

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

TREBALL FINAL DE MÀSTER

PROJECTE EDUCATIU DE LA SALA DAU AL SEC ARTS ESCÈNIQUES

**DISSENY D'UN PROGRAMA CULTURAL
PER A L'EDUCACIÓ ARTÍSTICA A PRIMÀRIA**

Autora: Laia Roigé Feixas

Tutor: Xavier Torrens

Màster en Gestió Cultural

Curs 2019-2020

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1. Introducció.....	8
2. Metodologia.....	9
a. Motivació d'estudi.....	9
b. Originalitat del treball.....	10
c. Preguntes d'investigació.....	10
d. Hipòtesis de treball.....	11
e. Objectius.....	11
f. Estructura de treball.....	13
g. Metodologia.....	14

BLOC 1: MARC TEÒRIC

1. L'educació Primària i el currículum escolar	16
a. Presentació de l'Educació Primària.....	16
b. Legislació.....	17
c. Organització curricular	19
d. Reflexions teòriques sobre el plantejament curricular.....	30
e. Models educatius més enllà del currículum.....	34
2. Estratègies en l'educació artística i cultural	38
a. Una aproximació teòrica.....	38

i.	L'educació artística com a concepte	38
ii.	Objectius socials i pedagògics de l'educació artística.....	41
iii.	Transversalitat de l'educació artística.....	44
iv.	Institucions i agents implicats en educació i cultura	46
v.	Models i enfocaments de l'educació artística.....	50
b.	Casos pràctics.....	53

BLOC 2: CAS PRÀCTIC

1.	Radiografia general.....	57
a.	El barri del Poble Sec.....	57
i.	Demografia i dades principals.....	57
ii.	Estructures d'organització social i política.....	61
iii.	Entitats culturals al barri.....	66
b.	Les escoles del barri del Poble Sec.....	69
i.	Panorama de l'ensenyament al districte de Sants Montjuïc... 69	
ii.	Oferta educativa al barri del Poble Sec.....	72
iii.	Escoles participants en el projecte de programació.....	73
c.	Dau al Sec Arts Escèniques.....	75
i.	Presentació.....	75
ii.	Missió, visió i valors.....	79
iii.	Objectius.....	80
iv.	Acció social a Dau al Sec.....	81

v.	Interès per les escoles.....	82
2.	Dau al Sec, el Poble Sec i les escoles.....	83
a.	Interès i antecedents.....	83
b.	Accions ja dutes a terme.....	84
i.	Dau al Rec.....	84
ii.	Cercallibres.....	87
iii.	Dia de la dansa.....	89
3.	Proposta de programació i accions amb les escoles.....	90
a.	Objectius i metodologia de treball.....	90
b.	Definició de la programació.....	92
i.	TALLER 1. Mou el Dau.....	93
ii.	TALLER 2. Què m'expliques.....	105
c.	Pla de treball general.....	115
d.	Pressupost general.....	117
3.	Conclusions i futures línies d'actuació.....	120
4.	Bibliografia.....	127
5.	Annexes.....	123

ÍNDIX DE QUADRES

- QUADRE 1. Distribució de competències bàsiques en el currículum de l'àmbit de l'educació artística en el currículum escolar d'educació primària..... 25
- QUADRE 2. . Distribució de continguts en el currículum de l'àmbit de l'educació artística en el currículum escolar en el cicle inicial d'educació primària..... 27
- QUADRE 3. Distribució de continguts en el currículum de l'àmbit de l'educació artística en el currículum escolar en el cicle mitjà d'educació primària..... 28
- QUADRE 4. Distribució de continguts en el currículum de l'àmbit de l'educació artística en el currículum escolar en el cicle superior d'educació primària..... 29
- QUADRE 5. Objectius de l'educació primària tractats en cada taller..... 91
- QUADRE 6. Pla de treball general..... 116
- QUADRE 7. Pressupost de la porgramació..... 119

ÍNDIX DE FIGURES

- FIGURA 1. Correlació entre tots els elements curriculars.....	23
- FIGURA 2. Cosmograma de les relacions de la cultura en els diferents àmbits.....	42
- FIGURA 3. Organització i agents participants al projecte Arts_and_Laboratory.....	54
- FIGURA 4. Línies d'actuació d'EART.....	55
- FIGURA 5. . Edats població del Poble Sec.....	58
- FIGURA 6. Nacionalitats estrangeres del Poble Sec.....	59
- FIGURA 7. Activitats econòmiques al Poble Sec.....	60
- FIGURA 8. Equipaments al barri del Poble Sec.....	63
- FIGURA 9. Equipaments culturals al barri del Poble Sec.....	67
- FIGURA 10. Comparació població sense estudis 2018 entre Barcelona i Sants-Montjuic.....	70
- FIGURA 11. Nivells d'estudis a Barcelona i al Districte de Sants-Montjuic.....	71
- FIGURA 12. Comparativa de nivells d'estudis entre Barcelona i Sants-Montjuic.....	72
- FIGURA 13. Façana de la Sala Dau al Sec.....	76
- FIGURA 14. Espais de la Sala Dau al Sec.....	77

“Si avui ensenyem als infants com els ensenyàvem ahir, els robem el demà”

John Dewey

1. Introducció

En aquest Treball de Final del Màster de Gestió Cultural es durà a terme la creació d'un projecte de col·laboració entre la Sala Dau al Sec Arts Escèniques i les escoles de primària del barri del Poble Sec per tal de fomentar la cultura i les arts escèniques entre els seus alumnes.

Centrarem el projecte en l'etapa escolar de l'educació primària i dins el projecte es plantejaran dues activitats ben desenvolupades conceptualment amb la intenció de poder ser incorporades dins l'activitat curricular. És a dir, no es plantegen com projecte extraescolars si no que s'estudia la manera d'integrar aquesta programació cultural d'activitats dins l'educació reglada dels nens i nenes, sempre, és clar, en sinergia amb les escoles. Per poder tirar endavant aquest disseny es treballa en base el que marca el currículum escolar de l'educació primària. Aquest plantejament està treballat sobretot des del punt de vista dels continguts, per tal que siguin el més adequats a l'estructura curricular actual i a les necessitats de les escoles a qui es presenta. També s'han tractat aspectes pressupostaris i de producció pel que fa els calendaris i el pla de finançament però el gruix de treball de la programació ha estat sobretot dedicat al disseny dels continguts i la seva concordança amb el currículum.

La idea de dur a terme aquest treball surt d'una inquietud tant personal com professional. Des de fa dos anys formo part de l'equip de la Sala Dau al Sec Arts Escèniques com a responsable de comunicació. Des de que vaig entrar les meves tasques s'han anat ampliant i he anat treballant per crear una àrea destinada a l'acció social amb el barri. Aquest fet m'ha fet veure la necessitat real que existeixin iniciatives que, des de les arts escèniques, promoguin la participació dels veïns i veïnes del barri, entre ells, els infants. En aquest context, he anat investigant i he vist el gran ventall de possibilitats que es poden obrir si es dissenya un projecte, amb una vessant teòrica i pràctica sòlida, per treballar les arts escèniques a les escoles. Per tant, aquest treball acadèmic és la oportunitat idònia per tirar endavant aquest projecte i poder aplicar els coneixements adquirits durant el màster de Gestió cultural.

2. Metodologia

En el capítol de metodologia, a més a més dels mètodes emprats, que s'expliciten en el darrer apartat d'aquest capítol, es presenta també la motivació d'estudi, l'originalitat del treball, les preguntes d'investigació, la hipòtesi de treball, els objectius, l'estructura del treball i, finalment, la metodologia pròpiament dita. D'aquesta manera, es deixa clar quin ha estat el procés de disseny, investigació i creació de tot el treball.

a. Motivació d'estudi

En el moment de plantejar el meu Treball de Final de Màster, des d'un inici, he tingut clar que volia tractar un tema el menys abstracte possible. És a dir, un aspecte dins la gestió cultural que sigui del meu interès però que també tingui la realitat en la qual se situa al meu abast. Afirmaria que una de les motivacions per fer aquest Treball Final de Màster és la de fer un treball de proximitat per tal de treballar amb coneixement de causa, aprendre més sobre un entorn en el qual em moc i dissenyar un projecte que algun dia pugui ser aplicable si les condicions ho permeten. És per això que he triat situar el tema en una institució cultural que conec de prop, la Sala Dau al Sec Arts Escèniques. Per tant aquest treball ha estat possible gràcies a la proximitat amb la seva directora artística, Mercè Managuerra i la cap de producció, Sylvie Lorente. També se suma a aquest aspecte el fet de conèixer diferents persones i entitats que treballen en la gestió cultural, social i educativa al barri. Aquest aspecte ha fet que, tot i que la situació de confinament, hagi estat possible seguir treballant en aquest projecte de manera directa i aprofundint amb tot el que ha estat possible.

Una altra motivació d'estudi ha vingut donada precisament al haver conegut al llarg dels últims dos anys diferents professionals del barri i haver vist la necessitat i les agents per part de tots ells i elles de tirar endavant projectes ben consolidats. Pel que he pogut veure, la gran majoria de vegades, aquests projectes no es poden dur a terme correctament ja que demanen molta dedicació i tant el món cultural com el món de l'educació són espais laborals o normalment no hi ha temps per centrar-se en dissenys elaborats de programes des de zero. El fet d'haver de realitzar el treball de Final de

Màster he cregut doncs que és un oportunitat idònia per dur a terme aquest disseny, amb criteris acadèmics, lectura de persones expertes sobre el tema a tractar i l'assessorament d'un tutor acadèmic.

b. Originalitat del treball

Aquest TFM té com a original la implementació en estudi de cas ubicat en un context real de la confluència entre la política cultural i la política educativa.

Considero que el tema que es tracta és de gran importància. Són moltes les sales d'arts escèniques que duen a terme un disseny de programa educativa per als infants i són moltes les escoles que gaudeixen dels seus serveis. Tot i així, la relació entre la política cultural i l'educativa sembla, com ja es comentarà en l'anàlisi d'articles d'experts i expertes dins el marc teòric, no caminar mai cap a la mateixa direcció o al menys no ho fan conjuntament, complementant-se. És per això que he decidit incloure aquest programa educatiu dins el currículum escolar, tot treballant des d'una perspectiva integradora entre els interessos, objectius i funcions de cada una de les parts implicades. Tot i que hi ha un interès en certa manera comercial per part de la sala de tirar endavant un projecte com el que es presenta, la funció principal d'aquest treball és la d'investigar i proposar un sistema de treball entre escoles i la sala cultural que promogui una millora del sistema educatiu i revaloritzi l'educació artística a les escoles.

c. Preguntes d'investigació

Tot i que aquest treball està enfocat cap a la part professionalitzadora del Màster en Gestió Cultural, s'ha dut a terme un mètode de recerca per elaborar l'estructura i plantejar el Treball de la manera més ordenada i acadèmica possible. Per fer-ho, s'han formulat algunes preguntes per dur a terme la recerca teòrica:

- Com poden les escoles d'un barri millorar les seves realitats artística i cultural?
- Com es pot revaloritzar l'educació artística a les escoles?

- Com es poden crear sinèrgies entre en un equipament cultural i les escoles del seu entorn?
- Com l'alumnat d'una escola pot aprendre més i millor el seu currículum escolar si s'endinsa en les arts i la cultura?
- Com es pot donar a conèixer l'entorn cultural d'un barri als seus nens i nenes de manera participativa?

d. Hipòtesis de treball

Tot i, com avançava en el punt anterior, ens situem en un treball destinat a la vessant professionalitzadora del Màster en Gestió Cultural, també el plantejo en base a unes hipòtesis de treball. La hipòtesi principal sobre la qual es treballarà és: les escoles del Poble Sec i el seu alumnat milloren la seva educació artística si fan activitats culturals dins de l'horari escolar i les aules escolars mitjançant un equipament cultural del barri especialitzat en gestió cultural, com ho és la Sala Dau al Sec Arts Escèniques.

La hipòtesi secundària és aquesta: és a l'educació primària on les nenes i els nens poden incorporar els hàbits i les pràctiques culturals i, per tant, és a les escoles de primària on la gestió cultural té un valor públic primordial.

Cal aclarir que aquest treball no busca concloure amb un sí o no a aquestes dues hipòtesis. Tot i així, igual que les preguntes de recerca exposades anteriorment, serveixen de base per enfocar el contingut cap als objectius de recerca que marquen.

e. Objectius

L'objectiu principal d'aquest projecte és el de contribuir a la millora de les realitats culturals, socials i educatives de les escoles del Poble Sec i el seu alumnat. Aquest objectiu, molt genèric en la seva definició s'aborda en aquest estudi a través del disseny de dues activitats diferents coordinades per la Sala Dau al Sec Arts Escèniques i destinades a les escoles del barri. Per tal d'assolir l'objectiu, el disseny d'aquestes activitats està desenvolupat amb criteris de qualitat cultural i artística, qualitat

pedagògica i educativa així com criteris de multiculturalitat, ja que la realitat de l'entorn on es treballa ho requereix.

D'aquest objectiu principal, que pretén ser la meta a la qual es vol arribar amb aquest projecte, en pegen unes fites o objectius secundaris que cal tenir en compte en cada pas del disseny. Primer de tot, és essencial marcar com a fita acabar dissenyant una activitat cultural a les escoles del barri del Poble Sec de qualitat, amb criteris contrastats i ben estudiats de gestió multicultural, artístics i educatius.

Un altre objectiu secundari que cerca aquest estudi és esdevenir una oferta més de projecte cultural per afavorir l'accés a la cultura dels infants i joves amb pocs recursos i amb costums culturals variades. Serà molt important per tant, durant tot el procés no caure en reflexions o conclusions paternalistes i evitar els enfocaments que caiguin en voler "ser una ajuda". Acabar fent un plantejament amb una visió d'aquest tipus seria totalment contraproduent pel projecte cultural ja que no acabaria tenint la incidència que es busca.

Aquest treball pretén també fomentar la participació activa dels infants i joves al Poble Sec i de les seves escoles per tal de contribuir a un enriquiment del panorama cultural al barri. De la mateixa manera, busca enriquir l'oferta cultural a les escoles coneixent i gestionant el potencial cultural del barri i proposant activitats artístiques de manera transversal, incloent-les en el currículum escolar per tal que tinguin més incidència en els nens i nenes i es puguin entendre com una via més per arribar a una educació plena, crítica i més completa.

També es busca posar en valor l'educació artística, ensenyant als infants d'avui la seva aplicació real al món laboral. En aquest sentit, un altre objectiu d'aquest treball és el de col·laborar a l'enriquiment de l'aplicació del currículum escolar que proposa la Generalitat de Catalunya, tot dotant les escoles de més recursos fora de l'aula i propiciant la col·laboració i el treball comú entre escola i entitat cultural; una suma d'esforços, coneixements i capacitats.

f. Estructura del treball

Aquest TFM s'estructura amb els capítols que es detallen tot seguit. Després de la introducció i el present capítol de metodologia, el treball hi trobem el marc teòric, que ve seguit del bloc pràctic. Finalment hi trobem la bibliografia i els annexes.

El marc teòric el trobem dividit en dues parts. En la primera s'hi exposa les característiques de l'etapa d'Educació Primària en general, la legislació vigent a Espanya i Catalunya i un resum i explicació del Currículum que marca el Departament d'Ensenyament de l'Educació Primària. També s'hi recullen opinions i anàlisis d'autors i autores experts que complementen i ens ajuden a tenir una visió més global de la configuració d'aquesta etapa escolar. La segona part del marc teòric fa referència més concretament a l'educació artística i cultural dins l'Educació Primària, repassant la visió de diferents autors i autores del món cultural i pedagògic i les aplicacions curriculars d'aquesta. A les dues parts del marc teòric s'hi troben exemples pràctics que ens serveixen per entendre com es duen a terme en diferents centres culturals, escoles o altres institucions els mecanismes educatius dels quals es parla al currículum escolar i en els articles dels experts i expertes.

En el segon bloc del treball s'hi troba la part pràctica. Aquesta està destinat al disseny del projecte educatiu. Per tal de dur a terme aquest bloc es presenten tres punts diferenciats. En el primer s'hi troba una radiografia general de la demografia del barri del Poble Sec i un repàs de tots els seus equipaments i la vida cultural. També s'expliquen les característiques de la sala Dau al Sec i les de les dues escoles amb les quals s'ha mantingut contacte per tirar endavant aquest projecte. En el segon punt s'exposa quin és l'interès de tirar endavant aquesta programació i s'expliquen tres dissenys d'activitats anteriors per posar en context als i les lectores. Finalment, al tercer punt s'hi troba l'explicació detallada de la programació. Aquesta explicació es refereix sobretot al disseny de continguts, que s'ha treballat tenint en compte els continguts curriculars. També s'hi exposa un pla de treballa i un petit pressupost per tenir una idea de la producció d'aquest disseny.

g. Metodologia

Per tal de dur a terme aquest treball s'han utilitzat diferents mètodes. Per realitzar el marc teòric s'ha fet una feina de recerca i lectura de diferents articles relacionats amb el món de la intervenció cultural comunitària, l'educació, la innovació pedagògica, la gestió cultural i les arts escèniques. Per altra banda s'han consultat els diferents documents oficials i jurídics del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i del Govern d'Espanya per tal de conèixer el funcionament curricular de les escoles i la seva organització reglada.

Pel que fa la part pràctica, també hi ha hagut una part de recerca bibliogràfica, basada sobretot en la consulta de bases estadístiques per conèixer la realitat demogràfica del barri del Poble Sec i les seves escoles. En aquest cas, però, la metodologia ha estat basada sobretot en el treball de camp, assistint a reunions programades amb els equips del barri, amb les escoles i amb la Sala Dau al Sec. Una metodologia que també ha estat necessària per dur a terme el marc pràctic ha estat el disseny i aplicació de petites accions entre la sala Dau al Sec i les escoles del barri que, a mode de proves pilot, han servit per veure la viabilitat d'aquestes, els punts forts i febles i quines són les necessitats reals que cal abordar amb aquest tipus d'iniciatives. Finalment, hi ha una part creativa pel que fa el disseny i proposta de programa que s'acaba presentant a l'últim punt del treball. Aquest disseny ha estat possible gràcies a haver pogut conèixer l'entorn de primera ma, conèixer els agents implicats i haver pogut consultar les fonts que s'esmentaven al principi.

Cal aclarir en aquesta explicació sobre la metodologia emprada que, donada la situació produïda des del 13 de març de 2020, dia en el qual ha estat declarat l'estat d'alarma a Espanya, fet que ha provocat el confinament total de tots els ciutadans i ciutadanes i el tancament dels equipaments culturals i les escoles, ha estat complicat poder dur a terme el treball de camp amb la precisió que s'havia desitjat en el disseny de la metodologia inicial. Aquesta situació ha provocat també que les entrevistes que estaven concertades amb les docents dels centres escolars no s'hagin pogut realitzar. Per sort, durant els mesos previs al confinament es va poder dur a terme l'assistència a les reunions de la coordinadora d'entitats i es van poder fer reunions amb els equips directius de dues escoles, l'Escola Poble-sec i l'Escola Jacint Verdaguer. El disseny de l'índex del treball

s'ha vist afectat per aquest fet però s'ha pogut reconfigurar sense perdre els objectius principals del treball. També s'ha pogut dur a terme l'aplicació d'una de les activitats que es presenten com a proves pilot a la part pràctica. Malauradament les altres dues, que seran presentades en el cos del treball s'han hagut de suspendre i per tant, no es poden tenir conclusions sobre el seu impacte i funcionament. Tot i així, s'explicarà el seu disseny.

BLOC 1: MARC TEÒRIC

1. L'educació Primària i el currículum escolar

a. Presentació de l'Educació Primària

L'etapa de l'educació Primària és aquella que acull els cursos entre 1r i 6è de primària i va dirigida a infants d'entre 5 i 6 i 11 i 12 anys, depenent del mes de naixement dels i les alumnes. Està dividida en tres cicles diferenciats; el cicle inicial on s'hi troben els cursos de 1r i 2n, el mitjà, amb 3r i 4t i el cicle superior, amb els cursos 5è i 6è.

És la primera etapa obligatòria dins el sistema educatiu espanyol i juntament amb l'educació secundària formen el que la *Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación* publicada al BOE, denomina l'*educació bàsica*. En aquesta mateixa llei, s'hi marca que en aquesta educació bàsica s'hi ha de garantir “una educació comú per tots els alumnes”. També dicta que “s'adoptarà l'atenció a la diversitat com a principi fonamental”, aportant les “mesures organitzatives i curriculars pertinents”. Fa també èmfasi a la idea que cal garantir una atenció individualitzada, tot oferint opcions de reforç en cas de detectar dificultats d'aprenentatge en l'alumnat.

Les directius¹ que marca la *Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació* de la Generalitat de Catalunya quan es parla sobre la finalitat de l'etapa d'educació primària van destinades a formar a l'alumnat de manera transversal, oferint totes les eines educatives i pedagògiques necessàries per garantir una formació integral. Es presenta l'etapa escolar com aquella que té la finalitat de fer que els i les alumnes es puguin desenvolupar sobretot social i personalment. Es fa més èmfasi a l'adquisició d'habilitats i capacitats i no tant dels conceptes teòrics.

En la mateixa llei es concreta que l'avaluació en l'educació primària ha de ser contínua i global.

---

¹ Informació extreta de l'article 58 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació marcada per la Generalitat de Catalunya. Es pot consultar l'article a l'ANNEX 1

En el currículum escolar d'educació primària, elaborat per la Generalitat de Catalunya i sobre el qual s'estructura aquesta etapa, s'hi destaca "la importància de l'educació primària en l'adquisició de les competències bàsiques i dels aprenentatges clau, en un context d'equitat, per a tots els alumnes". Més endavant s'explica amb detall l'estructura d'aquest currículum i ales corresponents competències però és important destacar-ho en aquest punt ja que aquestes competències bàsiques són la base sobre la qual es construeix el temari i els objectius a assolir durant aquesta etapa escolar.

Dins el currículum d'educació primària també s'hi exposen quins són els objectius pedagògics sobre els quals està enfocada aquesta etapa².

b. Legislació

En el sistema educatiu espanyol i català hi trobem una sèrie de normatives dictades en els diferents elements jurídics existents.³ Tant a la Constitució Espanyola com a l'Estatut de Catalunya hi apareixen articles que en fan referència⁴.

A banda de la Constitució espanyola i l'Estatut de Catalunya, trobem dues lleis concretes d'educació, una estatal i l'altre autonòmica que regulen de manera més concreta tot el sistema educatiu a l'estat. A nivell estatal, l'educació es regeix a través de la *Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de educación* coneguda també com a LOE. Aquesta

---

² Aquests objectius es recullen a l'article 3 del currículum d'educació primària. Es poden consultar a l'ANNEX 2.

³ La Constitució espanyola és considerada la norma suprema i encapçala la jerarquia normativa de l'ordenament intern a l'estat espanyol. Per sota seu hi trobem les lleis i les normes amb rang de llei, dividides en les lleis orgàniques i les lleis ordinàries. Les primeres són aquelles que fan referència als drets fonamentals i que per ser aprovades cal una majoria absoluta al Congrés dels Diputats. Les lleis ordinàries, en canvi, no requereixen una majoria absoluta per ser aprovades. Aquestes lleis només poden ser dictades per l'estat i pels governs de les comunitats autònomes. Dins aquestes lleis hi trobem també els anomenats Decret Llei, sempre subjectes a la Constitució, i dictats només en cas del que la Constitució marca com a "extraordinària i urgent necessitat". Finalment, l'últim esglaó de la jerarquia normativa el conformen els reglaments; diferents tipus de normes que es classifiquen per segons qui té la potestat de dictar-les. Si la dicta l'estat s'anomena Reial Decret, si la dicta la Comunitat Autònoma, Decret, si ho dicta un ministre o conseller s'anomena Ordre i en el cas que la dicti un Ajuntament se l'anomena Ordenança. L'ordre en el qual s'han exposat és també l'ordre jeràrquic normatiu.

⁴ Es pot trobar la normativa d'educació primària als articles 27, 20 i 43 de la Constitució espanyola i a l'article 21, 35 i 44 de l'Estatut de Catalunya. Es poden consultar tots aquests articles a l'ANNEX 3.

va ser creada l'any 2006 i es divideix en vuit títols diferents. Cadascun d'ells fa referència a un aspecte diferent del sistema educatiu: el primer fa referència als ensenyaments i la seva ordenació, on s'hi estableixen les diferents etapes educatives i els tipus d'ensenyaments, el segon a l'equitat a l'educació, el tercer al professorat, el quart als centres docents, el cinquè a la participació, autonomia i govern dels centres, el sisè a l'avaluació, al setè a la inspecció del sistema educatiu i el vuitè als recursos econòmics.

Abans d'aquests vuit capítols s'hi troba un capítol preliminar on s'hi exposen conceptes més generals però que marquen tot el sistema educatiu, entre ells els principis i fins de l'educació i l'estructura curricular, que coneixerem més endavant.

El desembre de l'any 2013 sota el mandat del Partit Popular es va dur a terme l'aprovació de la *Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa* (LOMCE), en la qual s'hi marquen com a objectius reduir la taxa d'abandonament educatiu, fomentar l'ocupabilitat, millorar el nivell de coneixements en *matèries prioritàries*, senyalitzar l'assoliment dels objectius de cada etapa, incrementar l'autonomia dels centres docents, intensificar l'ús de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació i millorar l'aprenentatge de les llengües estrangeres.

A nivell autonòmic de Catalunya, en el qual s'emmarca aquest treball, el sistema educatiu es regeix en base la *Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació*, altrament dita LEC. Aquesta llei, activa des de l'any 2009, és la primera llei d'educació pròpia de Catalunya i estableix quin és el Servei d'Educació de Catalunya no universitari i la carta de compromís educatiu, així com l'autonomia dels centres docents. Aporta també mecanismes comuns per tots els centres públics i privats sostinguts amb fons públics per assolir una escolarització equilibrada. Està dividida en dotze títols diferenciats i "es tracta d'una regulació pròpia i singular, feta d'acord amb les competències de l'autogovern de Catalunya, amb voluntat de tenir un sistema educatiu concorde amb la societat catalana" (*Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació*). En els següents punts d'aquest apartat es podran anar coneixent diferents aspectes que marca aquesta llei, sobretot pel que fa a la organització curricular. En l'apartat que es diferencia més de la LOE és en l'ús i coneixement de la llengua catalana i la seva regularització dins el sistema educatiu.

A nivell global, la Unió Europea marca una sèrie de directrius recomanades per afavorir a la qualitat educativa. Aquestes directrius no són lleis ja que no exigeixen el compliment de mesures ni estableixen metodologies però sí que serveixen per establir uns objectius comuns entre tots els estats membres amb la intenció de millorar els sistemes educatius. El referent bàsic és l'anomenat *Tractat de Lisboa*, on es marquen com a objectius principals en l'educació afavorir la mobilitat, promoure la cooperació europea i internacional, fomentar la comprensió mútua, l'aprenentatge de llengües estrangeres i la utilització de les noves tecnologies i promoure el reconeixement de les qualificacions i les competències.⁵

c. Organització curricular

L'educació obligatòria està organitzada en una estructura curricular concreta que determina quines àrees, competències i coneixements s'han de tractar en cada una de les etapes. Aquesta competència en el cas de Catalunya és del Govern de la Generalitat de Catalunya, tal i com s'estableix en l'article 53 de la *Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació*. Les responsabilitats que atribueix aquesta llei és que és la Generalitat la que ha d'establir el currículum per a cadascuna de totes etapes i ensenyaments del sistema educatiu català. Tot i així, la *Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació* publicada al BOE marca quins elements⁶ s'han de tractar en cadascun dels currículums escolars dins l'estat espanyol, destacant els objectius, les competències, els continguts, la metodologia i els criteris d'avaluació.

La *Llei 12/2009, del 10 de juliol d'educació* defineix el currículum com una "guia de les activitats educatives escolars, en concreta les intencions i proporciona guies d'acció adequades al professorat, que té la responsabilitat última a l'hora de concretar-ne l'aplicació".

Per tant, és aquell document on s'hi reuneixen les dimensions, les competències bàsiques i els continguts clau propis de cada àmbit. També, com s'avançava, s'hi

---

⁶ A l'ANNEX 4 es recull l'explicació dels elements curriculars que marca la *Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación*

estableix quins són els criteris de metodologia i avaluació que s'han de dur a terme en cada cas. Tot i ser una estructura, com es veurà a continuació, força marcada i pautaada aquest currículum dona autonomia a cada escola o centre educatiu d'adaptar-lo a la seva naturalesa i metodologia, donant marge a la manera com s'ha de posar en pràctica.

El *Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària* defineix el currículum escolar com un material que “esdevé la guia de les activitats educatives escolars, n'explicita les intencions i proporciona línies d'acció adequades als mestres i a altres professionals com a responsables últims de la seva concreció, procurant desvetllar la motivació, la curiositat i la imaginació dels infants”.

Per tal construir correctament el disseny del programa cultural de Dau al Sec dirigit a les escoles del barri del Poble Sec, és essencial conèixer quina és la organització curricular plantejada a Catalunya. Cal saber com s'estructura el sistema educatiu en l'educació primària per entendre com es pot aplicar el projecte i dissenyar-lo amb criteris acord al currículum. És per això que a continuació es presenta una descripció acurada de l'estructura curricular que marca el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya per als centre escolars d'Educació Primària. Tota la informació ha estat extreta del document *Currículum d'educació primària*, del Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya, publicat el 2017.

El primer capítol del *Currículum escolar d'Educació Primària* del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya hi recull 4 articles on s'hi marquen l'objecte i àmbit d'aplicació, els principis generals, els objectius, ja esmentats anteriorment, i el règim lingüístic en el qual s'hi marca que cal garantir un ple domini de les llengües maternes així com d'una llengua estrangera.

Ja entrant en matèria, el segon capítol d'aquest document exposa la organització curricular, les competències bàsiques, els àmbits i les àrees de coneixement, l'àrea de religió i la distribució horària.

Seguidament hi ha un tercer capítol dedicat a la gestió pedagògica i un quart a l'avaluació. Aquests dos últims capítols no es tractaran en aquest treball ja que el que ens interessa en aquest bloc és conèixer la organització curricular com a tal per poder

dissenyar l'activitat del marc pràctic amb els coneixements curriculars necessaris per poder ser aplicada a les escoles, tal i com s'ha explicat a l'inici.

Per tant, la matèria que ens interessa en aquest punt és la que trobem al segon capítol. Primer de tot, per entendre el currículum escolar a la perfecció cal saber el significat dels següents termes:

*Àmbit: és l'agrupació de les àrees de coneixement, segons la seva afinitat i el seu caràcter complementari*⁷. Actualment existeixen nou àmbits diferents: el lingüístic, el matemàtic, el de coneixement del medi, l'artístic, el d'educació física, educació en valors, el digital, el d'aprendre a aprendre i el d'autonomia, iniciativa personal i autonomia. Per tant, els àmbits són el gran paraigües on s'hi van englobant els elements curriculars que definirem a continuació.

*Àrea: Les àrees són una concreció situada dins els àmbits, que especifiquen quines matèries s'hi engloben. Per exemple, dins l'àmbit lingüístic hi trobem l'àrea de llengua catalana o l'àrea de llengua estrangera; i dins l'àmbit artístic hi trobem l'àrea de visual i plàstica, música i dansa. No s'ha de confondre el concepte àrea amb unitat didàctica (tradicionalment coneguda com *assignatura*) ja que dins de cada àrea se'n poden trobar de diferents, que encara concreten més la matèria que s'hi ensenya. Dins de cada àrea és on s'hi agruparan els continguts i els criteris d'avaluació, estipulats també en el currículum. Les àrees que existeixen actualment són: la de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura, la de llengua aranesa, la de llengua estrangera, l'àrea de coneixement del medi natural, àrea de coneixement del medi social i cultural, la d'educació artística, d'educació física, la de matemàtiques i la d'educació en valors socials i cívics.*

Dimensió: Dins de cada àmbit hi trobem unes dimensions, que són categories on s'hi emmarquen les competències a assolir. Per exemple, són dimensions la comunicació oral i escrita, la imaginació i la creativitat, l'autoconeixement respecte l'aprenentatge,...

---

⁷ Definició extreta del document Programar per competències a l'Educació Primària, Direcció General d'Educació Infantil i Primària, Generalitat de Catalunya, setembre 2017

Competències bàsiques: Com es deia, dins les dimensions hi trobem les competències bàsiques, que són els objectius que cal assolir en cada etapa. El currículum escolar del Departament d'Ensenyament defineix les competències bàsiques com “la capacitat d'una persona de resoldre problemes reals en contextos diversos integrant coneixements, habilitats pràctiques, actituds i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per assolir una acció eficaç i satisfactòria”. Aquestes competències es concreten de manera clara dins de cada dimensió i serveixen per dissenyar els continguts. El programa PISA estableix que dins de cada competència existeix la “possibilitat de gradació, és a dir, d'adquirir diferents nivells de domini de la mateixa, amb la qual cosa es pot establir des d'un nivell mínim fins un nivell màxim d'excel·lència” (Sarramona, 2014).

Les competències bàsiques estan dividides dins dels tres cicles que constitueixen l'etapa d'educació primària: l'inicial, el mitjà i el superior. Actualment s'estableix que el coneixement que es transmet a l'alumnat és a través del treball competencial, és a dir, a través de les competències bàsiques. El sistema educatiu a l'estat espanyol s'organitza en base a aquestes competències, convertint-les en el pilar dels continguts que s'imparteixen. Aquest aprenentatge per competències, tal i com es recull en el document *Programar per competències a l'educació primària*, del Departament d'Ensenyament, recull uns aspectes pedagògics⁸ que centren l'atenció en l'activitat en sí, treballant les habilitats i actituds, globalitzant els aprenentatges integrats i treballant en la resolució de situacions diverses.

Continguts: Aquest element curricular fa referència a allò que s'imparteix a l'aula, és a dir al *què* aprenen els alumnes. Són, amb paraules del propi Departament d'Ensenyament, els “objectes d'aprenentatge”. A través d'aquests s'arriben a assolir les competències. Existeixen els continguts clau, de caràcter general i els continguts específics de cada cicle. Aquests continguts específics es divideixen també segons cada unitat didàctica.

A banda, existeixen dos tipus d'orientadors, els metodològics, que serveixen per guiar el disseny d'activitats competencials, és a dir, utilitzant les competències bàsiques i les

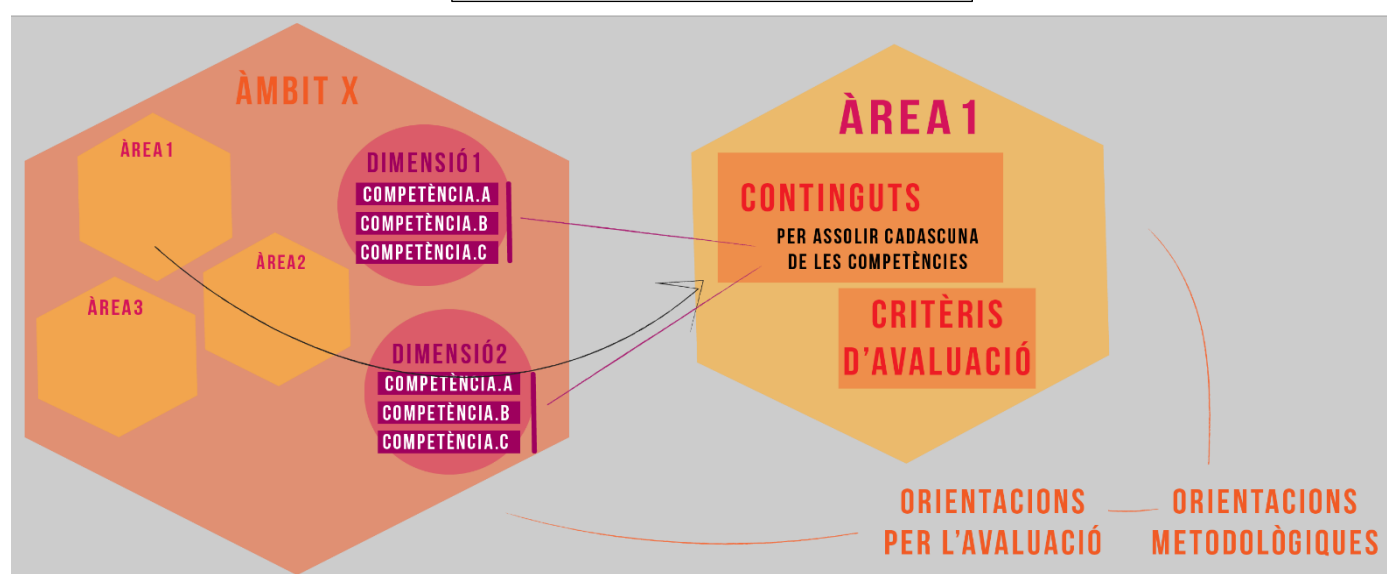
---

⁸ A l'ANNEX 5 s'hi poden consultar els aspectes pedagògics que exposa el document *Programar per competències a l'educació primària*, Departament d'Ensenyament

orientacions per a l'avaluació, que es tracten d'indicadors destinats a avaluar el procés d'aprenentatge.

Tant aquests orientadors com les àrees, les dimensions, les competències bàsiques i els continguts clau són generals de tota l'etapa d'educació primària. Els continguts i els criteris d'avaluació estan més marcats per cadascun dels tres cicles. Per tal de fer-nos una idea de com es relacionen entre sí aquests elements curriculars a continuació presentem un petit esquema il·lustratiu:

Figura 1. Correlació entre tots els elements curriculars.

FONT: Elaboració pròpia

Organització curricular de l'àmbit artístic

Una vegada presentada la organització curricular general i els seus elements més importants, passem a conèixer més concretament l'àmbit artístic i les seves àrees, dimensions i competències. D'aquesta manera ens apropem encara més a conèixer dins de quines línies ens hem de moure a l'hora de dissenyar el bloc pràctic d'aquest treball.

Dins l'àmbit artístic hi trobem tres dimensions:

- Percepció, comprensió i valoració: és el grup de competències destinades a treballar que l'alumnat "adopti una actitud activa i conscient" (currículum educació primària, 2017). També estan destinades a treballar de manera activa i "valorar i gaudir dels aspectes estètics" del seu entorn.

- Interpretació i producció: són les competències destinades al llenguatge artístic. Marquen la obtenció d'eines per tal de compartir "sentiments, idees i experiències estètiques" a través de les creacions artístiques.
- Imaginació i creativitat: en aquesta dimensió s'hi reuneixen les competències que porten a aprendre a crear i imaginar. El currículum considera que aquestes habilitats permeten tractar "accions d'aprenentatge i reptes artístics sense solucions preestablertes i úniques" contribuint així a educar a l'alumnat en flexibilitat i tolerància.

Com vèiem anteriorment, dins de cada una d'aquestes dimensions s'hi emmarquen una sèrie de competències bàsiques i uns continguts clau. A la següent taula podem veure com queden distribuïts:

Quadre 1. Distribució de competències bàsiques en el currículum de l' àmbit de l' educació artística en el currículum escolar d' educació primària.

		ÀMBIT EDUCACIÓ ARTÍSTICA. ETAPA EDUCACIÓ PRIMÀRIA	
		COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CONTINGUTS CLAU
DIMENSIÓ PERCEPCIÓ, COMPRESIÓ I VALORACIÓ		<p>Competència 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural.</p> <p>Competència 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.</p> <p>Competència 3. Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu.</p> <p>Competència 4. Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística.</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic. · Expressió de les idees, les emocions i les experiències que desvetllen les manifestacions artístiques. · Interès pel patrimoni i les manifestacions artístiques. · Relació entre l'art, la societat, la cultura i la religió. · Satisfacció i emoció estètica. · Recerca sobre qüestions relacionades amb l'art. · Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques. · Recursos, formes i possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics. · Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements. · Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art.
DIMENSIÓ INTERPRETACIÓ I PRODUCCIÓ	25	<p>Competència 5. Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se.</p> <p>Competència 6. Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical.</p> <p>Competència 7. Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic, per expressar-se, interpretar i comunicar-se.</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. · Satisfacció i emoció estètica. · Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques. · Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics. · Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements. · Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics. · Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art. · Produccions artístiques: plàstiques, musicals i corporals. · Expressió artística d'emocions, experiències, desitjos i valoracions crítiques. · Interpretació individual i col·lectiva musical i corporal. · Ús de recursos digitals en l'expressió artística. · Planificació dels processos de producció artística.
DIMENSIÓ IMAGINACIÓ I CREATIVITAT		<p>Competència 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.</p> <p>Competència 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries.</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artística. · Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. · Satisfacció i emoció estètica. · Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics. · Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements. · Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics. · Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art. · Produccions artístiques: plàstiques, musicals i escèniques. · Interpretació individual i col·lectiva musical i escènica. · Expressió artística d'emocions, experiències, desitjos i valoracions crítiques. · Ús de recursos digitals en l'expressió artística. · Combinació de diferents llenguatges (visual, musical, escènic) en les creacions artístiques. · Planificació dels processos de producció artística.

FONT: Elaboració pròpia a partir del " Currículum escolar" , Departament d' Ensenyament, Generalitat de Catalunya

Finalment en el currículum s'hi recullen els continguts i criteris d'avaluació. Els continguts estan organitzats en dos blocs. El primer, *percebre i explorar*, i tracta “els aspectes relacionats amb el desenvolupament de capacitats de reconeixement visual, auditiu i corporal, que ajuden a entendre les diferents manifestacions artístiques, així com el coneixement i gaudi de produccions plàstiques i musicals diverses” (Currículum educació primària, 2017). El segon bloc és el d'*interpretar i crear* i es refereix “a l'expressió d'idees i sentiments per mitjà del coneixement i l'ús de diferents codis i tècniques artístics” (Currículum educació primària, 2017). Cadascun d'aquests blocs presenta uns continguts que estan subdividits en tres apartats diferents; els continguts comuns, els continguts d'educació visual i plàstica i els continguts de música i dansa. En cada un dels blocs s'hi establiran uns criteris d'avaluació i uns continguts segons el cicle de primària en el qual ens trobem, repartits en continguts comuns i continguts per cada una de les unitats didàctiques, en aquest cas; Educació visual i plàstica i Música i dansa.

A continuació, es presenta una taula on s'hi recullen els continguts i els criteris d'avaluació dividits per cicles i blocs:

Quadre 2. Distribució de continguts en el currículum de l' àmbit de l' educació artística en el currículum escolar en el cicle inicial d' educació primària.

		CONTINGUTS		
		CONTINGUTS COMUNS	CONTINGUTS EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA	CONTINGUTS DE MÚSICA I DANSA
CICLE INICIAL	BLOC 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<ul style="list-style-type: none"> · Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons... · Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals. · Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures. · Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions... · Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors. · Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres. · Satisfacció i emoció per l'experiència artística. 	<ul style="list-style-type: none"> · Característiques de les imatges fixes i seriadades del món visual proper (historietes, còmics, il·lustracions, fotografies, cartells, publicitat) que provenen del camp de les arts i la cultura visual. · Propietats dels materials, els colors, i les formes... en les imatges, els objectes i les obres artístiques. 	<ul style="list-style-type: none"> · Discriminació del so i del silenci, de les diferents qualitats del so i de la seva combinació. · Possibilitats sonores i expressives de la veu. · Característiques sonores de materials i objectes. · El moviment del cos i les seves possibilitats. Adequació al so i a l'espai. · Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils. · Lectura d'elements musicals gràfics i corporals.
	BLOC 2. INTERPRETAR I CREAR	<ul style="list-style-type: none"> · Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal. · Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. · Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge. · Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions. · Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística. 	<ul style="list-style-type: none"> · Qualitats visuals i plàstiques dels materials dels elements presents en l'entorn. · Composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes a partir de materials i tècniques. · Ús de materials, d'imatges i d'objectes diversos de l'entorn en les produccions pròpies i col·lectives. · Ordre i atenció en els processos de producció i cura dels materials i estris emprats. 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals. · Interpretació de cançons i de danses. · Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectius i atenció al director. · Elements bàsics de la tècnica vocal i corporal. · Imitació, interpretació i improvisació i creació de motius melòdics i rítmics amb la veu, el cos i els instruments. · Utilització de grafies no convencionals (imatges, paraules, símbols) i grafies musicals, convencionals en la lectura, la interpretació i la creació de partitures senzilles.
	AVALUACIÓ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reconèixer algunes de les característiques i de les possibilitats d'utilització plàstica, sonora i corporal dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic. 2. Expressar de forma senzilla i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Crear composicions visuals (imatges i objectes,) sonores i corporals senzilles, que representin el món imaginari, afectiu i social i participar en produccions col·lectives. 4. Mostrar respecte en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 5. Interpretar de memòria cançons i danses. 6. Realitzar breus patrons de moviment, jocs motrius, esquemes rítmics i melòdics amb la veu, el cos i instruments. 7. Llegir i interpretar petits patrons melòdics i rítmics amb els elements apresos. 		

FONT: Elaboració pròpia a partir del " Currículum escolar" , Departament d' Ensenyament, Generalitat de Catalunya

Quadre 3. Distribució de continguts s en el currículum de l' àmbit de l' educació artística en el currículum escolar en el cicle mitjà d' educació primària.

		CONTINGUTS		
		CONTINGUTS COMUNS	CONTINGUTS EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA	CONTINGUTS DE MÚSICA I DANSA
CICLE MITJÀ	BLOC 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<ul style="list-style-type: none"> · Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons... · Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals. · Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures. · Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions... · Paper social i cultural del patrimoni i les manifestacions artístiques. · Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar. · Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors. · Valoració i respecte per les produccions d'un mateix i dels altres. · Satisfacció i emoció per l'experiència artística. 	<ul style="list-style-type: none"> · Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries, perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques. · Recursos formals del llenguatge (enquadrament, planificació i punt de vista). · Relació entre les qualitats perceptibles de les produccions artístiques i el que commou o provoca. · Posicionaments, judicis i arguments que desvetllen els objectes i les imatges. · Funció de les produccions audiovisuals i els objectes com a explicatives del món i de nosaltres mateixos. · Materials i tecnologies emprats pels artistes en el present i en el passat. 	<ul style="list-style-type: none"> · Sons, músiques, moviments corporals i tecnologies que utilitzen els artistes en l'expressió musical i corporal. · Famílies instrumentals. · Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils. · Estructures de simultaneïtat sonora en produccions musicals i artístiques. · Reconeixement bàsic de formes musicals, de qualitats del so, d'instruments i formacions instrumentals i vocals. · Reconeixement i representació d'elements musicals i plàstics a través del moviment corporal.
	BLOC 2. INTERPRETAR I CREAR	<ul style="list-style-type: none"> · Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal. · Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. · Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge. · Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions. · Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística. 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats expressives i plàstiques i de transformació dels materials (possibilitats espacials en la intervenció bidimensional i tridimensional); accions que permeten els materials i tècniques artístiques del passat i del present (fotografia, imatge digital, animació). · Disseny i composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes utilitzant materials, tècniques i procediments diversos (materials naturals, industrials i de rebuig, recursos plàstics, fotografia, recursos digitals...). · Equilibri/tensió, ritmes visuals, plans (figura-fons) i punts de vista diversos. · Ús d'imatges i objectes de l'entorn proper (imatgeria popular i mediàtica). · Caracterització de personatges, producció d'imatges i objectes, recreació d'espais imaginaris, creació d'estructures, decorats i exposicions 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals. · Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motrius. · Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectius i atenció al director. · Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal. · Tècniques bàsiques de moviment acompanyades o no de seqüències sonores, cançons i obres musicals. · Composició individual i col·lectiva de cançons, músiques i coreografies senzilles utilitzant materials i instruments de percussió diversos, inclosos els recursos digitals i audiovisuals. · Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures senzilles. · Terminologia pròpia de la dansa.
	AVALUACIÓ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i verbalitzar amb la terminologia adequada les possibilitats plàstiques, sonores i corporals que utilitzen els artistes i els mitjans de comunicació. 2. Expressar i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Cercar informacions i respostes a partir de dubtes i qüestions plantejades al voltant de les manifestacions artístiques. 4. Crear composicions visuals (imatges i objectes), sonores i corporals senzilles que representin idees, emocions i experiències utilitzant materials i instruments diversos, inclosos els recursos digitals. 5. Mostrar respecte i responsabilitat en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu, dels instruments i del moviment corporal. 7. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 		

FONT: Elaboració pròpia a partir del " Currículum escolar" , Departament d' Ensenyament, Generalitat de Catalunya

Quadre 4. Distribució de continguts s en el currículum de l'àmbit de l'educació artística en el currículum escolar en el cicle superior d'educació primària.

		CONTINGUTS		
		CONTINGUTS COMUNS	CONTINGUTS EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA	CONTINGUTS DE MÚSICA I DANSA
CICLE SUPERIOR	BLOC 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<ul style="list-style-type: none"> · Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons... · Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals. · Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures. · Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions... · Paper social, cultural i religiós del patrimoni i les manifestacions artístiques. Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar. · Influència de l'experiència cultural de l'entorn en la comprensió, interpretació i creació visuals, musicals i escèniques. · Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors. · Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres. · Satisfacció i emoció per l'experiència artística. · Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques. · Utilització dels mitjans de comunicació i d'Internet per obtenir informació sobre qüestions relacionades amb l'art i els contextos de producció i exposició artística. · Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques. 	<ul style="list-style-type: none"> · Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries i perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques. · Recursos formals del llenguatge audiovisual i de la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació, punt de vista, il·luminació). · Relació entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges i els objectes (informar, fer pensar, convèncer, persuadir). · Reconeixement de maneres de viure, de formes d'organització social i d'atribucions de temps i lloc en les imatges i els objectes. · Característiques (formals, materials i tecnològiques) 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats sonores dels recursos digitals, de la interacció de diferents mitjans i llenguatges artístics i de les famílies i les agrupacions instrumentals. · Reconeixement bàsic de formes musicals, d'instruments i de formacions instrumentals i vocals. · Possibilitats corporals comunicatives. · Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils. · Estructures de simultaneïtat en produccions musicals i artístiques de complexitat creixent. · Grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures. · Presència de la música en els mitjans de comunicació i en les produccions audiovisuals. · Reconeixement i escriptura de ritmes i melodies, emprant la grafia musical convencional.
	BLOC 2. INTERPRETAR I CREAR	<ul style="list-style-type: none"> · Terminologia que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística visual, sonora i corporal. · Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. · Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge. · Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions. · Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística. 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats comunicatives d'imatges, objectes, elements naturals, estructures geomètriques, materials i recursos digitals; possibilitats espacials en la intervenció bidimensional i tridimensional; accions que permeten els materials; possibilitats de la llum i dels mitjans artístics del passat i del present (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació). · Construcció i caracterització de personatges, recreació d'espais imaginats, creació d'estructures, maquetes, decorats i exposicions. · Creació de missatges visuals mitjançant materials plàstics i tecnologies de la comunicació (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació). · Equilibri, moviment, punts de vista, pla (general, mitjà, de detall), format (vertical, horitzontal, rodó). · Reutilització d'objectes i imatges de l'entorn amb la finalitat d'explicar visualment experiències, desitjos i valoracions crítiques. · Ús de representacions culturals (imatgeria popular i mediàtica, fotografies, objectes) en projectes artístics. · Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix, escultura, espectacle visual, instal·lació, còmic, cartellisme, arquitectura, publicitat, gravat, collage, modelatge, construcció, fotografia imatge digital, cinema-vídeo. 	<ul style="list-style-type: none"> · Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals. · Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motrius. · Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectius i atenció al director. · Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal. · Tècniques bàsiques de moviment i utilització d'estructures sonores en la improvisació i composició coreogràfiques · Sincronitzacions de música i moviment. · Creació de missatges sonors i corporals amb l'ús de recursos digitals a partir de la combinació de diversos mitjans i tecnologies de la comunicació. · Elaboració de produccions a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions. · Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures. · Terminologia pròpia de la pràctica i de la vivència de la dansa.
	AVALUACIÓ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i reconèixer en les diverses formes d'expressió artística alguns trets socials, culturals, religiosos, formals, estructurals, ideològics, psicològics, semiòtics i de gènere. 2. Formular opinions i argumentacions i cercar creences i idees al voltant de les manifestacions artístiques i culturals. 3. Comunicar de forma visual, sonora i corporal coneixement, pensament, emocions i experiències, tot aplicant i combinant les possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, de les imatges, dels objectes, de les figures geomètriques i dels recursos digitals. 4. Elaborar produccions artístiques que promoguin la valoració crítica del nostre entorn. 5. Planificar els processos de producció pel que fa a la previsió de recursos, materials, moments de revisió i a l'assumpció de responsabilitats en el treball cooperatiu. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu i del moviment. 7. Crear cançons i participar en creacions individuals i col·lectives emprant degudament la terminologia i grafia corresponents. 8. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 		

FONT: Elaboració pròpia a partir del " Currículum escolar " , Departament d' Ensenyament, Generalitat de Catalunya

Per acabar, és interessant recollir el que diuen les orientacions metodològiques i les orientacions d'avaluació de l'àmbit artístic.

Pel que fa les orientacions metodològiques, el currículum marca que “l'ensenyament i aprenentatge per a la comprensió dels mons artístics i culturals ha de partir de les pròpies experiències dels alumnes i dels interrogants que es plantegen entorn de les imatges, els objectes, la música i els espectacles visuals” i que “cal posar l'alumnat en contacte amb les manifestacions artístiques i culturals, i promoure la seva implicació com a subjectes actius en projectes on puguin establir vinculacions amb les convencions culturals i estètiques del passat i contemporànies, amb la tradició, amb la pluralitat de l'entorn, amb l'experiència i amb altres coneixements” per tal de poder adquirir les competències necessàries per assolir l'àmbit. Afegeix també la importància dels recursos digitals per completar aquests coneixements així com” l'anàlisi del paper dels mitjans de comunicació, afavoreixen la comprensió, la interpretació i la creació” (Currículum d'educació primària, 2017).

Si ens fixem en les orientacions d'avaluació, es posa èmfasi sobretot en l'avaluació general del procés no només del resultat final. D'aquesta manera, l'avaluació se centra a “ajudar l'alumne a prendre consciència d'allò que no li surt prou bé i li ha de donar elements per millorar-ho” (Currículum d'educació primària, 2017). Per poder dur a terme aquesta tasca correctament es recomana la presentació de portafolis, com a memòries de treball de tot el procés de creació.

d. Reflexions teòriques sobre el plantejament curricular

Després d'haver analitzat amb detall l'estructura curricular a Catalunya i la seva aplicació concreta en l'educació artística, és interessant conèixer la opinió de diferents experts i expertes sobre l'aplicació real i el funcionament dels aspectes teòrics que acabem d'exposar.

En el discurs de presentació del projecte Escola Nova 21 es posava sobre la taula la importància de dur a terme un canvi real en l'educació. “Però fa tant que es parla del canvi, que ja hem perdut la noció de quin canvi estem parlant” (Vallory, 2016). Una

reflexió interessant que lliga amb els conceptes que hem exposat en el punt anterior és que “als coneixements i a les competències no s’hi arriba per separat. No es tracta d’adquirir coneixements per després desenvolupar competències: el desenvolupament de competències és, alhora, objectiu de l’educació i mitjà per a l’adquisició dels coneixements: perquè és a través de diferents estratègies d’aprenentatge que els diversos tipus de coneixements s’articulen de manera significativa i rellevant, i s’adquireixen de manera robusta” (Vallory, 2016). És un enfocament interessant de tenir en compte i que en certa manera fa entendre millor tota la organització curricular exposada anteriorment.

Un altra aspecte molt interessant al que apunta Vallory té a veure amb els processos d’avaluació. En el currículum escolar queda ben clar que el pes de les avaluacions recau en les competències, en fixar-se en si s’han assolit al llarg del cicle o etapa o no. Tot i així, les pràctiques que es desenvolupen per avaluar-les no són les adequades ja que no demostren si s’han pogut assolir o no. Aquestes pràctiques són els treballs i els exàmens, dissenyats d’una manera no acord amb les competències marcades al currículum. Afegeix que la falta d’indicadors dels mestres per canviar aquests processos d’avaluació. A aquest aspecte hi afegeix que “el repte de desenvolupar nous instruments d’avaluació és fonamental, i en aquest repte hi estan treballant organismes internacionals, moltes organitzacions educatives, i també molts professionals i centres de casa nostra” (Vallory, 2016).

La renovació pedagògica no ha evolucionat des de principis del segle XX d’una manera lineal i contínua, sinó amb un seguit d’avenços remarcables i esperançadors, i també de retrocessos espectaculars i tràgics” (Carbonell, 2016). És important deixar testimoni d’aquesta idea per veure que el model curricular que acabem d’estudiar no sempre va encaminat a propiciar l’anomenada innovació pedagògica.

El mateix Carbonell divideix tres etapes dins les transformacions pedagògiques des de la Segona República fins a l’Escola Nova 21 i que són interessants de resumir a continuació. La primera transformació es va produir durant la Segona República, provocades tant des de l’obrerisme com del republicanisme i del pensament liberal. En

aquell moment, l'educació era el motor del sistema. Hi havia la idea que no es podia fer la revolució si no es feia també a l'escola.

La segona va tenir lloc els anys seixanta-setanta, enfrontada amb els poders polítics. L'actual expressa desig de canvi i encara s'ha de veure com l'entomen els poders polítics.

La qüestió central de les escoles de la Segona República, centralitzades en l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, eren laiques i connectades amb la vida, impulsades pel triomf del Front Popular, amb l'objectiu que cap infant es quedés al carrer. Al voltant de l'escola nova hi havia moltes propostes metodològiques. El resum de totes era que l'infant era el centre. Malauradament, amb el franquisme hi va haver un gran retrocés.

L'onada actual va arribar en temps de crisi, on es busquen sortides creatives i diferents. Els mestres es refugien en el seu entorn proper, a causa de la desconfiança cap a l'administració, i intenten canviar-lo. Fa deu anys es van començar a crear escoles noves a tot Catalunya que creien en altres maneres d'ensenyar. Aquest moviment no tindria l'èxit que està tenint si no hi hagués la pressió de les famílies, ja que les coses canvien i els canvis no estaven entrant prou a l'escola.

Ja a nivell més concret, el també pedagog Sarramona fa una anàlisi crític-teòric sobre les competències bàsiques que acabem de conèixer i alerta de la importància i fins i tot necessitat de clarificar correctament de què parlem quan parlem de competències. Cal fer-les "comprensibles i relativament fàcils" per tal que siguin realment aplicables i no es converteixin en un llenguatge acadèmic "sense transcendència real sobre la pràctica pedagògica" (Sarramona, 2014, pg. 207).

En el mateix article fa una reflexió molt interessant sobre perquè era necessari apostar per un canvi pedagògic i crear aquestes competències. Primer de tot, l'autor considera que hi ha un factor clau perquè sigui necessària una reestructuració curricular; el constant augment de coneixements al món en que vivim, ja que és "impossible que el sistema educatiu els pugui tractar tots". Aquesta argument fa que l'educació cada vegada sigui més especialitzada i fragmentada aquest fet es lliga al concepte "aprenentatge al llarg de la vida", que s'entén que és una resposta a la modificació i la

creixença de “coneixements vigents”. A més a més, apunta que l'escola ja no és l'únic ens que té a les seves mans el monopoli del saber i de l'ensenyar. Formar part de l'era de la “societat de la informació” provoca una “diversitat de fonts per la difusió i el suport” del coneixement que abans no existien. Tot i així aquestes fonts no garanteixen el bon saber i l'escola “segueix sent la única institució que presenta les informacions de manera estructurada i seqüenciada” de la mateixa manera que és la responsable de crear criteri entre l'alumnat perquè no caiguin “víctimes del poder de la manipulació” (Sarramona, 2014, pg. 209).

Un altre factor que es lliga a la reestructuració curricular segons l'autor és el canvi de perspectiva didàctica que “posa èmfasi a la figura de l'aprenent i no tant a la lògica de la docència” (Sarramona, 2014, pg. 209). Apunta que hem d'entendre la planificació curricular com una via per l'aprenentatge i com l'aprenentatge en sí. Abans el focus estava en els continguts i ara, tal i com hem pogut veure en els punts anteriors, rau sobretot en les competències i en parlar de capacitats. Ja per acabar aquest punt, és interessant destacar la descripció que fa Sarramona sobre quins aspectes del disseny de les competències bàsiques són continuistes, és a dir, recull aspectes d'altres estructures curriculars anteriors i quins són una novetat en el sistema educatiu.

Pel que fa les continuistes i trobem la filosofia *learnign by doing* de John Dewey que posa el focus en l'activitat de l'alumne, el fet que es doni importància als coneixements, habilitats i actituds de l'alumnat, és a dir, lligat amb el “saber fer”, el caràcter globalitzador dels aprenentatges i el fet de cercar aprenentatges significatius. El que aporta de novetat al sistema educatiu aquesta estructura competencial és principalment el fet de “vincular l'escola a la vida real”, tenint en tot moment el món d'avui present, per tal que els i les alumnes puguin esdevenir “ciutadans conscients”.

Una altra novetat que es troba en les competències bàsiques i que va molt lligada amb l'anterior és que s'estableixen uns mínims per tot l'alumnat. No es tracta només d'aprendre allò purament acadèmic si no que porta a cadascú a desenvolupar el màxim el que potencial i permet que l'avaluació sigui en base a aquesta idea. També relacionat amb aquest aspecte una altra novetat és que s'introdueixen els criteris d'eficàcia i eficiència, oferint diferents vies de resolució de cada una de les competències. Les

avaluacions per tant, són més aviat interdisciplinàries. I finalment, un altre concepte que aporta canvi al plantejament educatiu general és el treball progressiu, amb uns objectius finals amplis i o el procés importa tant com el resultat final.

e. Models educatius més enllà del currículum

Núria Martínez Ribot afirma que l'educació és un ens viu i que tal fet ha provocat que en els últims anys hagin sorgit desenes de projectes educatius que han provocat una onada del que ella anomena escoles innovadores. Gràcies a docents, famílies i professionals dels centres que han sortit de la seva zona de confort i han empès un procés renovador per tal que aquest model s'estengui (Martínez Ribot, 2017).

En aquest mateix llibre Francina Martí, de l'Associació de mestres Rosa Sensat parla sobre el concepte escola innovadora. Aquesta la defineix com aquella l'escola on tots els nens i nenes se'n surten. És la que respon a les necessitats dels infants, inclusiva i que trenca amb els sistemes tradicionals. Aquesta, ha de ser continuada, cal anar pensant cada dia per què eduquem i com ho fem. Partint que l'escola ha de ser un lloc dins del món i que no pot estar aïllada, s'ha d'adaptar a les necessitats del temps i dels infants.

Afirma que les ganes de ser en una fase avançada d'aquest model d'escola hi són, però es necessita una reflexió i un aprofundiment. Recolza que totes les escoles s'han d'adaptar a les necessitats dels infants, però cal un canvi en profunditat, cal replantejar l'organització del temps i l'espai, la relació dels docents i els infants, entre d'altres. Expressa també el desig que hi hagués una bona xarxa d'escoles públiques d'altíssima qualitat, i que la competència no tingués sentit, però hi ha escoles públiques diferents de les altres per situació i tradició.

Cada infant ha de ser tractat individualment, ja que pot ser que algun no estigui preparat per certes activitats a l'aula. Cal estructurar les classes d'una altra manera perquè tothom tingui el seu paper. En aquestes, doncs, ha d'haver-hi treball en grup, però també s'han de respectar els diferents ritmes.

També Vallory apunta a la idea que cal que l'escola es marqui com objectiu l'equivalència en qualitat de totes les escoles, seguint el model finlandès, el marc d'escola avançada. Totes les escoles han de tenir un estàndard comú en qualitat d'aprenentatge per a tots els infants. L'etiqueta per part de les famílies d'escoles bones o dolentes és perjudicial, però és part de la gradualitat, cal assenyalar cap a on s'ha d'actualitzar tot el sistema.

- **Exemples pràctics d'innovacions pedagògiques a Catalunya**

A continuació es presenta un petit recull a mode d'exemple d'escoles i sistemes educatius que adopten noves metodologies com les que acabem d'exposar.

Dos sistemes. L'aprenentatge servei i el Flipped classroom

- **Aprenentatge servei**

Aquest sistema rau en “la proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo”.⁹ És un sistema que situa a l'alumnat a la vida real, oferint un servei concret a alguna comunitat externa a l'escola i on el grup classe hi va a treballar. “L'aprenentatge millora el servei a la comunitat, perquè aquest guanya en qualitat, i el servei dona sentit a l'aprenentatge, perquè allò que s'aprèn es pot transferir a la realitat en forma d'acció”.¹⁰

- **Flipped classroom**

Aquest és un “model pedagògic que transfereix el treball de determinats processos d'aprenentatge fora de l'aula i utilitza el temps de classe, juntament amb l'experiència del docent, per facilitar i potenciar altres processos d'adquisició i pràctica de coneixements dins de l'aula.”¹¹ El que es proposa amb l'aula invertida doncs és invertir la concepció general que a l'aula és on s'imparteix la base teòrica i a casa es treballa la pràctica, tot fent que l'alumnat es prepari la part teòrica a casa i un cop arribi a l'escola es dediqui a posar-hi en pràctica.

---

⁹ Definició extreta de <https://aprenentatgeservei.cat/que-es-laps/>

¹⁰ Definició extreta de <https://aprenentatgeservei.cat/que-es-laps/>

¹¹ Definició extreta de <https://www.theflippedclassroom.es/what-is-innovacion-educativa/>

Aquest sistema aporta diferents beneficis com ara dotar de més temps als professors i professores per impartir la pràctica i poder estar més atents a aquells alumnes que ho necessiten, es crea un ambient de treball col·laboratiu a l'aula, involucra a les famílies en el primer procés de l'aprenentatge i permet que els i les docents tinguin més temps per posar exemples i situacions pràctiques a cada un dels conceptes. És una filosofia molt lligada al compliment de les competències.

Dues escoles. L'Escola Els Encants i l'Escola Joaquim Ruyra

- Escola Els Encants, Barcelona

En aquesta escola situada a l'Eixample de Barcelona han apostat durant els últims anys per dur a terme una forta reforma dels recursos pedagògics. Un dels canvis més significatius és la distribució per cursos diferent a la tradicional, cosa que els ajuda a treballar alguns dels aspectes que apuntaven els experts en el punt anterior. Estan separats en petits (P-3, P-4 i P-5), mitjans (primer, segon i tercer de primària) i grans (quart, cinquè i sisè de primària). Es considera que barrejar cursos és una manera fantàstica d'atendre a la diversitat i permetre que els nous puguin ser acollits i, en cada un dels grups, és molt important que ells es creïn el seu itinerari. S'ha de crear una infraestructura que permeti que cada nen arribi al seu punt, els recursos per atendre necessitats educatives especials són insuficients.

Treballen sota la filosofia que les escoles han de donar el temps que la societat no dona, l'aprenentatge es genera quan un està en el punt perquè es generi. Quan aquest es transforma en paraules o escrits és un moment importantíssim. “El sùmmum de l'aprenentatge s'esdevé quan un nen més capaç li explica a un altre que no ho és tant el perquè una cosa és d'una manera concreta”, comenta la seva directora Agnès Barba. (Barba, 2017).

També es treballa amb el que anomenen lliure circulació, que trenca amb l'estructura clàssica de les aules, obrint els espais de tota l'escola i deixant que l'alumne triï l'espai i proposta educativa d'acord amb el que necessita o vol i és rellevant que les emocions i els sentiments han de ser-hi presents en qualsevol procés educatiu. L'alumne és, per tant, la línia mestra d'aquesta escola. La idea de la lliure circulació s'aplica cada vegada

a més escoles i algunes on ja s'està implementant a banda de l'Escola Els Encants són l'Escola Congrés-Indians a Barcelona o l'Escola Riera de Ribes a Sant Pere de Ribes.

- Escola Joaquim Ruyra, L'Hospitalet de Llobregat

A aquesta escola adopten el sistema del que anomenen comunitat d'aprenentatge. Això significa que l'escola està construïda a partir de tota la comunitat: pares, mestres i alumnes. Un dia qualsevol a l'escola, sents soroll de discussió, de parlar. Tenen dos mestres a l'aula, i a vegades tres, i voluntaris, que pot ser des d'un mestre jubilat, un membre familiar o gent d'altres escoles, a qui fan firmar un conveni de confidencialitat, per tal de fer-los sentir valorats. Les classes són de 25 alumnes i estan dividides en quatre grups. Si són dos mestres, cada un es fa càrrec de dos grups.

La manera de funcionar de la comunitat d'aprenentatge és molt competencial. Això vol dir que dona les eines perquè l'alumnat pugui desenvolupar-se en qualsevol entorn, preparant-los per al món social actual. Gràcies al nivell d'intensitat de les aules i les activitats, la solidaritat és una competència que tenen molt ben incorporada. A l'escola garanteixen que tots els alumnes facin totes les activitats, i que els grups d'alumnes que passen desapercebuts a les escoles normalment, que coincideix amb aquells que treuen més males notes, pugin de qualificació i rebin més atenció.

2. Estratègies en l'educació artística i cultural

a. Una aproximació teòrica

Abans de començar a treballar en el disseny d'un programa d'activitats culturals a les escoles perquè l'incloguin dins l'estructura curricular que acabem de conèixer, és important documentar-nos sobre el que diuen els experts i expertes. Al llarg dels últims anys l'interès per la relació entre cultura i educació ha crescut de manera considerable i són molt els autors i autores que han treballat per estudiar-la. En aquest punt s'exposen diferents plantejament teòrics que ens aproparan als models, objectius, transversalitats i d'altres aspectes relacionats amb el tema que ens ocupa.

i. L'educació artística com a concepte

Primer de tot cal que definim què entenem quan parlem sobre educació artística o cultural i d'on neix l'interès perquè hi hagi una relació entre elles.

El currículum escolar d'Educació Primària elaborat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya defineix l'educació artística com aquella que "afavoreix l'estructuració del pensament de l'alumnat en tant que contribueix a l'anàlisi de la realitat i ajuda a comprendre i a respondre, a sentir i a distingir, a pensar i a construir. L'aprenentatge de l'art, i a través de l'art, genera coneixement i transferència a altres situacions i contextos tot desenvolupant un pensament crític, obert i flexible".

"L'educació és un dels camps estratègics dels quals depèn la configuració que una societat es dona a si mateixa en el present i en el futur. (...) La cultura constitueix la base que dona sentit de pertinença i dignitat a qui habiten a les ciutats." (Jiménez, 2018, pg. 30). Aquesta és una bona manera de començar aquest punt del treball ja que exposa de manera molt clarificadora el perquè cal que existeixi una relació cuidada entre escola i cultura i com n'és d'important treballar per establir models de cooperació i treball mutu entre elles.

Fernando Hernández-Hernández afirma que entén "l'educació a través de les arts no com una disciplina parcel·lada i tancada en sí mateixa en àmbits institucionals que

estableixen el seu “ha de ser” sinó com un esdeveniments que irromp en els discursos i les pràctiques establerts, per desnaturalitzar-los i qüestionar-los des d’altres punts de vista (parcials, no fixos i moltes vegades múltiples)” (Hernández-Hernández, 2018, pg. 51). És un bon punt de partida per parlar del tema que ens ocupa ja que, segons els diferents autors i autores que anirem citant, hem de defugir de la separació dels conceptes de cultura i educació, entenent-los com híbrids, es retroalimenten i uneixen ponts més enllà de la pròpia matèria curricular. En paraules del mateix Hernández Hernández, “no es tracta d’ensenyar arts, sinó ensenyar a través de les arts” (Hernández-Hernández, 2018, pg. 52).

Si parlem sobre l’interès de treballar per impulsar una relació potent entre arts i educació d’una manera global, podem referir-nos a les iniciatives que va impulsar la UNESCO en la Conferència Mundial sobre l’Educació Artística, celebrada a Lisboa l’any 2006, per tal de definir unes línies de treball pel que fa els aprenentatges a través de l’art. En aquesta conferència hi van participar membres de 96 països diferents; fet que reflecteix l’interès per la matèria i la importància que dona la mateixa UNESCO a promocionar l’educació artística i cultural a les escoles. Aquest interès no és quelcom nou per part de les Nacions Unides, si no que ja a l’any 1999 Federico Mayor Zaragoza, director general en aquell moment, demanava mesures legals per tal que l’ensenyament artístic a les escoles fos obligatori. Seguint amb aquesta línia, l’any 2006 es planteja en la publicació *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education* la importància d’entendre l’educació artística des de diferents perspectives; posant el punt de vista en el passat; entenent la cultura i l’art com un llegat i mirant cap al futur; incentivant en els i les joves la creació d’un llenguatge artístic propi. En aquests documents la UNESCO proposa reconsiderar les definicions d’“art” i “cultura” ja històriques per anar cap a un camí comú, deixant de banda la diferenciació del sistema educatiu i el sistema cultural com dos ens separats.

A un nivell més local, durant la celebració de l’edició de l’any 2018 de la Fira de Teatre infantil i juvenil de la Mostra d’Igualada es va dur a terme la xerrada “Eines per apropar teatre i escola”. Margarida Troguet explica que un aspecte en el qual tots els i les ponents de la xerrada van coincidir va ser en la importància de crear aquestes relacions entre cultura i educació, implicant-hi professionals tant de l’àmbit artístic com de la comunitat

educativa i creant nous models per desenvolupar aquestes relacions (Troguet, 2018, pg.166).

És interessant també parlar en aquest punt sobre la idea de *gir educatiu* o *gir pedagògic* de Rogoff, de la qual es parla en diferents articles sobre el tema que ens ocupa. Aquesta posa sobre la taula el paper educatiu que adquireixen les pràctiques culturals i artístiques i exposa com aquestes “Es nodreixen mútuament (...) i en lloc de concebre l’educació des de les arts i les arts des de l’educació, com un camp restringit, el nostre desafiament és pensar-les com un espai social d’intercanvi de fertilització” (Hernández-Hernández, 2018, pg. 52). Aquest intercanvi es durà a terme sempre que es puguin dissenyar activitats en el conjunt del sector cultural i l’educatiu.

A aquesta idea se li suma Lucina Jiménez quan afirma que “no podem renunciar a la reconfiguració de la vida cultural de les escoles” (Jiménez, 2018) Fa palès l’interès que ha anat creixent en la comunitat educativa i amb ella a les escoles per dur a terme pràctiques artístiques i culturals a l’aula, tot demanant cada vegada més incorporar experiències creatives entre els i les alumnes infants, joves i adolescents. Deixa ben clar que aquest aspecte suposa un repte de gran magnitud per la comunitats educativa.

I tot aquest interès d’on neix? Podem afirmar que hi ha diferents aspectes que provoquen la situació que estem exposant. Judit Vidiella Pagès explica que el creixent interès i la posada en pràctica de models d’educació a través de la cultura és la crisi econòmica. Aquesta ha provocat una sèrie de canvis i inestabilitat tat en el sector cultural que ha fet que es busquin projectes més estables i tot aquell personal cultural es dediqui a banda de la seva activitat pròpiament artística a la investigació, l’educació, la pedagogia... Un altre motiu de creixement, apunta Vidiella, és l’interès per la innovació pedagògica del sector educatiu i la reducció de l’oferta educativa dins les arts en el currículum escolar (Vidiella, 2018, pg. 75).

És important treballar per teixir ponts entre els dos sectors i qui relaciona el sector educatiu amb el sector cultural és precisament l’educació artística; entesa com a l’educació principalment de les arts visuals però que també engloba les arts plàstiques, musicals, teatrals, estètiques,... Com es conclou també en l’Informe anual del CoNCA sobre l’estat de la Cultura i les Arts de Catalunya de l’any 2011, el que cal destacar sobre

aquesta educació artística és que entén l'educació com una producció cultural, enfocant el treball com un projecte comú i de debat on els interessos de l'alumnat hi tenen completa cabuda i en són la guia. A través d'aquesta aplicació més pràctica i d'una experiència més directa amb la metodologia d'ensenyament, s'aconsegueixen desenvolupar actituds més crítiques i visions socioculturals més àmplies per part de l'alumnat.

També Vidiella afirma que “el context educatiu i el cultural estan experimentant canvis semblants a un gir de caràcter econòmic” (Vidiella, 2018, pg. 82). Explica que la cultura va cap al model de l'externalització tot treballant en els objectius de recerca de públics, accessibilitat i excel·lència. Per la seva banda, l'educació està concentrada en treballar per la innovació i la creació pedagògica i educativa. Si unim aquests dos comportaments de cada un dels sectors, és lògic que neixin projectes entre ells.

En l'*Informe anual sobre l'estat de la Cultura i les Arts de Catalunya* de l'any 2011 s'hi afirma: “No hi ha cultura sense educació”. En el mateix informe però de l'any 2017 s'hi exposa la preocupació per la poca representació cada vegada més pronunciada, en els currículums escolars i en el mateix informe de l'any 2016 s'avisava de la necessitat de crear un sistema d'educació artística emergent. Només amb aquestes tres breus afirmacions de cada un dels informes, podem extreure una idea clara de quin és la importància del tema així com de la poca concreció per establir solucions al llarg dels anys.

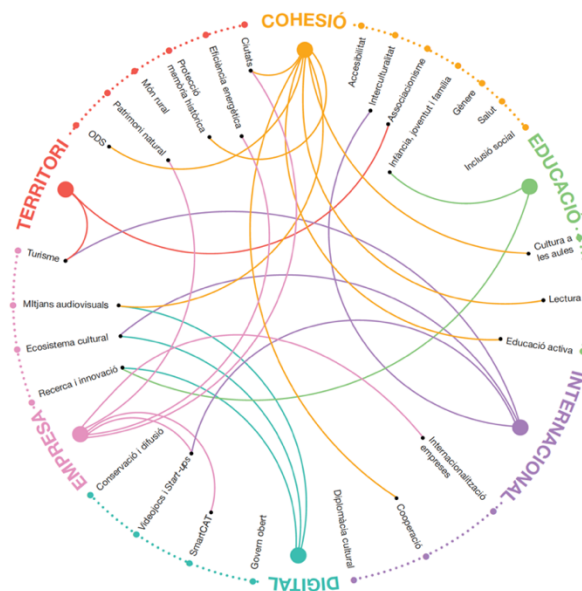
ii. Objectius socials i pedagògics de l'educació artística

Quan parlem d'educació i cultura i la seva dimensió social, és important esmentar abans el poder transformador de la cultura en els diversos àmbits de les societats, no només en l'educació.

En l'informe de la Generalitat de Catalunya de 2018, *La cultura, eina de transformació*, on s'hi exposen i estudien els diferents àmbits on la cultura hi actua com a eix de canvi, hi podem trobar la següent afirmació: “La cultura és transversal i juntament amb els principis d'igualtat i de sostenibilitat basteixen les bigues mestres que sostenen bona part de l'acció del Govern i afecten totes les altres polítiques.” A aquesta l'acompanya el següent gràfic, que ens il·lustra de manera molt clara no només la transversalitat de la

cultura sinó també com interconnecta els diferents àmbits i àrees d'interès d'una societat:

Figura 2. Cosmograma de les relacions de la cultura en els diferents àmbits.

FONT: *La cultura, eina de transformació*, Generalitat de Catalunya, 2018

En aquest cosmograma si ens fixem en l'àmbit de l'educació podem veure les relacions amb altres àrees, com ara la de cohesió o la d'empresa, relacions que s'estableixen precisament a través de la cultura.

En el mateix informe es parla de l'estreta correlació entre els nivells d'estudis d'una societat i la importància que es dona en aquella mateixa societat a integrar la cultura en el sistema educatiu. Per tant, un dels primers objectius que podem extreure de l'educació artística o cultural és el d'augmentar la qualitat pedagògica dins els currículums escolars i amb el ell el nivell d'estudis generals. En l'Informe anual del CoNCA de l'any 2011 esmentat anteriorment s'hi fa un repàs exhaustiu sobre les dades d'excel·lència escolars i els resultats de l'Informe PISA, tot alarmant de l'alt fracàs i abandonament escolar i relacionant la implementació de la cultura en l'educació per tal de millorar aquesta situació. El fet d'incloure més disciplines i habilitats diverses en el currículum escolar, fugint de la pura instrumentalitat, obre un camp de possibilitats entre l'alumnat molt més ampli que ofereix més oportunitats d'èxit que el model tradicional. D'aquesta manera es pot afirmar que un altre dels objectius de la implementació de l'educació cultural i artística és el de diversificar el currículum escolar amb la intenció de

pluralitzar la oferta formativa i augmentar així els resultats escolars i disminuir l'abandonament.

Un dels objectius o potser de les causes de treballar l'educació artística és el que Dolors Juárez Vives apunta que el fet de treballar les arts en diferents àmbits d'aprenentatge contribueix a dignificar-les i trenca amb el compartiment dels sabers més clàssic, tot creant una fusió de competències i coneixements que integren d'una manera més comuna el saber general. L'autora afirma que amb aquesta visió és amb la qual es configura "el poder transformador de les arts" (Juárez Vives, 2018, pg. 150).

Seguint amb el que ens ocupa en aquest punt, és interessant recollir la següent afirmació que trobem en el *Currículum d'educació primària* on s'hi diu que "l'educació artística té una gran rellevància des d'una perspectiva social i cultural, ja que les manifestacions artístiques no són generadores només d'espais de coneixement, sinó també d'espais d'experiència i de transferència a l'entorn social que ens acull (centre escolar, barri, poble, ciutat...). L'art, per les seves característiques, permet un diàleg obert amb les altres manifestacions culturals del món" (Currículum d'educació primària, 2017)

També en el ja citat estudi sobre *La cultura, eina de transformació* s'hi exposa la importància de fomentar l'esperit crític des de les primeres etapes de l'educació formal i situa a l'educació artística com a eina fonamental perquè això es pugui esdevenir. En aquest sentit, Nicolás Barbieri parla sobre la capacitat de l'art i la cultura per contribuir al desenvolupament de capacitats i competències tant professionals com personals i com aquestes "contribueixen sens dubte a la formació de valors ètics, cívics i, evidentment, culturals" (Barbieri, 2018, pg. 35).

En el currículum escolar elaborat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya s'hi recullen dues idees més que són interessants de comentar per fer referència als objectius de l'educació artística. Una és que "l'administració ha de garantir un mínim per a tothom, que situï cada alumne en condicions de seguir aprenent i desenvolupant-se d'acord amb les seves qualitats i desitjos; el desenvolupament al màxim de les possibilitats de cadascú és responsabilitat dels docents i dels centres"

(Currículum d'educació primària, 2017). En aquest sentit, entenem que l'educació artística ha d'existir per poder ser una opció més, per contribuir a la pluralitat i eixamplar el ventall d'enfocaments educatius i desenvolupar les capacitats de cada alumne, també en el sentit artístic.

L'altra idea que podem extreure del currículum i que és interessant recollir en aquest punt és que “Les manifestacions artístiques formen part del nostre entorn, incideixen en la vida de les persones i permeten espais de relació en els quals flueixen experiències, significats, emocions, idees i pensaments.” I afegeix que “l'educació artística a l'educació primària té per objectiu desenvolupar les competències perceptives i d'expressió que permetin als alumnes comprendre el seu entorn i els mons artístics i culturals i adquirir eines per comunicar-se amb els llenguatges de les arts.” En un altre apartat del mateix currículum encara hi trobem una idea que cal recollir també: “Els objectius i els continguts de l'educació artística contribueixen al desenvolupament de les competències que permeten interpretar i representar el món: l'alumne aprèn a percebre, però també a produir a partir del coneixement i de la comprensió de si mateix i del seu entorn” (Currículum d'educació primària, 2017).

iii. Transversalitat de l'educació artística

El *Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària* marca que “els nens han d'aprendre a pensar i actuar de manera integrada, considerant les interconnexions i interrelacions entre els aprenentatges. S'ha de promoure, de manera transversal, l'adquisició d'hàbits i valors per resoldre problemes i situacions des de qualsevol de les àrees curriculars, s'ha de fomentar la iniciativa, la creativitat, l'esperit crític i el gust per aprendre, i s'ha de desenvolupar la capacitat de l'esforç i la cultura del treball.” En aquest apartat veurem de quina manera l'educació cultural i artística contribueixen al compliment del que es marca en aquest decret.

Com hem pogut anar comprovant al llarg d'aquest marc teòric, l'educació artística no està centrada tant sols en impartir coneixements d'art i a aprendre a ser hàbils en la seva posada en pràctica. No es cerca el saber fer bé, dins d'uns estàndards, sinó que és

quelcom que va més enllà, i que d'una manera molt transversal posa sobre la taula la importància d'adquirir unes habilitats més enllà de la pròpia matèria. Només mirant les competències bàsiques que hem recollit anteriorment ens en podem adonar ràpidament.

Una de les transversalitats de l'educació artística o cultural és el treballar de les relacions entre individus. Dolores Juarez Vives afirma que és quelcom que “ens permet explorar la riquesa de posar-se en relació amb els altres; generar espais de cura i confiança, i comprendre el coneixement com a quelcom mòbil” (Juarez Vives, 2018, pg. 150).

Lucina Jiménez explica que els governs locals “han reconegut la importància del vincles educació i cultura per al futur sostenible de les ciutats, tant des del punt de vista de la generació de noves capacitats locals, com per a la promoció de la convivència urbana i la pau” (Jiménez, 2018, pg. 31).

Nicola Barbieri apunta també que “les relacions entre cultura i educació no es poden analitzar sense tenir en compte l'actual context de marcades transformacions socials i econòmiques” (Barbieri, 2018, pg. 35). A aquesta reflexió hi podem sumar el que s'apunta al currículum escolar on s'afirma que “l'educació en el compromís individual i col·lectiu amb l'entorn social, cultural i natural afavoreix l'arrelament a la comunitat i contribueix a la construcció d'estils de vida més lliures, justos i saludables.” Tant una idea com l'altra deixen molt clares les transversalitats que comentàvem a l'inici d'aquest punt. Quan parlem d'educació artística no només ens emmarquem en el sistema educatiu i en treballar per l'èxit pedagògic i l'obtenció de coneixements si no que, seguint amb el que apunta també Barbieri sobre les “externalitats de la cultura” es treballen conceptes que van molt més enllà.

De nou Dolores Juarez Vives afirma que “en un context on la cultura viu vinculada a la indústria i força allunyada de l'educació, queda molt per fer i construir si entenem el coneixement com a bé comú” (Juarez, 2018, pg.161). Aquesta idea reforça per tant el caràcter transformador de l'educació artística no només en els currículums si no en la societat.

iv. Institucions i agents implicats en educació i cultura

I tots aquests conceptes que hem anat exposant, qui els posa en pràctica? Qui són els i les responsables de dur a terme aquests processos, organitzacions curriculars i innovacions que hem anat apuntant?

Els dos agents principals implicats de manera directa en aquest procés són els centres educatius i els centres culturals o artístics. Ramon Parramon Arimany afirma que aquests dos agents generen unes accions que són recíproques entre elles i que cal posar-les en pràctica. Afegeix a més que “esdevenen necessàries per a una veritable transferència de coneixements i aprenentatges” (Parramon, 2018, pg. 118). Les dues disciplines de cada un dels agents es complementen com un engranatge si treballen conjuntament en la pedagogia artística o cultural, establint unes connexions, en paraules del propi text “transversals i extradisciplinàries” fent referència a les capacitats de les pràctiques artístiques i a la metodologia de com aplicar-les.

Si ens centrem en els rols que ha d'adquirir cadascun d'aquests agents, *L'Informe anual sobre l'estat de la Cultura i les Arts de Catalunya* de l'any 2011, elaborat pel CoNCA planteja la condició *sine quanon* de desplaçar la producció artística fora dels seus àmbits tradicionals d'exhibició així com de desplaçar el rol de l'artista per tal de situar-se dins els àmbits educatius i per tant, convertint l'artista en gestor educatiu. De la mateixa manera, afirmar que és necessari que les institucions educatives agafin iniciatives que han sorgit fora de l'escola i adaptar-les als contextos locals. Demana, per tant, assumir la responsabilitat educativa per part de creadors/es i productors/es artístics, agents culturals i institucions artístiques i museístiques. I és imprescindible que tals processos estiguin recolzats per institucions que creguin en aquest tipus d'iniciatives educatives.

En aquest mateix sentit, Judit Vidella fa una petita predicció d'un futur, més proper que llunyà en el qual “les escoles i centres de formació deixaran de veure's com a transmissors de coneixement i adoptaran una actitud activa com a productors (...). Obriran els espais educatius a iniciatives de creació, teixiran xarxes i processos de col·laboració que dialogaran amb el context i altres entitats, en una línia de treball afí a les tradicions pedagògiques crítiques” (Vidella, 2018, pg. 76).

Relacionat amb aquest aspecte, l'informe del CoNCA fa una avaluació de les relacions entre el món de l'art i el món de l'educació; unes relacions que històricament han estat sempre molt distants. Afirmar que és necessari treballar exhaustivament en el treball educatiu dins la cultura, reforçant i millorant aquestes relacions.

Podem relacionar aquesta idea amb l'afirmació de Fernando Hernández-Hernández quan diu que els que es busca és “transformar l'educació per mitjà de les arts. I les arts per mitjà de la pedagogia” (Hernández-Hernández, 2018, pg. 52). Per tal de correlacionar les arts i la pedagogia cal construir ponts entre l'aprenentatge de les pròpies arts i l'aprenentatge dels currículums. D'aquesta manera és com es podrà sobrepassar la dimensió més tècnica de les arts per anar cap a les qüestions socials, més relacionades amb els plantejaments curriculars i del saber.

Ara bé, els agents pedagògics i els agents culturals no són les dues úniques institucions involucrades en aquesta fusió entre art i educació. “Les institucions i administracions públiques es veuen interpel·lades en aquest diàleg de producció col·lectiva de coneixement i pràctiques culturals educatives” (Vidiella, 2018, pg. 82). Seguint amb el que enfoca l'Informe del CoNCA esmentat anteriorment, posa en relleu la necessitat de “treballar en xarxa i parlar d'intel·ligències col·lectives” entre agents per tal que l'aplicació real d'aquests dissenys culturals i pedagògiques sigui efectiva.

Pel que fa al paper de l'administració pública en el tema que ens ocupa, l'Informe del CoNCA ja esmentat en parla exhaustivament. Gairebé a l'inici del text, comenta el to partidista i d'*ideologització* (amb paraules del propi informe) política que ha adquirit el debat sobre l'educació artística i cultural a les institucions i fins i tot en els mitjans de comunicació, provocant que el tema de fons quedi reduït a batalles polítiques que omplen pàgines de diaris i sumaris d'informatius. Critica per tant, que no és un tema que s'hagi tractat amb profunditat sinó que, tot i ser un tema present a l'agenda pública, no s'han dedicat als esforços necessaris per treballar-la i implementar-la de manera real. Hi afegeix la idea que la reacció de les administracions és insuficient per tal de generar millores i conscienciar de la gravetat de la situació. Aquest és un fet molt diferencial amb altres països on el debat sí que es va establir de manera alarmant i s'han anat aplicant polítiques que realment han millorat la situació, com podria ser el cas de Finlàndia, país

que anirà sortint molt recurrentment com a exemple positiu en matèria de polítiques educatives.

L'informe apel·la directament als departaments de Cultura i d'Ensenyament de la Generalitat, parlant sobre la importància i urgència de restablir i construir unes relacions de cooperació entre l'àmbit educatiu i el cultural, en base el que exposa la Unió Europea i la UNESCO, per tal de millorar la situació exposada durant tot l'informe. *Urgència, ambició i imaginació* són les paraules amb les quals demana a l'administració que es posi a treballar en aquest aspecte.

Se suma a aquesta opinió Parramon quan exposa que “les polítiques culturals i les educatives no han estat prou poroses per poder contribuir a incorporar [iniciatives pedagògiques i culturals i espais artístics i educatius] que han emergit en els darrers anys” (Parramon, 2018, pg.137).

Judit Vidiella exposa un plantejament sobre quins reptes, objectius i accions interpel·len als diferents agents per dur a terme una pedagogia cultural que lliga amb les idees exposades pel CoNCA.

Divideix aquests reptes i objectius en tres blocs i en els tres hi inclou el paper de l'administració pública, relacionant-la amb altres agents. En el primer parla de la relació entre administració pública i altres tipus d'administracions; afirmant que cal definir nous escenaris dins la gestió cultural, redefinint els rols i els marcs normatius per garantir més flexibilitat. També parla de la necessitat de formar als tècnics tant d'educació com de cultura amb la finalitat de construir amb criteri els projectes dels quals estem parlant, tot contribuint a coordinar projectes educatius entre ells. Finalment proposa garantir que la ciutadania pugui formar part d'aquest disseny cultural i educatiu, aportant la seva opinió. Al segon bloc Vidiella relaciona l'administració amb el context educatiu i comença introduint que cal dur a terme un diagnòstic de qui són els agents i les iniciatives implicades a tirar endavant projectes comuns entre art i educació. D'aquesta manera se sabran quins són els recursos existents. En aquest diagnòstic cal dissenyar també uns indicadors que permetin descobrir en quins àmbits cal treballar més. D'aquesta manera

no es començarà dissenyant programes que potser ja existeixen i es cobriran tots els racons de manera més efectiva. El tercer bloc relaciona l'administració amb el que ella mateixa denomina l'"ecosistema". En aquest punt, més general que la resta, enumera diferents reptes de l'administració pública com ara el disseny de criteris, objectius i indicadors, el replantejament del model de disseny i gestió de les subvencions i convocatòries públiques, tenint més en compte les necessitats reals, invertir en plans de barris, comprometre's a una contractació digna de totes les persones treballadores implicades en aquests projectes i treballar per la consolidació de les relacions entre aquests agents (Vidiella, 2018).

Dolors Juarez Vives fa referència al paper de l'administració pública en el tema que ens ocupa. Afirmar que és totalment necessari que aquesta inverteixi en ajuts que garanteixin unes polítiques culturals destinades a propiciar la recerca, el desenvolupament i la innovació en l'educació artística i la seva posada en pràctica. "Cal seguir treballant perquè les pràctiques artístiques i educatives tinguin un paper clau en la vida de les persones. (...) Cal tenir en compte la diversitat de persones que la conformem [la ciutadania] i considerar la necessitat d'experimentar des d'altres formats i àmbits per a la construcció de coneixement col·lectiu" (Juarez, 2018, pg. 162). A més, afegeix que és necessari que existeixi un debat polític cultural per millorar la situació i augmentar els recursos tant públics com privats per a tots els agents implicats en aquesta tasca. Finalment, comenta també la importància de propiciar l'existència de laboratoris de creació i producció cultural com a generadors de metodologies de treball diverses.

Margarida Troguet i Taull se suma a aquesta idea afirmant que és el moment d'"interpel·lar les administracions a enfortir el sistema d'ensenyaments artístics en tots els àmbits formatius, i afavorir la recerca associada específicament als ensenyaments artístics" (Troguet i Taull, 2018, pg. 168). Troguet explica també quina és la correlació més clàssica entre agents culturals i educatius actuals en matèria d'educació artística. El sistema més clàssic és la relació entre les dues Regidories responsables, educació i cultura, el teatre municipal del municipi i una empresa, normalment privada, que per licitació s'encarrega dels programes educatius vinculant el teatre amb l'escola, tot dissenyant un programa de teatre, música i dansa per a nens i nenes de primària i infantil.

L'associació que treballa per tal d'assegurar una qualitat en aquests programes és l'Associació Professional de Teatre per a Tots els Públics (TTP). Un altre model el trobem en la resta de centres culturals que en els últims temps han començat a posar molts esforços en la creació de programes educatius per tal d'ampliar la seva activitat. Troguet afirma que aquests programes són de molt bona qualitat i que moltes vegades, superen la dels programes educatius dels teatres públics. En el mateix article l'autora fa palès el fet que avui en dia gairebé tots els equipaments culturals de Catalunya han inclòs en la descripció de la seva visió, missió i els seus valors la vessant educativa dins la seva activitat i com molts equipaments culturals d'arts escèniques inclouen en la seva planificació estratègica els continguts i serveis educatius que permeten aproximar creadors i ciutadania, sigui amb el suport de l'administració pública o sense.

Relacionat amb tot el que s'ha exposat en aquest punt Nicolás Barbieri parla també sobre el que ell anomena “experiències híbrides entre els àmbits educatius i culturals”, tot explicant que es tracten de relacions que van més enllà de catalogar la cultura en una funció i en uns estàndards separats dels de l'educació i que per tant entre ells “es reconeixen com a interdependents i complementaris”. Barbieri fa una reflexió important de ser recollida en aquest punt ja que reforça tot el que s'ha exposat fins ara: “sense agència, sense el compromís en projectes col·lectius (més enllà de l'esfera individual i privada), és difícil parlar de ciutadania, educació i cultura” (Barbieri, 2018, pg. 36).

v. Models i enfocaments de l'educació artística

En aquest apartat és important parlar sobre els enfocaments que s'han donat a l'educació artística i cultural, segons el context històric en el qual ens trobem. Cada moviment social o econòmic li dona una perspectiva que en modifica el seu plantejament. Si ens situem en el context neoliberal, tal i com explica Hernández-Hernández, l'educació artística es planteja en base als beneficis que genera. Al moviment neoliberal, explica l'autor, “no li interessa el que s'ensenya o el coneixement que es generi, si no el benefici econòmic que aporti als seus inversors” (Hernández-Hernández, 2018, pg.53). Aquesta filosofia extrapolable al tema que ens ocupa es tradueix en un

interès molt marcat en els resultats finals de les creacions artístiques i les seves aportacions a la innovació i a l'avenç econòmic, no tant al fet de les arts per si mateixes. Hernández-Hernández correlaciona aquesta idea amb el fet que quan va sortir la Llei de reforma educativa LOMCE, que hem presentat anteriorment, es reduïssin les hores d'educació artística, ja que la seva funcionalitat és més baixa; dit en paraules de l'autor són "matèries que distreuen". A aquest idea s'hi suma Dolors Juárez Vives quan afirma que en el sistema actual hi regna aquella cultura que "és instrumentalitzada per un capitalisme avançat" i es posa el focus en valorar-la segons índex de consum i indicadors d'assistència. Sobre aquesta idea és per tant, on es construeix aquest enfocament de l'educació artística, més funcional i pragmàtic. Juárez demana l'urgent necessitat de replantejar la gestió cultural, tot deixant enrere aquesta concepció. Per fer-ho proposa promoure i fomentar l'educació artística en un enfocament cap a l'estimulació de la creativitat (Juárez, 2018, pg. 141).

Contraposat a aquest enfocament neoliberal, es pot parlar d'una visió més romàntica de l'educació artística en el qual sí que es valora l'art com a forma de coneixement en sí mateixa. En aquest cas sí que es posa interès en l'art o l'experiència en sí, no només en els seus resultats i beneficis tangibles.

En l'*Informe anual sobre l'estat de la Cultura i les Arts de Catalunya* de l'any 2011 del CoNCA es parla sobre la doble vessant de l'educació artística en la seva aplicació a l'escola. Aquesta doble vessant rau en les dues maneres de transmetre l'educació artística; una en les matèries d'arts concretes, on l'art i la cultural formen part del contingut teòric i pràctic, i l'altra en l'educació a través de les arts, utilitzant-les com a recurs pedagògic per explicar els continguts teòrics d'altres matèries, normalment, més convencionals. Aquesta aplicació de l'educació artística en l'educació en general està considerada doncs com una millora de les metodologies que contribueix a incrementar la qualitat de l'educació de manera global.

Aquesta idea ja havia sortit a la llum l'any 1951 en el seminari impulsat per la mateixa UNESCO a la Universitat de Bristol *Les arts visuals en l'educació general*, on, entre altres conclusions, es va posar èmfasi a la idea que l'educació en les arts és una via "natural" per dur a terme la resta d'aprenentatges ja que els processos intel·lectuals i de relació

que desenvolupa en la persona fomenta les disciplines necessàries per dur a terme una educació real.

Per altra banda, durant la conferència de Lisboa l'any 2006, es van establir una sèrie d'objectius que es considerava que hauria d'assolir l'educació artística; basats en assegurar el dret a l'educació i la participació cultural, augmentar la qualitat de l'educació, desenvolupar les capacitats individuals i promoure la diversitat cultural. S'estableixen unes estratègies interessants a comentar per tal d'aconseguir una eficàcia en les relacions entre cultura i educació, basades en la formació de tots els agents que hi formen part i sobretot en promoure des de les pròpies institucions (ministeris, governs de tots els nivells,...) les relacions entre els i les educadors i els i les artistes.

Seguint en un context internacional, l'informe fa referència a continuació a les directrius i recomanacions que planteja la Unió Europea. Entre elles val la pena destacar el programa *Culture 2000*, elaborat amb l'objectiu de promocionar a partir d'una sèrie d'actuacions concretes la diversitat cultural i desenvolupat entre els anys 2000 i 2006. A aquest, el va precedir el *Programa de Cultura*, del 2007 al 2013. Cal destacar també l'*Agenda Europea de Cultura* de l'any 2007 proposada per la Comissió Europea i destinada a promocionar també la interrelació entre cultures i posicionar la cultura a un lloc clau per a la creativitat i en les relacions internacionals; posicionant-la en un paper molt important dins l'economia, el desenvolupament de tecnologies, les ciutats i les regions. A aquest programa el va precedir el *Pla de Treball per la Cultura 2008-2010* que posa especial èmfasi a la relació entre cultura i educació, marcant com a objectiu principal el desenvolupament de l'educació artística. Per fer-ho, cal seguir una sèrie d'accions com integrar la transdisciplinarietat en el currículum escolar, incloent l'educació artística com a matèria transversal a tots els programes educatius a nivell europeu; donar a conèixer el patrimoni cultural de cada país a la seva població, promovent l'obertura i la col·laboració entre escoles i institucions dedicades al patrimoni; i dur a terme un seguiment i una avaluació exhaustiva de cada projecte que es digui a terme, incloent, per exemple, coordinadors culturals a les escoles.

A nivell de resum, les recomanacions que fa la Comissió Europea són incentivar les relacions entre educació i cultura, posar esforços per invertir en programes culturals

destinats a l'educació, augmentar el reconeixement d'aquells professionals que hi treballin i incrementar beques de mobilitat per aquest col·lectiu.

També podem entendre l'educació artística des de dos altres enfocaments: el que la situa dins l'educació formal i aquell que la situa dins l'educació no formal. Nicolás Barbieri parla precisament d'aquesta diferenciació. Explica que es pot entendre la relació entre cultura i educació en l'educació formal des de dues línies. Una des de l'escola i el currículum, com ja hem pogut veure en punts anteriors i l'altra des de l'externalització dels serveis educatius del equipaments culturals, que generen continguts educatius per ser treballats a les escoles. Aquesta vessant és per on s'enfoca el bloc pràctic d'aquest treball. Per altra banda, dins l'educació no formal podem trobar diferents formes en les quals s'imparteix l'educació artística, per exemple, les extraescolars (Barbieri, 2018).

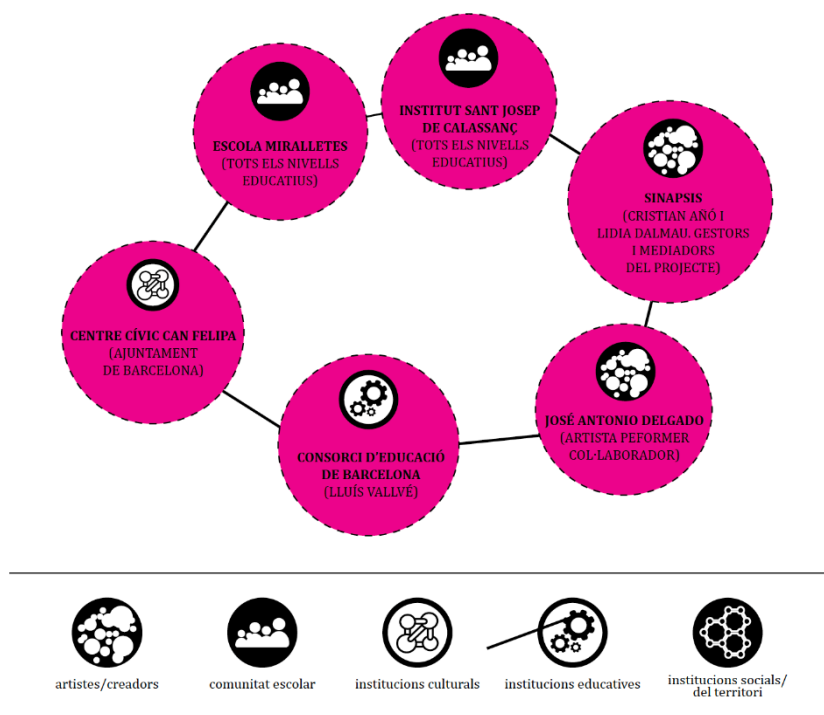
b. Casos pràctics

Un cop exposats els plantejaments teòrics al voltant de l'educació artística i cultural, es presenten a continuació una sèrie de projectes que ja estan en marxa i que il·lustren les diferents idees que s'han exposat fins ara, tant a nivell pràctic com a nivell de projectes d'investigació sobre el tema:

Trans_Art_Laboratori: és una plataforma d'art coordinada pel col·lectiu *Sinapsi*. En l'edició de l'any 2010 es van dur una sèrie de línies d'actuació amb l'Escola Miralletes i l'Institut Josep de Calassanç a través del Consorci d'Educació. A més, en el projecte hi participava el Centre Cívic de Can Felipa del Poblenou. El projecte es basava principalment en crear una xarxa de treballa entre totes aquestes entitats participants, amb el suport econòmic de l'ICUB. L'objectiu principal del projecte va ser el d'experimentar diferents pràctiques educatives a través de l'art. El resultat final de l'activitat va ser la creació d'una exposició al centre cívic, dues a les escoles i d'altres a arxius webs i digitals. El projecte va constar de quatre fases; que incloïen les converses entre Consorci, Centre Cívic i el col·lectiu Sinapsi, la segona una formació de 20 hores als docents dels centres, la tercera la posada en pràctica dels tallers durant dos mesos amb l'alumnat i la quarta la realització de l'exposició.

Una de les grans característiques d'aquest projecte i pel qual és important deixar.-ne constància en el marc teòric és el treball col·laboratiu entre tots els agents implicats, com podem veure en aquesta il·lustració:

Figura 3. Organització i agents participants al projecte Arts_and_Laboratory.

FONT: TRANS_aRT_LABORATORI. CONTEXT EDUCATIU, 2009-2011

Laboratori Porositats: és un programa d'investigació impulsat pel Programa d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona en col·laboració amb ACVic Centre d'Arts Contemporànies, un equipament cultural públic per a la promoció de la creació, la investigació, la producció i la difusió de propostes vinculades a les pràctiques artístiques contemporànies. Treballa des de l'any 2016 oferint projectes. La investigació està orientada a estudiar la relació entre els centres d'art municipals i les escoles i l'objectiu d'aquesta va enfocat a consolidar les relacions entre els dos agents.

Gràcies a aquesta investigació s'han pogut elaborar tres programes diferents als municipis els ajuntaments dels quals participaven al projecte: Granollers, El Prat de Llobregat i Terrassa. Els tres han estat proves pilot que han treballat en base la col·laboració entre diferents equipaments culturals i escoles de cadascun dels municipis.

En el cas del Prat de Llobregat es va dur a terme el projecte *Modulacions*, una exposició on s’hi recollien les pràctiques artístiques i educatives dutes a terme en aquesta experiència durant el curs 2016-2017. En el cas de Terrassa el projecte que es va impulsar va ser *Terraosai* que es va culminar amb una Jornada de mostra i intercanvi d’experiències durant el projecte.

Experimentem amb l’art (EART): és un espai d’educació artística i creació contemporània que es dedica a dissenyar i posar en pràctica projectes culturals vinculats a l’educació. A partir de l’art contemporani treballen per qüestionar i transformar la realitat, tot posant en relació art i cultura. Com veiem en el següent gràfic, tenen diferents branques de treball i una d’elles va destinada a les escoles i altres centres educatius.

El conjunt de la seva activitat està destinada a desenvolupar els processos educatius de les arts i la cultura.

Figura 4. Línies d’actuació d’EART

FONT: www.experimentem.org

Art i Escola: és un programa impulsat també per ACVíc Centre d'Arts Contemporànies conjuntament amb el Centre de Recursos Pedagògic d'Osona i on hi col·laboren diferents centres escolars, de recerca i educatius de la zona. El projecte “parteix de la premissa que l'educació és part de la producció cultural i que l'art, entès des de la seva multiplicitat de formes contemporànies, pot proporcionar diverses eines útils per revitalitzar accions educatives.”¹² Es marca com a objectius principals el promoure i donar visibilitat a l’art a les escoles, donar suport als professors i professores per obtenir

¹² Descripció extreta de <https://www.artiescola.cat/es/>

coneixements per dur a terme els projectes artístics transversals i compartir recursos, metodologies i mecanismes d'avaluació. És un programa que funciona per edicions, que se celebren dins de cada curs escolar i que tenen una durada des de l'inici de curs fins a Setmana Santa, on es fa una mostra del treball que s'ha dut a terme durant els mesos del projecte. Cada edició tracta una temàtica diferent marcada per Art i Escola i hi poden participar tots els professors i professores del cursos d'educació infantil, primària i secundària, fent una petició directa a l'ACVic Centre d'Arts Contemporànies. Un cop el centre entra a formar part d'aquest programa, Art i Escola li assigna una persona assessora que s'encarregarà de guiar als docents en els processos metodològics per dur a terme l'activitat.

Zona Intrusa: “és un projecte artístic i educatiu per als centres de secundària de Mataró que cerca apropar l'art contemporani als centres educatius per produir un espai crític de coneixement i experimentació.”¹³ És un projecte que neix l'any 2006 de la ma de la Direcció de Cultura de l'Ajuntament de Mataró. Funciona de manera semblant a Art i Escola, plantejant projectes que tenen la durada d'un curs escolar i on cada any s'hi uneixen diferents centres educatius i artistes de la zona. De manera conjunta es duu a terme un projecte artístic vinculat a un tema concret, que anomenen Element intrús i es culmina amb la realització d'una exposició conjunta de totes les escoles participants, que és itinerant per tots els centres.

A banda d'aquesta tria de projectes existeixen diferents empreses de gestió cultural i educació que es dediquen a oferir els serveis educatius de diferents equipaments culturals de manera externalitzada. Algunes d'aquestes són A Bao A Qu, qui actualment realitza gran part de les activitats educatives de les exposicions d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona, Xamfrà, educArt o Àgora.

---

¹³ Descripció extreta de http://www.mataroartcontemporani.cat/posts_projectes/zona-intrusa/

BLOC 2: CAS PRÀCTIC

Els anàlisis que hem vist anteriorment sobre cultura i educació ens fan veure que és una assignatura pendent, alhora que molt necessària. També hem vist però com centres educatius i personal de la comunitat educativa en general s'ha posat les piles per emprendre el camí cap a una escola innovadora, que afavoreixi nous models educatius. En aquest escenari és on se situarà aquesta part pràctica del treball, tot aportant una sala d'arts escèniques situada al barri del Poble Sec com un agent més per contribuir, des de la cultura, a la innovació educativa.

Aquest marc pràctic es divideix en tres blocs diferenciats. El primer té la intenció de fer una descripció general del territori on es construeix la proposta de programació per tal de conèixer l'entorn en el qual es situa. El segon va destinat a posar el lector o lectora en context, tot presentant projectes que ja s'han dut a terme i quins han estat els seus resultats. Finalment, el tercer bloc és on es troba el pes del marc pràctic ja que és on s'explica el disseny de tota la programació. Com ja s'ha avançat, aquest disseny ha estat treballat sobretot en el sentit de crear uns continguts i unes característiques acords amb el disseny curricular que dicten les lleis d'educació.

1. Radiografia general

Abans de dur a terme el disseny de la programació és important mostrar una radiografia de l'entorn en el qual es construirà. És per això que a continuació s'explica amb dades i gràfics la realitat demogràfica del barri on es desenvolupa el disseny, el Poble Sec, les escoles que en formen part i l'estructura i descripció de la sala Dau al Sec.

a. El barri del Poble Sec

i. Demografia i dades principals

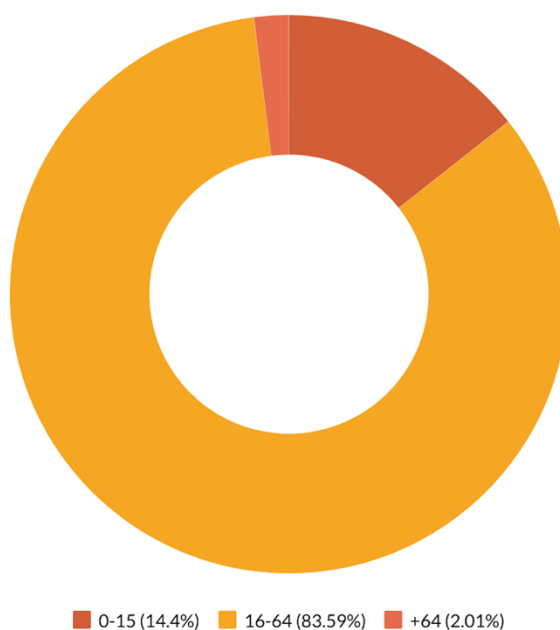
El barri del Poble Sec forma part de la ciutat de Barcelona i es troba dins el districte de Sants-Montjuïc. Està composta per un total de 39.995 habitants, en una superfície de

460,50 hectàrees. La seva densitat de població és, per tant, de 86,85 habitants per cada hectàrea.¹⁴

Dins el mateix districte hi trobem els barris de Sants, Sants-Badal, Hostafrancs, La Bordeta, Font de la Guatlla-Magoria, La Marina del Port i La Marina de Prat Vermell.

Pel que fa les edats de població, la majoria dels seus veïns i veïnes se situen dins la franja entre els 16 o els 64 anys amb un 70,8% de la població total l'any 2018. És interessant comentar que aquesta dada es manté força igual des de l'any 2012 amb un 70,2%. El següent grup d'edat més nombrós és el de la gent de més de 64 anys, que formen el 17% de la població. Així doncs, podem veure com la població que es troba dins l'edat d'escolarització és la menys nombrosa; ocupant un 12,2% en el grup entre 0 i 15 anys.¹⁵

Figura 5. Edats població del Poble Sec

FONT: Elaboració pròpia a partir del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

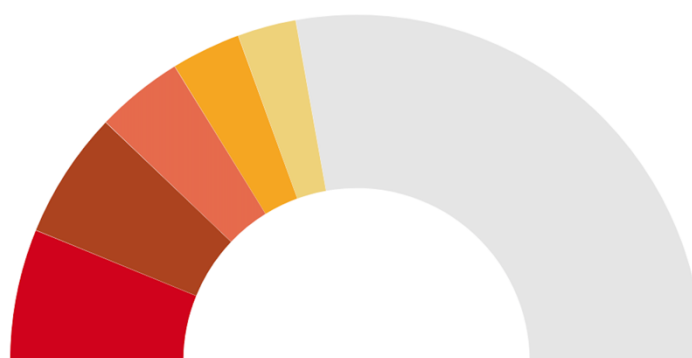
¹⁴ Dades extretes de la base de dades de l'Institut d'Estadística i difusió de dades del Gabinet Tècnic de Programació. Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, any 2019.

¹⁵ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

Si ens fixem en l'índex d'envelliment de l'any 2018¹⁶, que fa referència a la relació entre el nombre de persones de més de 65 anys i la població entre 0 i 15 anys expressant-la en la quantitat de vells en base la quantitat de joves, veiem una dada que realment crida l'atenció. I és que aquest índex és de 139,2, cosa que significa que per cada jove al barri hi ha 1,39 avis. Aquesta dada ha pujat un 1,2 respecte l'any 2017. L'índex de sobreenvelliment, que calcula la quantitat de població de més de 85 anys per cada 100 habitants de més de 65 anys, és del 54,5.

Pel que fa la nacionalitat dels veïns i veïnes, en total al barri hi conviuen un total de 122 persones de procedències i nacionalitats diverses, en les quals hi trobem un total de 13.047 persones de nacionalitat estrangera. Les principals nacionalitats estrangeres registrades l'any 2019 són Pakistan, amb un total de 1.612 persones, Itàlia amb 1.552 persones. Filipines amb un total de 1.068 habitants, Índia amb 844 habitants i Marroc amb 714.¹⁷ És important matisar que una part de la població italiana són, de fet, argentins).

Figura 6. Nacionalitats estrangeres del Poble Sec

■ Pakistan (12.36%) ■ Itàlia (11.9%) ■ Filipines (8.19%) ■ Índia (6.47%)
 ■ Marroc (5.47%) ■ Altres (55.62%)

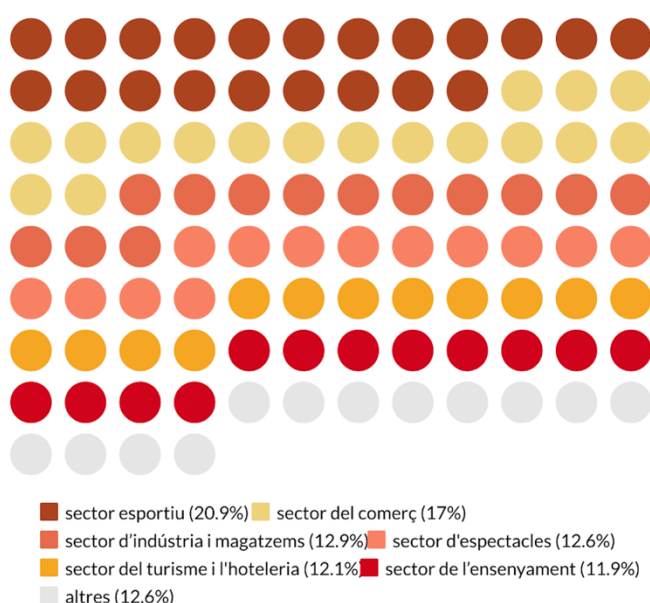
FONT: Elaboració pròpia a partir de l'Institut d'Estadística de Catalunya

¹⁶ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

¹⁷ Dades extretes de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Si ens fixem en les activitats econòmiques que es realitzen al Poble Sec, veiem que la més nombrosa la trobem en el sector esportiu, al qual s'hi dedica un 20,9% de la superfície cadastral del barri. El segueixen el sector del comerç amb un 17%, el d'indústria i magatzems amb un 12,9%, el d'espectacles amb un 12,6%, el turisme i l'hoteleria amb un 12,1% i l'ensenyament amb un 11,9%¹⁸.

Figura 7. Activitats econòmiques al Poble Sec

FONT: Elaboració pròpia a partir del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

Cal que ens aturem a comentar un el fet que de l'any 2017 al 2018 hi va haver una variació d'11,2 punts percentuals a l'espai dedicat al sector dels espectacles i que trenca amb la tònica dels últims 5 anys, on aquesta percentatge havia estat sempre entre l'1,2% i l'1,4% de la població.

En total, en les dades registrades l'any 2018, hi havia un total de 2.103 persones aturades, de les quals un 28,6% són estrangers¹⁹.

¹⁸ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

¹⁹ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

Pel que fa els índex d'educació, el 2017 apareixen registrats un total 3.109 infants i joves d'entre 3 a 16 anys²⁰, el 34,8% dels quals estan inscrits a centres públics. Un 41,4% dels alumnes escolaritzats dins aquesta franja d'edat estan inscrits a escoles de fora del barri.

ii. Estructures d'organització social i política

Abans de conèixer l'estructura organitzativa del barri del Poble Sec fem una petita explicació de com s'estructuren els barris a la ciutat de Barcelona i qui en són els seus reposables de Govern.

Barcelona està formada per un total de deu districtes, dins els quals s'hi engloben els diferents barris. La divisió per districtes està dissenyada per tal que existeixin òrgans de govern més reduïts que el Govern central i per apropar "la gestió a la ciutadania, fomentar la participació ciutadana i representar els interessos dels diversos barris i zones del municipi".²¹

Cada un dels districtes s'organitzen en cinc òrgans de govern diferenciats:

- El Consell del Districte: Està format per la Presidenta del Consell, Neus Munté Fernández, nomenada per l'Alcaldessa Ada Colau, dinou Consellers i Conselleres, el Regidor del Districte, Marc Serra Solé, també nomenat per l'Alcaldessa, i els regidors i regidores adscrits. El mandat d'aquest Consell té la mateixa durada que el del Govern de l'Ajuntament de Barcelona.

Entre moltes altres tasques, li correspon a aquest Consell elaborar el programa d'Actuació Municipal, coordinar els instruments d'ordenació urbanística que afectin l'àmbit territorial del districte. El projectes dels equipaments del districte, les concessions d'habitatges en el territori del districte. desenvolupar el procés

---

²⁰ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

²¹ Informació extreta de <https://ajuntament.barcelona.cat/sants-montjuic/ca/lajuntament/organitzacio/funcionament>

de descentralització i participació, recollir les peticions i iniciatives individuals i col·lectives de la ciutadania i determinar i gestionar els pressupostos municipals. Aquest Consell es reuneix una vegada cada dos mesos i hi acudeixen els membres de tots els partits polítics que en formen. Les entitats, els ciutadans i les ciutadanes hi poden assistir i intervenir-hi si estan presents a l'ordre del dia, havent-ho sol·licitat prèviament.

- Consell Ciutadà del Districte: *“és el màxim òrgan consultiu i de participació de districte en totes les qüestions referents a les seves competències. S’hi integraran representants de les entitats i associacions, dels demés Consells Sectorials de participació del districte, així com ciutadans i ciutadanes a títol individual²²”*. En la seva activitat s’hi destaquen les facultats de, com acabem de conèixer, fer propostes dins l’ordre del dia de les reunions del Consell del Districte, proposar iniciatives ciutadanes i sol·licitar la convocatòria d’audiències públiques d’àmbit de districte.

Aquest consell està format per una banda pels representats polítics del Consell del Districte i per l’altra pels representants de les associacions i entitats del Districte, en representació dels diferents barris i sectors temàtics. Hi ha una normativa que dicta quants representats hi ha d’haver segons el barri. En el cas de Poble Sec en són 4, essent el segon barri amb més representats, per sota de La Marina-Zona Franca, que en té 5.

- Les comissions de treball i els Consells d’equipament: són grups de persones destinades a dur a terme estudis i activitats i per a fer el seguiment dels projectes proposats i de seguiment entre la tasca de govern del districte i la ciutadania. Els Consells Sectorials que existeixen són els de Presidència, règim interior, seguretat i mobilitat, Economia, Empresa i ocupació, Urbanisme, medi ambient, infraestructures i TIC, Esports, Qualitat de vida i Igualtat, Cultura, coneixement, creativitat i innovació, Salut, Escolar, Gent Gran, Persones amb discapacitat i Dona. Si es creu necessari, es poden crear altre Consells.

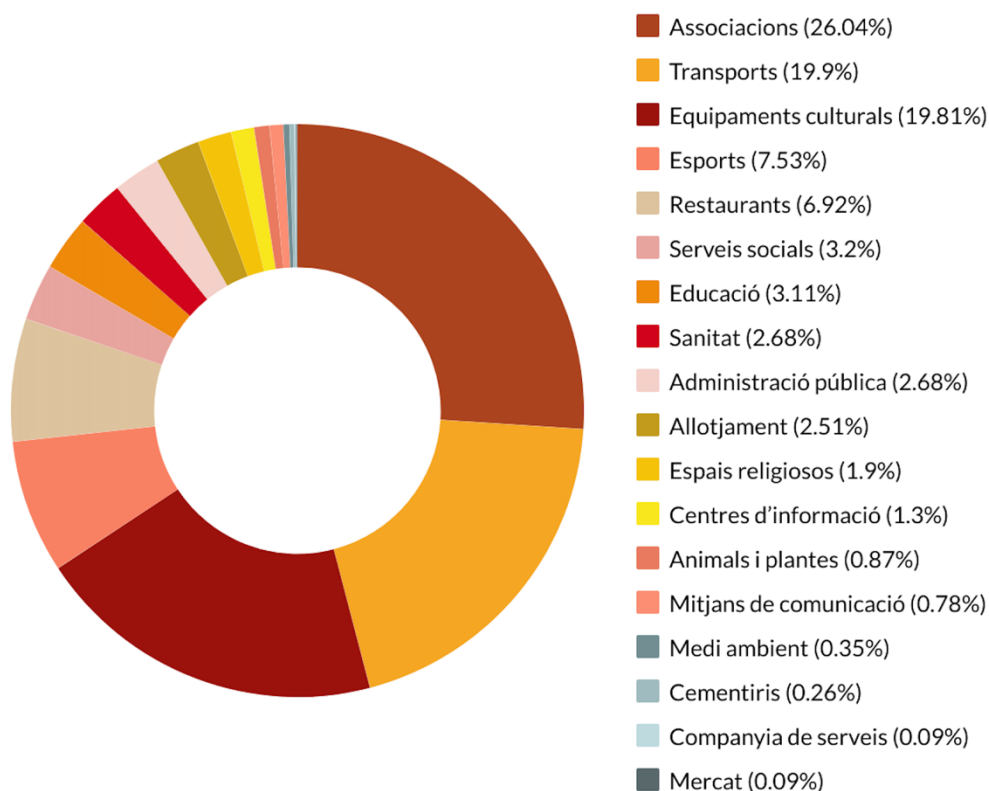
---

²² Definició extreta del REGLAMENT INTERN D’ORGANITZACIÓ I FUNCIONAMENT DEL DISTRICTE SANTS – MONTJUÏC (2012)

- Consells d'equipaments: tenen la funció de fer un seguiment de l'activitat de cada un dels equipaments del districte en els àmbits de Centres Cívics, Casals de Barri, Equipaments esportius i l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

El Poble Sec reuneix una gran quantitat d'equipaments, tant públics com privats. Hi ha registrats un total de 31 equipaments de l'Administració Pública, 29 destinats a l'allotjament, 10 a animals i plantes, 301 associacions, 3 cementiris, 15 centres d'informació, 1 companyia de serveis, 229 equipaments culturals, 36 destinats a l'educació, 87 als esports, 4 de medi ambient, 1 mercat, 9 equipaments destinats als mitjans de comunicació, 22 espais religiosos, 80 restaurants, 31 equipaments de sanitat, 37 destinats a serveis socials i 230 de transports²³.

Figura 8. Equipaments al barri del Poble Sec

FONT: Elaboració pròpia a partir del Directori d'equipaments de Guia Barcelona.

²³ Dades extretes del Directori d'equipaments de Guia Barcelona.

En aquesta radiografia del barri del barri cal mencionar dos col·lectius d'organització veïnal tan a nivell social com polític: la Coordinadora d'Entitats del Poble Sec i el Pla Comunitari.

Coordinadora d'entitats:

La coordinadora d'entitats, situada al carrer Elkano, 24, és una federació d'associacions i entitats sense lucre amb compromís social i cultural de Poble Sec. S'hi agrupen un total de 117 entitats, de diferents àmbits d'actuació i activitat. Va ser fundada el 1989 i des d'aleshores treballa per coordinar les entitats del barri que en formen part, oferir serveis tant a nivell d'assessoria legal com a nivell d'espais i per impulsar activitats conjuntes entre entitats amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida dels veïns i veïnes del barri.

El seu compromís rau en estar adherits a les Associacions de Barcelona, a l'Acord Ciutadà per una Barcelona lliure de violència vers les dones, a l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva, a la campanya "Ni un totxo més al mur del racisme!!!!" i a la participació al Fòrum Cívic per una Constitució Europea

I les seves finalitats se centren en treballar per fomentar la vida associativa al barri, millorar les seves condicions, treballar per crear una col·lectivitat popular, catalana i democràtica, defensar el dret de totes les persones i col·lectivitats a l'accés a la cultura i promocionar-ne la seva activitat.

La missió de la coordinadora d'entitats és la de promoure i enfortir la xarxa associativa del barri per tal de fomentar l'associacionisme, la democràcia, la participació ciutadana i comunitària, la cohesió i la interculturalitat i la convivència i el civisme.

La seva activitat se centra en assegurar un representació institucional i en donar suport a totes les entitats que en formen part, la organització de festes populars i tradicionals de Catalunya i del barri, donar suport a la comunitat i ajudar en la gestió dels equipaments.

Entre totes les entitats que formen part de la coordinadora en trobem 30 dedicades directament a la cultura i 10 relacionades amb les escoles.²⁴

La coordinadora funciona amb un equip tècnic de 15 persones a banda d'un grup de 80 persones voluntàries, membres de les diferents entitats que la formen. Entre aquestes persones voluntàries s'hi troben els membres de la Junta Directiva. Dins l'equip tècnic s'hi troben professionals del Casal Elkano, el Centre Cívic El Sortidor, el Casal Concòrdia i la Pista Esportiva Tres Xemeneies.

S'organitzen en diferents comissions de treball i organitzen reunions periòdiques per tractar temes concrets de cada comissió. També se celebren reunions generals per portar un seguiment més global de l'activitat social i cultural al barri. Els seus àmbits d'actuació principals són les accions destinades a la gent gran, treballant conjuntament amb associacions, residències, el CAP de les Hortes i serveis socials entre d'altres i els infants, amb el que anomenen Espai Infància.

Pla comunitari:

El Pla Comunitari és un projecte creat al barri del Poble Sec per transformar la realitat social i cultural del barri i millorar la vida dels seus habitants i el seu benestar. Busca propiciar la participació ciutadana i de les entitats per treballar conjuntament per reduir les desigualtats socials i contribuir a una millora de la convivència veïnal.

El focus d'aquest pla se centra en tractar aspectes com la gestió de la diversitat i en treballar per evitar l'exclusió social. Per fer-ho, propicia la creació d'espais on s'afavoreixi el diàleg entre els veïns i veïnes, tot apropant les diferents realitats socials i culturals. Es vol també establir unes dinàmiques socials, obertes i creatives per tal de treballar en aquest sentit.

Neix de la idea que hi ha alguns aspectes entre les realitats del barri que no acaben de funcionar i es vol actuar per resoldre-les. Un d'aquests aspectes són l'educació d'infants i joves, la integració sociolaboral de la població estrangera que, com hem vist en la radiografia demogràfica anterior és molt nombrosa, establir projectes que connectin

---

²⁴ A l'ANNEX 6 es pot consultar el resum de totes les entitats de la Coordinadora d'Entitats i la distinció especial d'aquelles que són escoles o que estan dedicades a les escoles.

intergeneracionalment als veïns i veïnes del barri, fomentar la participació voluntària i incidir en aspectes sobre salut pública. Per abordar tots aquests temes, es funciona a través d'unes comissions formades tant per professionals de cada àrea com a ciutadans individuals, de manera voluntària. També és un espai on les diferents entitats expertes de cada àmbit poden compartir les activitats o l'estat de la seva tasca amb la resta d'entitats, ja siguin del mateix àmbit o d'un altra.

El Pla Comunitari estava gestionat des de la coordinadora d'entitats però des de l'any 2018 l'Ajuntament de Barcelona va adjudicar el projecte a la cooperativa Art&Coop.

El Pla comunitari reuneix cinc comissions, que anomenen "taula" i com s'ha avançat, cada una d'elles aborda un dels àmbits de treball: Gent Gran, Salut, Sociolaboral, Infància i Cultura. La creació de la Taula de Cultura va ser creada just en el moment que Art&Coop va assumir la gestió del Pla Comunitari, al donar-se el fet que no existia cap espai concret per la cultura tot i la gran quantitat d'espais culturals que existeixen al barri.

iii. Entitats culturals al barri

En el web de l'Ajuntament de Barcelona, com s'avançava al punt anterior, surten registrats 229²⁵ equipaments culturals i de lleure al Poble Sec. En el total del districte n'hi ha 518, cosa que ens marca la importància cultural del barri en relació al Districte de Sants Montjuic.

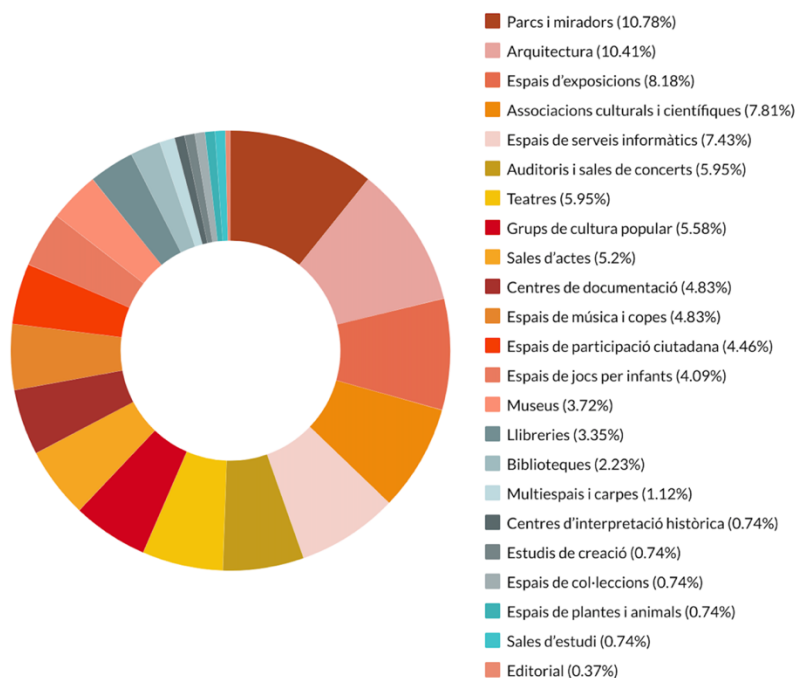
Aquests 229 equipaments estan distribuïts de la següent manera: 28 espais d'arquitectura, 13 centres de documentació, 21 associacions culturals i científiques, 16 auditoris i sales de concerts, 6 biblioteques, una d'elles municipal, 2 centres d'interpretació històrica, 2 espais de col·leccions, 1 editorial, 2 espais de plantes i animals, 22 espais d'exposicions, 11 espais de jocs per infants, 13 espais de música i copes, 12 espais de participació ciutadana, 20 espais de serveis informàtics, 15 grups

---

²⁵ Dades extretes de la Llista d'equipaments de l'Ajuntament de Barcelona

de cultura popular, 9 llibreries, 3 multiespais i carpes, 10 museus, 29 parcs i miradors, 14 sales d'actes, 2 sales d'estudi, 2 estudis de creació i 16 teatres²⁶.

Figura 9. Equipaments culturals al barri del Poble Sec

FONT: Elaboració pròpia a partir de la Llista d'equipaments de l'Ajuntament de Barcelona

Com hem vist, al barri del Poble Sec hi ha una biblioteca municipal, la Francesc Boix. Durant l'any 2018 s'hi van registrar un total de 79.827 visites, un 0,6% menys que l'any anterior²⁷. També hem pogut veure que al barri existeixen dos centres Cívics, el Centre Cívic EL Sortidor i el Centre Cultural Albareda:

Centre Cívic El Sortidor – és un dels dos centres cívics culturals municipals més actius del barri del Poble Sec. Ofereixen una programació tant a nivell social com cultural molt ben treballada i de qualitat, combinant productes artístics, de formació i culturals professionals amb d'altres més amateurs. És a més la seu física d'algunes de les entitats culturals del barri, ja siguin de cursos d'idiomes, música o de cultura popular, entre d'altres. També disposa d'espais a disposició de la ciutadania. A més, forma part del cicle teatral de l'Ajuntament Districte Cultural amb el qual es porten espectacles de teatre professional als Centres

²⁶ Dades extretes de la Llista d'equipaments de l'Ajuntament de Barcelona

²⁷ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

Cívics per tal d'apropar-los als veïns i veïnes. És per tant, un espai cultural molt potent a tot l'entorn del barri.

Centre Cultural Albareda – la programació d'aquest espai va completament lliga a la cultura, essent un espai que busca promoure la creació artística i la vida associativa. La seva activitat principal està centrada en la música, tot i que ofereixen activitats d'altres tipus d'arts com ara cinema, arts escèniques o exposicions d'arts visuals. Ofereix un programa de suport a joves músics anomenat Pedrera 3.8 i ofereix espais com a locals d'assaig als grups que estan inscrits al centre. També organitza activitats per als joves del barri durant les tardes i ofereix un servei d'orientació sociolaboral als veïns i veïnes del barri.

Com es pot veure, són dos agents molt potents a la vida cultural i social del barri. Gràcies a la seva activitat i a la prestació dels seus recursos municipals es poden tirar endavant diferents accions de les entitats amb menys recursos. Mirant una mica les dades, podem veure que l'any 2018 es van registrar un total de 14.746 assistències a les activitats de difusió cultural, un 22,7% menys que l'any anterior. Les inscripcions a les activitats de formació van arribar a 5.534 entre els dos centres cívics, un 1,3% més que l'any 2017²⁸.

Després d'haver vist el llistat d'entitats i equipaments culturals i la seva distribució per tipus d'oferta, podem concloure que l'activitat cultural del Poble Sec és un barri amb una oferta de productes culturals molt variats. Això fa que el barri aplegui una gran quantitat de públics diferents i que sigui un punt de referència cultural per tota la ciutat de Barcelona. A continuació, es planteja una divisió d'aquest equipaments en quatre branques diferenciades, tot tenint en compte el tipus de producte que ofereixen:

Espais culturals d'oci i festa: sobretot al voltant de la zona del Paral·lel hi podem trobar una gran quantitat de locals que ofereixen espais de festa o oci nocturn. És un dels espais de la ciutat de Barcelona més concorreguts a les nits de la ciutat. Hi destaquen les discoteques com la Sala Apolo i el club Plataforma.

Espais culturals de gran format: és important destacar que al barri del Poble Sec s'hi troben gran quantitat dels equipaments culturals més importants de

---

²⁸ Dades extretes del Document de barris del Poble Sec, de dades per barris del Gabinet Tècnic de Programació Oficina Municipal de Dades de l'ajuntament de Barcelona, Juliol 2019

Barcelona on s'hi exhibeixen els espectacles del circuit més comercial d'arts escèniques. Estem parlant de sales com el Teatre Lliure, el Teatre Victòria o la Sala Barts.

Espais culturals de petit format: Per altra banda, hi trobem també una gran quantitat de sales petites, d'un circuit més independent on s'hi realitzen espectacles d'una escena de les arts escèniques fora dels circuits més comercials, amb companyies o artistes emergents i amb espectacles més experimentals. Un exemple serien La Vilella (tot i que aquest any 2020 ha vist hagut de tancar les seves portes), la sala Oracles o el mateix Dau al Sec.

Espais de cultura amateur: com hem pogut comprovar, una oferta cultural molt potent al barri és aquella relacionada amb la cultura popular. Moltes de les entitats estan formades per corals, grups de teatre amateur o de cultura popular com ara la colla gegantera o els Castellers de Poble Sec.

b. Les escoles del barri del Poble Sec

Una vegada completada la radiografia general del barri, és important que coneguem en quin entorn ens movem quan parlem d'educació al barri. Com hem anat veient fins ara l'educació i l'ensenyament són termes que engloben moltes àrees i formes. En aquest cas, com que el treball va destinat a la creació d'una programació destinada exclusivament a les escoles, parlarem només d'aquestes. És a dir, ens centrarem en el que es denomina educació formal.

i. Panorama de l'ensenyament al districte de Sants Montjuïc

Per tal de conèixer el panorama general del barri, a continuació presentem les dades sobre el nivell acadèmic de la població del Districte de Sants-Montjuïc, en comparació amb el de la resta de la ciutat de Barcelona.

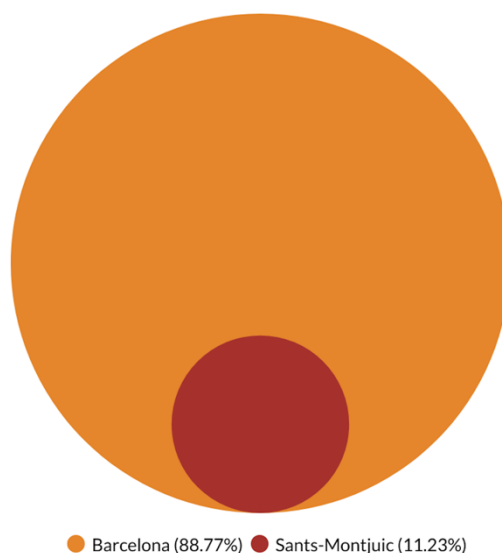
Les dades que es tractaran a continuació han estat extretes del Departament d'Estadística i Difusió de Dades de l'Ajuntament de Barcelona i hi consta aquella població

classificada de 16 anys en amunt segons el nivell acadèmic que consta al Padró. S'ha hagut de fer aquest anàlisi de dades a nivell de districte ja que el Departament no les té publicades per distinció de barris. Primer de tot, cal conèixer les dades generals de població del Districte, que, en dades de l'any 2018 ²⁹, registra un total de 181.303 habitants, un 11,18% de la totalitat de la població de Barcelona. És el tercer districte més poblat de la ciutat, per sota l'Eixample i Sant Martí.

En dades de l'any 2018 ³⁰, la població registrada en aquesta estadística del districte de Sants-Montjuïc és de 159.419 persones, essent el més poblat per darrere de l'Eixample, amb 235.782 persones i Sant Martí amb 203.060 persones.

De les 159.419 persones que formen la població de més de 16 anys del districte, 4.519 surten registrades sense estudis. En tota la ciutat de Barcelona en aquesta mateixa categoria hi ha 35.722 persones. El districte es troba situat en el quart lloc d'aquest tipus de població, que està encapçalat pels districtes de Nou Barris, Sant Martí i Horta Guinardó, en el mateix ordre que es presenta.

Figura 10. Comparació població sense estudis 2018 entre Barcelona i Sants-Montjuïc

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Lectura del Padró Municipal d'Habitants, a 1 gener del 2018

²⁹ Dades extretes de l'Instituto Nacional de Estadística. Xifres oficials població a 1 de gener de cada any.

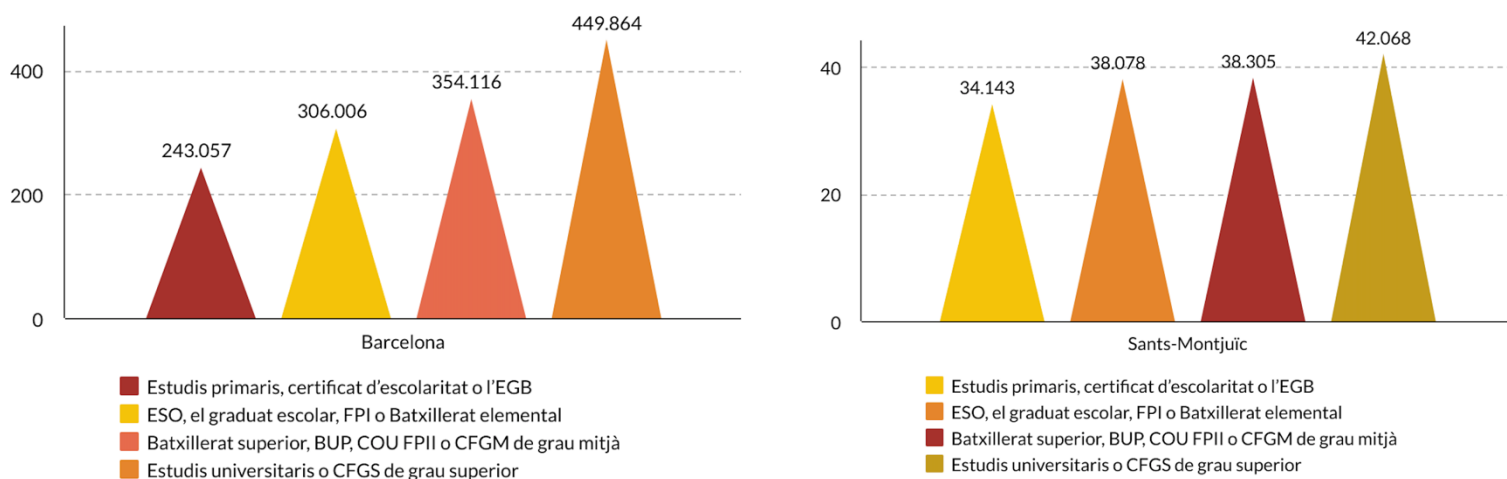
³⁰ Dades extretes de Ajuntament de Barcelona. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Lectura del Padró Municipal d'Habitants, a 1 gener del 2018.

Seguidament, dins la població amb estudis hi trobem la categoria de persones que tenen la titulació fins a estudis primaris, certificat d'escolaritat o l'EGB. En aquest cas al districte que ens ocupa hi ha registrades 34.143 persones. A nivell de la ciutat, n'hi ha 243.057. En aquest cas el districte ocupa la tercera posició, per darrere de Sant Martí i Nou Barris. La següent categoria és la d'aquella població que té estudis fins l'ESO, el graduat escolar, FPI o Batxillerat elemental, on hi consten un total de 38.078 persones, situant-se en el quart lloc després de Sant Martí, Nou Barris i l'Eixample.

Pel que fa la mateixa dada però en base a tota la ciutat hi surten 306.006 persones. A continuació trobem aquella població que ha assolit la titulació fins el Batxillerat superior, BUP, COU FPPII o CFGM de grau mitjà. En aquest cas, pel que fa el districte de Sants Montjuïc hi consten 38.305 persones, just per sota de l'Eixample i de Sant Martí. A nivell de tota la ciutat la dada és de 354.116 persones. Finalment, trobem la categoria d'estudis universitaris o CFGS de grau superior en la qual hi ha 42.068 persones registrades, essent doncs la categoria més nombrosa. Tal fet lliga amb la tendència de tot Barcelona ja que en aquesta categoria hi trobem un total de 449.864 persones. Sants Montjuïc és el cinquè districte amb més titulats en aquesta categoria per darrere de l'Eixample, Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí i Gràcia. Finalment, hi ha 2.306 persones en tot el districte de Sants Montjuïc de les quals no consta el seu nivell d'estudis.

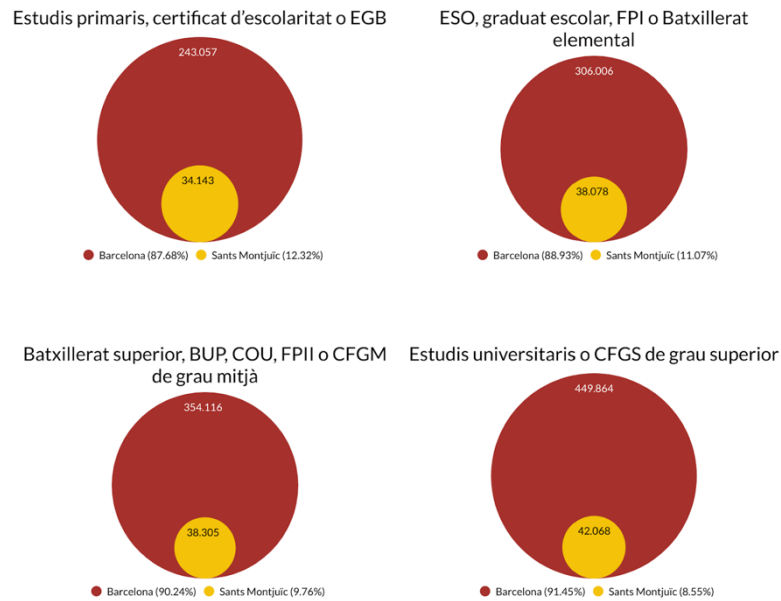
A continuació es mostren un gràfics per tal d'il·lustrar i reunir totes les dades que s'han exposat:

Figura 11. Nivells d'estudis a Barcelona i al Districte de Sants-Montjuïc

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Lectura del Padró Municipal d'Habitants, a 1 gener del 2018

Figura 12. Comparativa de nivells d'estudis entre Barcelona i Sants-Montjuïc

FONT: Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Lectura del Padró Municipal d'Habitants, a 1 gener del 2018

En aquesta radiografia general acabada de dur a terme podem concloure que els nivells d'ensenyament al Districte de Sants-Montjuïc pel que fa la resta de la ciutat de Barcelona es torben molt lligats a la tònica de la ciutat ja que el seu percentatge en cada un de les categories està molt acord amb el percentatge de població total que reuneix.

ii. Oferta educativa al barri del Poble Sec

Al barri del Poble Sec hi ha un total de 16 escoles. Entre elles cobreixen les etapes educatives d'educació infantil, on hi trobem 12 centres, primària, amb 7 centres diferents, secundària, amb 6 centres i batxillerat amb 3.³¹

D'aquests centres, 11 són de titularitat pública, 4 de privada concertada i 1 de privada. De totes aquestes escoles, 11 ofereixen més d'una etapa escolar en la seva oferta educativa, combinant en la majoria dels casos infantil i primària. Hi ha el cas dels Maristes Anna Ravell que inclouen tot el cicle educatiu en el mateix centre oferint educació infantil, primària, secundària i batxillerat. Entre alguns centre d'educació infantil i primària i els

³¹ A l'ANNEX 7 s'hi pot consultar la taula recull dels centres escolars del Poble Sec.

d'educació secundària hi ha la relació com a centres adscrits, com és el cas de l'Escola de Bosc de Montjuïc amb l'Institut Bosc de Montjuïc.

La gran majoria d'aquestes escoles ja sigui de manera directa o a través de les seves AMPES formen part de la coordinadora d'entitats del barri, explicada anteriorment. Tal fet ens fa veure que la seva missió no és purament educativa ni es limiten a desenvolupar la seva tasca com a educadors i educadores sinó que a més formen part de la vida social del barri.

iii. Escoles participants en el projecte de programació

Per tal de dur a terme el disseny de la programació que es presentarà en aquets marc teòric s'ha contactat prèviament amb algunes escoles del barri. La intenció de contactar amb elles ha estat la de parlar amb els seus equips directius per tal de dur a terme aquest disseny amb més coneixement de causa, entenent les realitat de cada centre i les necessitats reals. De les escoles amb qui es va contactar, dues han mostrat rela interès per la proposta; l'Escola Poble-sec i l'Escola Mossèn Jacint Verdaguer. A continuació fem una petita explicació de cada una d'elles, per conèixer la seva estructura, oferta educativa i característiques principals:

Escola Poble-sec:

L'escola Poble-sec és un centre educatiu del barri del Poble Sec, creat l'any 1977 i situat al Passeig de l'Exposició número 1. És de titularitat pública i ofereix les etapes d'educació infantil i educació primària. Està adscrit a l'Institut Consell de Cent, com a institut principal de referència, l'Institut XXV Olimpíada i l'Institut Bosc de Montjuïc per assegurar la continuïtat de l'escolarització del seu alumnat.

Com a centre de titularitat pública emmarca els seus trets d'identitat i caràcter dins la LEC³². És una escola laica, inclusiva i respectuosa amb la pluralitat. Estan adherits des del 2017 al projecte Escola Nova 21.

---

³² En l'ANNEX 8 s'hi pot trobar l'article 39 de la LEC. Caràcter i projecte educatiu dels centres públics

Els objectius que es marca l'escola ³³van destinats sobretot a inculcar valors a l'alumnat que els serveixin per el seu desenvolupament personal i acadèmic. També es treballa per col·laborar amb el barri i amb les famílies per tal de desenvolupar un projecte educatiu més transversal. A nivell més acadèmic els objectius van destinats al compliment de les competències que marca el currículum d'educació primària. Entre els seus objectius podem destacar que es marquen impulsar projectes artístics i activitats creatives. Gràcies a aquest interès es pot afirmar que ens trobem en un bon context per desenvolupar el disseny que es presentarà a continuació.

Si ens fixem en el seu alumnat, l'escola és un reflex del mapa demogràfic del barri, doncs compta amb 380 alumnes i d'aquests un 50% són de procedència d'altres països. Concretament hi ha 34 alumnes de Centre Amèrica i Sud Amèrica, 38 de Magrib, 3 d'Àfrica, 25 de la Unió Europea, 2 de la resta d'Europa i 106 d' Àsia i Oceania, principalment de Pakistan, Índia, Bangladesh, Nepal.³⁴ Del 50% que són espanyols molts són de famílies immigrants, que tot i que han nascut a Espanya a casa viuen tradicions culturals d'altres països com els que acabem d'esmentar.

El lema de l'escola és "la diversitat és la riquesa de l'escola". Isabel Costa, directora del centre, està convençuda que sense la diversitat l'escola no existiria; és el que els fa rics i els fa obrir els ulls a les diferents realitats.

NOTA: Per tal de realitzar aquest punt amb més coneixement, hi havia concertada una entrevista amb la directora de l'escola Isabel Costa. A causa de la situació d'estat d'alarma i de l'augment del volum de feina que ha suposat a les escoles i als seus equips, no ha estat possible realitzar-la. Tot i així, prèvia a aquesta entrevista s'havien fet reunions i trobades on s'havia pogut parlar sobre el tema d'aquest treball tot i que no en un format formal d'entrevista. És per aquesta raó que no s'adjunta cap entrevista als annexos.

Escola Mossèn Jacint Verdaguer

L'Escola Mossèn Jacint Verdaguer és un centre educatiu inaugurada l'any 1931 situat al Carrer Lleida número 32. És també de titularitat pública i la seva oferta educativa comprèn les etapes d'infantil i primària. Els centres d'educació secundària als quals està

---

³³ A l'ANNEX 9 es poden consultar els objectius de l'Escola Poble-sec publicats a la web del Consorci d'Educació.

³⁴ Dades facilitades per la direcció de l'Escola Poble-sec

inscrits són l'Institut XXV Olimpíada com a institut de referència, l'Institut Bosc de Montjuïc i l'Institut Consell de Cent.

A la LEC s'hi troben els seus trets d'identitat i caràcter dins la LEC³⁵. Dins la seva metodologia de treball s'hi destaca un fort interès per l'educació musical, incloent-la en tota l'escolaritat amb la finalitat de potenciar la descoberta i la curiositat de l'alumnat.

Com a objectius pedagògics principals³⁶ es marquen treballar sobretot per transmetre a l'alumnat els valors que els permetin entendre la societat democràtica, el respecte i la pau. Posen molt èmfasi en la importància que els infants puguin esdevenir persones autònomes amb personalitat pròpia i criteri.

NOTA: Per tal de realitzar aquest punt amb més coneixement, hi havia concertada una entrevista amb la directora de l'escola Núria Cervera. A causa de la situació d'estat d'alarma i de l'augment del volum de feina que ha suposat a les escoles i als seus equips, no ha estat possible realitzar-la. Tot i així, prèvia a aquesta entrevista s'havia fet una reunió on s'havia pogut parlar sobre el tema d'aquest treball tot i que no en un format formal d'entrevista. És per aquesta raó que no s'adjunta cap entrevista als annexos.

c. Dau al Sec Arts Escèniques

i. Presentació

Dau al Sec és una sala de creació, assaig i exhibició d'Arts Escèniques creada l'any 2018 al carrer Salvà al barri del Poble Sec. El projecte es proposa dinamitzar la reflexió, l'agitació, el compromís amb la paraula i el diàleg sobre els conflictes d'avui, mitjançant la programació de peces d'arts escèniques fora del circuit comercial de la ciutat de Barcelona.

---

³⁵ En l'ANNEX 8 s'hi pot trobar l'article 39 de la LEC, Caràcter i projecte educatiu dels centres públics

³⁶ En l'ANNEX 9 es poden consultar els objectius de l'Escola Mossèn Jacint Verdaguer publicats a la web del Consorci d'Educació

Figura 13. Façana de la Sala Dau al Sec

FONT. Dau al Sec Arts Escèniques

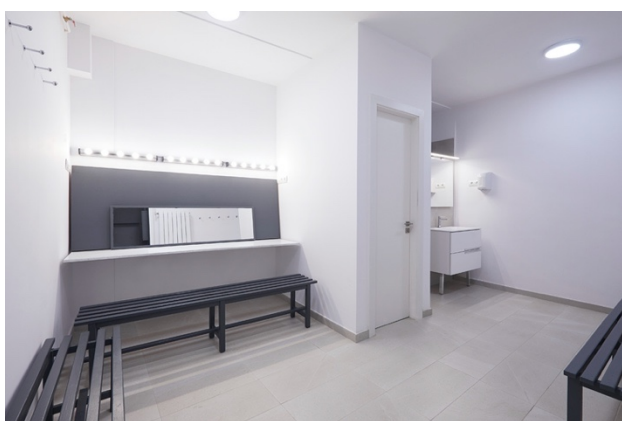
Dins la seva activitat s'hi troba l'exhibició d'espectacles, la cessió dels espais a companyies emergents i professionals per assajos, la programació de cursos, tallers i laboratoris de totes les disciplines de les arts escèniques, residències tècniques i, eventualment, lloguers.

L'espai on està situada la sala té força història dins el món de la cultura del Poble Sec. Es tracta d'una nau modernista d'uns 300 metres quadrats construïda l'any 1910. La companyia de teatre Vol Ras va adquirir l'espai a mitjans dels 80 per instal·lar-hi la seu de la Companyia. L'any 2016 la va posar a la venda i la directora artística del projecte, Mercè Managuerra, la va comprar i després d'una total rehabilitació, que va acabar l'abril del 2018, hi va emplaçar el Projecte Dau al Sec Arts Escèniques.

L'espai està format per un plató diàfan, gairebé quadrat, d'equilibrades proporcions. Ha obtingut la llicència del grup 1 com a sala d'exhibició per a 90 espectadors, després de l'adequació als requeriments municipals: aïllament acústic, sortides d'emergència,

especificitats per persones amb mobilitat reduïda, entre d'altres. Consta d'un camerino, un magatzem i un despatx.

Figura 14. Espais de la Sala Dau al Sec

FONT. Dau al Sec Arts Escèniques

El projecte neix amb el propòsit de, a través de les arts escèniques, poder reflexionar sobre els conflictes actuals mitjançant la programació d'espectacles i la producció d'esdeveniments en l'àmbit de la cultura escènica, construïts amb rigor i objectius artístics afins. És un espai de cultura escènica que busca integrar en un mateix projecte activitats que es complementin - obres de teatre, debats, lectures dramatitzades, cursos, trobades - per procurar la cohesió de la comunitat i ajudar al creixement dels diferents agents socials que poden convergir en el món de la cultura teatral, tot i fent del teatre un bé comú.

Cada projecte que hi arriba és diferent de l'anterior i per tant demanar unes necessitats concretes. En aquest sentit, cada vegada que una companyia, artista o altres persones del món de la cultura presenta un projecte, l'equip es planteja d'una manera

personalitzada i amb un criteri artístic i professional com el podem encarar. Això fa que la sala no sigui només un espai d'exhibició si no que, com s'avançava anteriorment, també acull residències, treballa en coproducció amb alguns dels projectes i té una companyia pròpia. És per tant també un espai de producció teatral i de la resta d'arts escèniques.

El seu eix d'activitat se centra principalment en:

- Programar espectacles que proposin conflictes d'actualitat, contribueixin en l'aprofundiment en la memòria històrica, compromesos amb la necessària transformació social del món d'avui,
- Acollir i cooperar amb joves companyies sense recursos que vulguin construir els seus espectacles amb rigor, tempos artesanals i objectius artístics afins; tot brindant l'espai per l'assaig, per fer residències tècniques o cooperar en la coproducció i l'estrena de les creacions.
- Produir o coproduir projectes teatrals amb interessos afins, a nivell de contingut i de maneres de treballar amb la companyia Dau al Sec i la sala.
- Fer arribar un model que s'empari en el treball d'equip, de companyia, més enllà de les habilitats individuals de l'*star system*.
- Posar en contacte amb les arts escèniques les persones més vulnerables del barri i la ciutat, joves, infants i gent gran; en col·laboració amb el teixit associatiu existent al barri i amb programes específics per les seves necessitats.
- Afavorir propostes de poesia i compromís amb la paraula amb la programació d'autors i autores universals, d'espectacles de poetes i poetesses i la traducció de noves obres teatrals.
- Programar cursos d'alta especialització per professionals i estudiants i potenciar els hàbits de formació continuada.
- Obrir-se a les cultures teatrals d'altres països mitjançant la col·laboració amb professionals d'arreu i la participació en festivals

Donat que s'ha trobat l'espai idoni en una zona d'alta vulnerabilitat social, amb realitats culturals molt diverses i molt a prop dels equipaments públics de la Ciutat del Teatre i altres equipaments culturals destinats a les arts escèniques, Dau al Sec creu important treballar des d'un punt de vista social per apropar la cultura i les arts escèniques a les realitat del barri. No pretén fer-ho d'una manera unidireccional, sinó que el que es proposa és crear sinergies entre els veïns i veïnes del barri per tal de treballar conjuntament en la creació de projectes artístics amb finalitats de cooperació ciutadana.

El projecte, en tant que es mou en diferents línies d'actuació i ofereix varietat d'activitats, va adreçat a diferents públics:

- Un públic que cerqui espectacles construïts amb rigor i sense presses, que agraeixi la proximitat dels intèrprets, i que aprecii una atmosfera càlida.
- Col·lectius de creadors i creadores que emergeixen a l'escena del nostre país.
- Petites companyies que se'ls fa difícil trobar escenaris on presentar els seus projectes.
- Estudiants d'arts escèniques que s'interessen per la formació continuada.
- Persones interessades en participar en la reflexió sobre el nostre món a través de les arts escèniques.
- Actors i actrius professionals.
- Nens i nenes, adolescents i persones grans del barri i de la ciutat.
- Persones de parles diverses que estimen el teatre i la poesia.

ii. Missió, visió i valors

La missió principal del projecte és l'acostament i la sensibilització de la ciutadania a les arts escèniques, el suport a la creació artística, la formació en arts escèniques i la promoció de la reflexió crítica del món que ens envolta.

Es treballa amb la visió de captar i formar nous públics, així com d'apropar el barri del Poble Sec cap a la cultura i les arts escèniques i per teixir sinergies amb la ciutadania i els equipaments de la vora.

Els valors sobre els quals es construeix el projecte queden força clars durant la presentació que s'acaba d'exposar. Aquests els reuniríem dins els conceptes rigor, diàleg, igualtat de gènere, acceptació de la diversitat ús del teatre com un bé comú, foment del gaudi i del pensament crític, sensibilitat respecte conflictes socials vigents.

iii. Objectius

La sala Dau al Sec té diferents objectius ja que les seves línies d'actuació, com s'ha comprovat són variades. Aquests es podrien resumir amb:

- Lluitar per produir i exhibir un teatre de qualitat,
- Estimular les companyies joves,
- Aportar una formació continuada de qualitat
- Programar activitats d'excel·lència en el món escènic.
- Desenvolupar una activitat teatral destinada a la ciutat i al barri.
- Apropar les arts escèniques a adolescents i joves.
- Obrir l'espai a joves creadors i creadores i al públic que busca una ètica i una estètica no convencionals.
- Inserir-se en la realitat social, amb programes que puguin afavorir els col·lectius més vulnerables, d'acord amb les associacions existents al barri.
- Produir i exhibir produccions pròpies i alienes.
- Enriquir, mitjançant la programació i activitats de les arts escèniques, la cultura de l'entorn.

- Aportar al Poble Sec un moviment que pot generar un reclam per empreses del sector.
- Generar sinèrgies de cooperació entre els agents culturals cooperatius de la ciutat.
- Provocar el debat i el diàleg.
- Consolidar l'equip humà pel creixement del projecte.

iv. Acció social a Dau al Sec

Dins de tots els àmbits d'actuació que acabem d'exposar, el que més ens interessa en aquest treball és el que té a veure amb l'acció social. Tot i que el projecte en sí no té caràcter social com a tal, la idea de tirar-lo endavant va néixer quan es va començar a treballar en obrir la sala al barri.

Com s'avançava anteriorment, l'equip de la sala Dau al Sec sempre ha sigut molt conscient de l'entorn on es troba tan a nivell demogràfic com a nivell cultural. Després de treballar en la seva programació i tenir més o menys consolidada la seva activitat artística, el maig del 2019 va començar a treballar per obrir l'espai al barri i conèixer el seu entorn. Com ja s'ha anat avançant en aquest marc pràctic, el Poble Sec és un barri molt actiu i això demana que quan en formes part, en aquest cas, en un sentit empresarial o comercial, cal que coneguis la seva gent i la seva organització ja que quedar a banda d'aquest circuit veïnal i associatiu seria un gran error.

Per aquesta raó, el passat maig de 2019 l'equip artístic de la sala, formada per la directora artística, Mercè Managuerra, la directora de producció, Sylvie Lorente i la cap de comunicació Laia Roigé, van reunir-se amb la Coordinadora d'entitats per tal de conèixer el teixit associatiu del barri. Tot i que la Sala Dau al Sec Arts Escèniques forma part d'una SL i per tant no és una entitat sense afany de lucre, va creure important forma part d'una manera més indirecta de la coordinadora, tot oferint els seus serveis com a espai i com a productora d'arts escèniques per col·lectius o activitats del barri. Sempre amb una idea de sumar esforços i mai amb la concepció d'"oferir ajuda". Des d'aquell

moment i de manera progressiva, la sala s'ha anat fent un lloc al barri i sempre és convidada a les diferents reunions de les comissions de la coordinadora. Gràcies a això s'ha pogut anar definint una línia destinada a l'acció social i veïnal amb petits projectes com ara un assaig obert de l'espectacle *El Mercader de Venècia* de la companyia Dau al Sec Arts Escèniques, destinat a recollir fons per poder realitzar la Fira de la Gent Gran.

A través d'haver pogut assistir a aquestes reunions va portar a l'equip a poder conèixer persones que ens van derivar a les taules del Pla Comunitari i entrar a formar part fixa de la Taula de Cultura. Gràcies a això la sala ha pogut entrar a formar part de manera més directa a l'activitat del barri, participant en activitats col·lectives amb les diferents entitats culturals.

El que mou sobretot aquesta línia d'actuació del Dau és haver vist la necessitat real de crear sinergies i de no ser un oasi en un entorn tant potent a nivell cultural i social i amb unes realitats tan variades. És una de les potes fonamentals del projecte Dau i, tot i que es troba en una primera fase d'investigació i de prova-assaig, cada vegada va agafant més forma i es va configurant en base a les necessitats i a la seva raó de ser.

v. Interès per les escoles

Dins l'equip humà de Dau al Sec sempre hi ha hagut un especial interès pel món de l'educació. La seva directora artística ha estat durant més de 30 anys professora de l'Institut del Teatre i ha col·laborat en nombrosos projectes pedagògics vinculats amb les arts escèniques.

Aquesta experiència i seguint amb la línia que es comentava abans de l'interès de treballar amb l'entorn, provoca que una altra de les línies d'actuació de la sala, com ja s'ha recollit en la presentació anterior sigui l'educació.

Podríem dir que l'activitat educativa del Dau té dues vessants. La primera és l'educació en matèria d'arts escèniques, que es treballa des de l'organització de tallers, cursos i laboratoris. La segona és la que ocupa el disseny de la programació que es durà a terme en aquest bloc pràctic, és a dir, la proposta d'un programa educatiu dissenyat per Dau al Sec en col·laboració amb les escoles del barri.

Aquesta idea va sorgir gràcies a haver pogut participar de les reunions de la coordinadora d'entitats i de les taules del Pla Comunitari ja que d'aquesta manera l'equip artístic de la sala es va poder posar en contacte amb professors i professores de les escoles. Fins ara també s'han dut a terme petits projectes que han permès conèixer les realitats de les escoles Poble-sec i Mossèn Jacint Verdaguer, com hem apuntat anteriorment, i descobrir que la possibilitat de treballar conjuntament per enriquir l'educació artística alhora d'enfortir l'acció social i educativa del Dau és possible i té una raó de ser duta a terme. En el següent punt s'explicaran alguna d'aquestes activitats ja realitzades.

2. Dau al Sec, el Poble Sec i les escoles

a. Interès i antecedents

Al llarg de tot el treball, sobretot dins el marc pràctic, s'han anat exposant diferents raons i interessos per tal de dur a terme aquest treball. No només a nivell acadèmic sinó a nivell professional. Les raons per treballar en aquest projecte són reals ja que s'ha conegut l'entorn i s'ha descobert que té sentit tirar-lo endavant.

Aquest coneixement de l'entorn ha estat a través de la celebració de diferents reunions amb les responsables de les escoles Poble-sec i Mossèn Jacint Verdaguer. En aquestes reunions s'ha presentat el projecte de Dau al Sec i s'ha explicat el seu interès per començar a treballar en el disseny d'un programa educatiu a les escoles. La resposta per part dels equips docents de les dues escoles han estat molt positives i de seguida s'han mostrat interessades a participar-hi. Aquestes reunions van quedar en un punt mort degut a la declaració de l'estat d'alarma. Tot i així, és important treballar en el disseny que es presenta a continuació perquè una vegada acabat l'estat d'alarma poder reprendre aquests contactes.

També s'han realitzat trobades amb la Coordinadora d'entitats, el Centre Cívic El Sortidor, el Casal Concòrdia, la Taula de Cultura del Pla Comunitari del barri, el Casal Concòrdia, que treballa sobretot amb infants i adolescents oferint activitats educatives i de lleure fora de l'escola i la ONG Bona Voluntat en Acció, que treballa socialment amb famílies i gent gran del barri, essent també la seu del banc dels aliments al Poble Sec.

b. Accions ja dutes a terme

Per tal de conèixer l'entorn de manera real i no només teòrica i saber si el projectes final d'aquest treball té sentit, s'han dut a terme el disseny i plantejament de tres activitats dirigides als infants del barri i algunes d'elles amb sinèrgies entre les escoles i la sala.

A continuació en fem una explicació de les seves característiques i com s'han pogut aplicar.

NOTA: Aquest apartat s'ha vist afectat per l'estat d'alarma decretat el 13 de març de 2020, ja que dues de les activitats que s'hi presenten s'havien de realitzar durant el confinament. El Cercallibres estava programat pel 23 d'abril del 2020 i el Dia de la Dansa el 19 d'abril de 2020.

i. Dau al Rec

Presentació

Dau al Rec és un taller d'estiu on els nens i nenes aprenen a dur a terme una realització audiovisual. El taller consta d'una part pràctica, que té el pes principal, i una de teòrica. La combinació d'ambdues parts ajuda als infants a entendre tots els passos que es duen a terme en la creació d'una pel·lícula. De manera transversal es treballen diferents disciplines, com ara l'escriptura, el dibuix, el desenvolupament de la imaginació, la construcció del relat, la improvisació, la memorització, la construcció d'un relat,... De la mateixa manera i donada la realitat multicultural del barri, es tracten les diferents visions i realitats culturals de cadascun dels nens i nenes així com aspectes com la convivència o la identitat de gènere.

L'eix narratiu de la creació audiovisual és de lliure elecció pels infants però té una condició; que l'acció se situï al barri del Poble Sec. D'aquesta manera, ens expliquen a través del seu relat com veuen i com viuen el barri. Aquesta és també una excusa per sortir a l'exterior i conèixer més a fons el barri on viuen.

En la part teòrica s'expliquen les nocions bàsiques del relat i el guió audiovisual, la càmera i com es desenvolupa un rodatge. La part pràctica consisteix en dur a terme el rodatge que els propis nens i nenes hauran dissenyat.

A banda, es realitzen diferents activitats de lleure vinculades a la temàtica que es tracta en l'audiovisual i destinades a crear cohesió en el grup i propiciar espais d'esbarjo que activin físicament als infants.

L'activitat és gratuïta i va dirigida a nens i nenes d'entre 8 i 12 anys residents al barri del Poble Sec.

Temporització i estructura de l'activitat

L'activitat es va dur a terme del 23 al 28 de juliol de 2019 a la mateixa sala Dau al Sec i als carrers del barri.

L'horari va ser de 10 h a 13 h. El diumenge 28 es va dur a terme el passatge de la peça final a les famílies.

Objectius

La iniciativa d'aquesta activitat neix per la voluntat de l'equip de Dau al Sec d'oferir una activitat lúdica i cultural als infants del barri del Poble Sec, on està situada la sala. A partir d'aquí, ens plantejarem una sèrie d'objectius a assolir i sobre els quals es construeix el disseny de l'activitat.

Objectiu General

- Oferir una activitat gratuïta d'estiu als nens i nenes del barri del Poble Sec com a alternativa a quedar-se a casa o sense una activitat concreta a realitzar durant les vacances.

Objectius Específics

- Ensenyar com es duu a terme una realització audiovisual
- Crear interès cultural entre els infants i les seves famílies
- Contribuir a la bona relació entre les famílies del barri
- Obrir DAU al Sec al barri i als seus veïns i veïnes perquè coneguin l'espai i el sentin com una alternativa

- Fomentar la participació veïnal en activitats culturals i implicar-los en les activitats dels seus fills i filles.

Fases del projecte

Per tal de dur a terme el disseny d'aquest projecte es van seguir una sèrie de passos que inclouen diferents actors. El seu plantejament d'una necessitat real i contrastada amb les diferents persones que, directa o indirectament hi estan vinculades.

Per començar, es va dur a terme una fase prèvia de diagnòstic de la situació al barri. Vam creure necessari establir aquest primer contacte de manera directa, immersir-nos en l'entorn real. Per fer-ho ens vam reunir amb Isabel Costa, directora de l'Escola Poblesec, amb qui vam poder reflexionar sobre el paper de l'escola al barri però sobretot del que passa una vegada en surten. La seva tasca com a mestres queda en certa manera truncada quan els nens i nenes tornen a casa, on, per diverses raons, es fa difícil que es continuï amb la feina pedagògica que es fa a l'escola. Una alternativa per reduir aquest perill és l'oferta d'activitats extraescolar. El barri del Poble Sec, molt actiu social i culturalment, ofereix a través de diverses entitats una gran quantitat d'activitats. Ara bé, a l'estiu només trobem el casal i unes colònies; dues activitat que moltes vegades per qüestions vinculades amb la creença o la cultura de cada família no acostumen a tenir tanta rebuda com els agradaria. A partir d'aquí i tenint en compte que la naturalesa de Dau al Sec és la d'acollir i promoure projecte culturals es va plantejar la creació d'aquesta activitat, que intenta contribuir a l'oferta d'activitats per a nens i nenes a l'estiu alhora que donar una formació cultural atractiva per aquestes edats.

Una segona fase en el procediment de creació va ser la de promoció entre els infants del barri. En aquesta fase va ser clau el paper de la ONG Bona Voluntat en Acció ja que va ser qui va informar a les famílies del barri de l'existència d'aquesta activitat. Gràcies a aquest contacte directe amb les famílies es van omplir les places de nens i nenes per a fer l'activitat.

La tercera fase va ser la realització de l'activitat seguida de la fase final, la d'avaluació.

Conclusions de l'activitat per a dissenys futurs

Després d'haver dut a terme aquest taller, extraiem algunes conclusions que són importants a tenir en compte per al disseny de la programació que es presenta al punt 3.

Primerament, cal delimitar millor les edats dels infants que participen a l'activitat. Com que el taller es va oferir de manera gratuïta i hi havia germans i germanes que acompanyaven alguns dels assistents, els pares i mares ens demanaven si els germans i germanes es podien quedar a l'activitat. Aquests es van acceptar i això va provocar que les edats del grup fossin massa variades i no es pogués focalitzar en les necessitats i habilitats de cada infant. El fet que s'anessin afegint infants també va provocar que acabés sent un grup massa nombrós per una sola tallerista.

També caldria haver conegut més a fons culturalment i socialment les realitats de les famílies i dels nens i nenes. El grup estava format per infants del Marroc, Hondures, Pakistan i Equador. S'hauria d'haver treballat més en conèixer totes les realitats culturals del grup per tal que la tallerista pogués fer la feina amb més coneixement de causa.

Pel que fa el plantejament teòric i pràctic de l'activitat, va estar ben plantejat. Es va poder anar modificants el contingut segons les necessitats dels infants i els transkurs de l'activitat. Es van plantejar més activitats teòriques de les que finalment es van dur a terme.

Com a conclusió final, apuntar que va ser un taller amb un bon resultat i que queda demostrat que val la pena tirar endavant projectes com aquests per enriquir bidireccionalment la realitat cultural i social del barri.

ii. Cercallibres

Presentació

Aquesta activitat està organitzada pel Centre Cívic El Sortidor, del barri del Poble Sec. Consisteix en un circuit d'activitats organitzades a diferents equipaments culturals del barri per celebrar el dia se Sant Jordi. És una activitat dirigida exclusivament a les escoles

d'educació primària del Poble Sec i per tant es realitza dins la franja d'horari escolar el mateix 23 d'abril. Cadascuna de les escoles participants visita tres equipaments culturals al llarg del matí i en cada una d'elles hi realitza una activitat relacionada amb la lectura.

El Centre Cívic El Sortidor es va posar en contacte amb la Sala Dau al Sec per si hi volia participar. La sala de seguida va acceptar i, en col·laboració amb el projecte I Biscotti³⁷, també nascut al barri del Poble Sec, va idear la següent activitat. Aquesta consistia en la creació d'una petita representació teatral on s'escenificava la ressenya d'un llibre que prèviament havien llegit a classe. Dos mesos abans de fer l'activitat la sala es va posar en contacte amb les professores de les escoles que participaven a l'activitat per demanar-los que cada classe que vindria al Dau es preparés la lectura d'un llibre. Com que totes ja tenien alguna matèria on es llegís un llibre conjuntament tota la classe, es va poder incloure aquesta tasca dins el currículum escolar sense crear feina de més. L'activitat per tant consistia en que quan els infants arribaven al Dau es dividien en dos grups i cada un, amb l'assessorament d'un professional de les arts escèniques, preparava per l'altra grup una escenificació on s'explicava l'argument de la lectura. Un cop assajada, a la sala principal de Dau al Sec la representaven davant la resta de companys i companyes.

Temporització i estructura de l'activitat

L'activitat durava un total de 30 minuts. Aquesta temporització tan acotada demana el fet que la lectura ja hagi estat comentada i treballada prèviament a l'aula, de manera que es tenen entre i quinze minuts per assajar i uns quinze minuts per fer les dues representacions.

Aquesta temporització ve marcada per la organització del Cercallibres, coordinat pel Centre Cívic El Sortidor. Una vegada un grup acaba, marxa a un altra equipament a fer una altra activitat i un nou grup arriba.

NOTA: A causa de l'estat d'alarma decretat el 13 de març de 2020, aquesta activitat, planificada pel dia 23 d'abril del 2020, no s'ha pogut dur a terme. Com a alternativa, el Centre Cívic El Sortidor va crear a la seva web un apartat anomenat "Cercallibres Virtual". Va demanar a les diferents entitats participants si hi

---

³⁷ <https://www.ibiscotti.org>

volien col·laborar amb alguna proposta digital. Dau al Sec va preparar un vídeo amb un poema recitat per Mercè Managuerra i un conte infantil explicat per Àlex Pereira, actor i dramaturg col·laborador habitual de la sala³⁸.

iii. Dia de la dansa

Presentació

Per celebrar el dia internacional de la Dansa s'ha plantejat un taller destinat a les escoles del barri del Poble Sec, coordinat per Dau al Sec i impartit per una ballarina i pedagoga, la Sandra Jurado.

Aquest taller anirà destinat a fer una petita mostra del que és treballar amb el cos. No té la finalitat d'acabar adquirint uns coneixements de ball com a tal sinó fer que els infants siguin conscients del seu propi cos i el moviment.

Temporització i estructura de l'activitat

El taller tindrà una durada d'una hora i mitja per escola. Al llarg del dia dos grups classe de l'escola Mossèn Jacint Verdaguer i de l'escola Poble-sec visitaran Dau al Sec per impartir el taller. Cada grup correspondrà a un grup classe, de 5è i 6è de primària. Aquests grups estaran formats per un màxim de 25 alumnes i vindran acompanyats d'un professor o professora de suport.

Objectius

L'objectiu principal d'aquest taller és donar eines perquè els nens i nenes siguin conscients del seu propi cos i aprenguin a deixar-se anar i jugar amb el moviment. No busca impartir coneixements de dansa sinó treballar en l'autoconeixença a través del moviment i la música.

L'objectiu secundari és el de donar a conèixer aquest taller i a la seva formadora a les escoles que hi participen per tal de presentar-los, més endavant un taller de llarga durada de cos i moviment.

---

³⁸ Es poden consultar els recursos del Cercallibres Virtual al següent enllaç <https://ajuntament.barcelona.cat/ccivics/elsortidor/1/14/2855/cercallibres-virtual>

NOTA: A causa de l'estat d'alarma decretat el 13 de març de 2020, aquesta activitat, planificada pel dia 29 d'abril del 2020, no s'ha pogut dur a terme.

3. Proposta de programació i accions amb les escoles

a. Objectius i metodologia de treball

El disseny de les activitats explicades anteriorment s'ha dut a terme tenint en compte tots els conceptes exposats durant el Marc Teòric d'aquest treball, de manera que es busca complir amb els objectius tant generals com de les àrees que ens ocupen, exposats pel Departament d'Educació pel que fa l'educació de Primària.

Com és lògic, amb la programació que acabem d'exposar, emmarcada dins el món cultural i de les arts escèniques, no es pretén assolir tots els objectius que dicta el Departament i que han estat exposats al marc teòric del treball. Tot i així, si recuperem els objectius generals de l'etapa d'educació primària exposats al currículum, veiem que 11 dels 14 objectius³⁹ marcats es poden treballar en la programació que presentarem a continuació. En el quadre núm. 5 podem veure quins dels objectius de l'educació primària s'han tingut en compte per desenvolupar les activitats i en quin taller es treballaran cadascun d'ells.

En les caselles on hi apareix el signe significa que aquell objectiu es té en compte de manera directa en aquell taller, quan apareix el signe significa que no és un objectiu que es tracti de manera directa però donat al caràcter transversal de l'objectiu en qüestió d'una manera més indirecta sí que es reflecteix en el disseny dels tallers. El signe significa que aquell objectiu no es té en compte en el disseny de la programació.

---

³⁹ A l'ANNEX 2 es pot consultar el llistat dels 14 objectius marcats en el Currículum d'educació primària.

Quadre 5. Objectius de l'educació primària tractats en cada taller

	OBJECTIUS EDUCACIÓ PRIMÀRIA	TALLER 1	TALLER 2
1	Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà o ciutadana lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.	✓	✓
2	Tenir consciència del valor del treball individual i col·lectiu i desenvolupar hàbits d'esforç i treball en l'estudi, així com actituds de confiança, amb iniciativa personal, autodisciplina, sentit crític, responsabilitat, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge.	✓	✓
3	Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència, i per prevenir i resoldre conflictes de manera pacífica tant en l'àmbit familiar com en els àmbits escolar i social.	✓	✓
4	Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, facilitar que les nenes i els nens elaborin una imatge de si mateixos positiva i equilibrada i adquireixin autonomia personal, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat; defensar l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida personal i social, sense cap tipus de discriminació.	✓	✓
5	Conèixer i utilitzar de manera apropiada tant la llengua catalana com la llengua castellana i, si escau, l'aranès, així com una llengua estrangera, i desenvolupar hàbits de lectura.	—	✓
6	Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques, iniciar-se en la resolució de problemes que requereixin la realització d'operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, i ser capaç d'aplicar-les a les situacions de la vida quotidiana.	✗	✗
7	Conèixer, valorar i estimar l'entorn natural, social i cultural més proper, reforçant així el sentiment de pertinença i arrelament al país i la capacitat d'extrapolar aquests coneixements al món en general; comprendre, a partir de l'observació de fets i fenòmens senzills, els principals mecanismes que regeixen aquest entorn per tal de ser capaç de prendre compromisos responsables per mantenir-lo o introduir-hi elements de millora.	✓	✓
8	Utilitzar diferents representacions i expressions artístiques i iniciar-se en la construcció de propostes visuals.	✓	✓
9	Iniciar-se en la utilització per a l'aprenentatge de les tecnologies de la informació i la comunicació, seleccionar i valorar la informació rebuda o aconseguida per mitjà de les tecnologies de la informació i de la comunicació.	—	✓
10	Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en la manera de relacionar-se amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol mena i als estereotips sexistes.	✓	—
11	Aplicar, en contextos diversos, els diferents coneixements adquirits i els recursos propis, a fi de resoldre de manera creativa problemes, situacions personals i necessitats de la vida quotidiana.	✓	—
12	Valorar la importància de la higiene i de la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i utilitzar l'educació física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social.	✓	—
13	Adquirir els elements bàsics d'una correcta educació vial i les actituds de respecte que afavoreixen la prevenció d'accidents de trànsit.	✗	✗
14	Conèixer i valorar el medi natural, així com els animals més propers a l'ésser humà i adoptar comportaments que afavoreixin la seva protecció.	✗	✗

FONT: Elaboració pròpia a partir del Currículum d'educació primària

És interessant veure com, tot i que els objectius establerts pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya no estan dissenyats exclusivament per ser tractats a través de l'educació artística o cultural, poden ser tractats de manera transversal en aquest disseny de programació.

Com s'exposava anteriorment, per dur a terme el disseny dels dos tallers també s'han tingut en compte els continguts concrets de l'àrea d'educació artística del currículum escolar que hem exposat anteriorment en el marc teòric. Dins de cada una de les explicacions de les activitats es reunirà una relació entre els continguts curriculars i els de l'activitat en qüestió.

Aquest disseny ha estat dut a terme seguint les directrius del currículum d'educació primària i tenint en compte les diferents reflexions teòriques que s'han recollit en el marc teòric d'aquest treball. A més, el fet de conèixer més a fons dues de les escoles del barri també ha ajudat al desenvolupament d'aquest disseny.

b. Definició de la programació

Gràcies als objectius, continguts i conclusions que hem exposat extrets de les idees exposades al marc teòric, aconseguim unes directrius cap on enfocar el disseny de la programació. A més, el disseny d'aquestes activitats serà dut a terme amb criteris de qualitat cultural, artística, pedagògica i educativa així com criteris de multiculturalitat, ja que la realitat de l'entorn on es treballa ho requereix.

La programació que durem a terme en aquest punt està formada per dues activitats, cadascuna situada en un espectre de les arts escèniques i destinada a tractar des de diferents perspectives.

Una de les finalitats d'aquesta programació és que pugui ser inclosa dins el currículum d'educació primària. És a dir, vincular-la a l'estructura de l'educació formal a les escoles. És per això que la seva estructura i el seu plantejament tindrà molt en compte tot el que s'ha exposat en el marc teòric a l'hora de dissenyar-lo.

Per tal de fer-ho el més variat possible i que les escoles tinguin dues vessants en les quals poder-se interessar la primera activitat va vinculada als continguts de música i dansa i la segona al bloc de visual i plàstica. Tot i així, al ser dues activitats creades en base a l'estructura curricular, poden ser adaptades segons les necessitats i estructures de cada escola. L'interès d'aquest projecte és poder ser aplicat amb la màxima eficiència possible i per tant, tot i els detalls amb els quals es presenta, està obert a modificacions marcades pels experts i expertes, és a dir, els professors i professores. Apuntar ja per acabar que les activitats han estat dissenyades amb criteris de professionals de cada una de les àrees que es treballen per tal de poder treballar en base una de les conclusions que es poden extreure en el marc teòric, és a dir, que cal una sinergia d'experiències i coneixements entre artistes i professionals de l'educació per tirar endavant projectes com aquests.

Feta aquesta introducció entrem ja a conèixer amb detall les dues activitats:

i. TALLER 1. “TALLER DE COS I MOVIMENT. MOU EL DAU”

Característiques generals

Aquesta activitat consisteix en un taller de llarga duració destinat a treballar temes del món d'avui, d'actualitat política o bé temes de les diferents àrees curriculars a través de la dansa i el moviment. A través de dinàmiques grupals senzilles es busca treballar els diferents temes a tractar per tal de donar-los una nova forma i perspectiva. Es treballa també cap a la idea d'aflorar inquietuds, neguits i sentiments del grup a través d'un procés participatiu de creació artística.

Es tracta d'una activitat que utilitza el moviment i la creació artística per treballar aspectes com la cohesió de grup, l'escolta, la confiança, el sentiment de pertinença, la cohesió o la perspectiva de gènere.

La finalitat educativa i artística busca apropar els nens i nenes a la dansa i impartir coneixements d'altres àrees amb una vida d'ensenyament diferent a la tradicional.

El taller estarà impartit per una formadora, la Sandra Jurado, pedagoga i ballarina.

El taller finalitzarà amb una mostra final per tal d'ensenyar el resultat del procés creatiu i fer un tancament de l'activitat. Aquesta mostra estarà oberta a tota l'escola i a les famílies i es durà a terme a la sala Dau al Sec.

Relació entre els continguts curriculars i l'activitat

Per tal de desenvolupar el disseny d'aquesta activitat i complir amb una de les seves finalitats que és crear una programació que pugui encabir-se dins l'educació primària formal, s'ha fet un repàs dels continguts que s'han exposat en el marc teòric i s'han seleccionat tots aquells que estan relacionats amb l'activitat de cos i moviment⁴⁰. a continuació es presenta una relació entre els continguts curriculars que hem conegut. Conèixer els continguts curriculars ha servit per poder dissenyar amb més coneixement de causa i amb criteri pedagògic l'activitat que s'està presentant.

La primera orientació que ens apropa el fet de consultar els continguts del currículum de l'àrea d'educació artística és a quina etapa de l'educació primària ha d'anar dirigida l'activitat plantejada. En el cas concret de l'activitat de cos i moviment, veiem que la gran majoria de continguts que hem seleccionat es troben al cicle inicial i al mitjà i que per tant, els cursos a qui presentem aquesta activitat i sobre els quals es dissenya seran els que es troben dins aquests dos cicles.

La segona conclusió que ens aporta la lectura i selecció de continguts curriculars és a quines matèries ha d'estar orientada l'activitat en qüestió. Si mirem la selecció de continguts⁴¹, veiem que la gran majoria d'aquests es troben dins els continguts que el currículum anomena "continguts de música i dansa". És per aquesta raó que en aquest cas ens decantarem per presentar aquesta activitat dins les matèries que s'engloben en aquests continguts.

A continuació es detallen els continguts curriculars del cicle inicial i mitjà que han estat seleccionats per aquesta activitat. Per tal de conservar l'estructura curricular, es presenten dividits per blocs i cicles i se'n fa una relació amb els continguts concrets

---

⁴⁰ Es pot consultar la taula amb els continguts curriculars seleccionats a l'ANNEX 11

⁴¹ Es pot consultar la taula amb els continguts curriculars seleccionats a l'ANNEX 11

d'aquesta activitat. Gràcies a aquesta correlació entre els continguts i el disseny de l'activitat es coneixeran més a fons els detalls d'aquesta.

CONTINGUTS COMUNS al CICLE INICIAL I AL CICLE MITJÀ

BLOC 1. Percebre i explorar

· Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons... → En la primera fase del taller, es farà una explicació teòrica que posarà els infants en un context global del panorama artístic a la ciutat i al barri, per tal que siguin conscients que viuen a un espai de la ciutat on la cultura hi és molt present i coneguin la oferta cultural a la qual poden accedir amb les seves famílies. Durant la part pràctica es farà un treball preliminar de conèixer els materials ja siguin físics o del propi cos amb els quals es treballarà.

· Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals. → El taller s'inicia amb el plantejament d'un tema teòric o d'actualitat, per exemple, l'escalfament global, els moviments migratoris... o fins i tot més acadèmic com ara el cicle de l'aigua, els processos de nutrició de les plantes... Una vegada tractat el tema el primer procés creatiu que es durà a terme serà l'abstracció d'aquella teoria en formes artístiques a través de l'anàlisi de les emocions o idees que hi estan vinculades.

Posem per cas que es tria com a tema a tractar els moviments migratoris. El que es durà a terme és l'explicació per part de la tallerista o per part d'algun docent de l'escola o expert convidat del què són els moviments migratoris, com es viuen tan a nivell global com a nivell local al barri del Poble Sec. També es repartirà un dossier pedagògic on s'hi recullin les definicions principals dels conceptes al voltant del tema a tractar. Per exemple *migració, immigració, ciutadà, nacionalitat, població,...* També hi haurà informació estadística sobre els moviments migratoris a Catalunya i Barcelona així com un recull històric sobre els moviments migratoris a Catalunya i les seves causes i conseqüència a dia d'avui. Serà molt important adaptar aquest dossier a l'alumnat de l'escola on es treballi, tenint en compte les nacionalitats d'origen dels infants de l'aula o de les seves

famílies. D'aquesta manera, la teoria serà molt més atractiva ja que és un tema que els toca de prop i es treballarà perquè entenguin la seva realitat i la del seu entorn.

- Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions... → Quan el taller tingui lloc a la sala Dau al Sec se'n farà una presentació i amb ella una explicació de la vida cultural al barri del Poble Sec. En cas que al Dau s'hi programi alguna activitat infantil, els nens i nenes participants al taller tindran descomptes especials o altres promocions per poder assistir-hi.

- Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors. → Per tal que els nens i nenes tinguin referents artístics lligats al procés de creació que duren a terme, se'ls ensenyarà diferents exemples a través de vídeos o fins i tot de manera presencial convidant a diferents artistes a alguna de les sessions, per tal que coneguin quines són les realitats de cadascun d'ells i com han arribat fins on han arribat, quantes hores dediquen a l'art, quins sacrificis i quins beneficis els aporta,...

Si seguim amb l'exemple dels moviments migratoris, en aquest cas es convidaria a artistes del barri o de la ciutat que han creat entorn a aquest tema. Donarien a conèixer la seva obra una vegada els infants hagin entès a nivell teòric la naturalesa del tema. Una possible convidada podria ser Cristina Zhang Yu, una artista i pedagoga xinesa resident a Barcelona que forma part del col·lectiu Catarsia⁴² i que treballa les arts escèniques des del teatre de l'oprimit. La seva vessant educativa li permetria poder fer aquesta exposició de la seva feina amb uns criteris molt lligats a la finalitat del taller.

- Valoració i respecte per les produccions d'un mateix i dels altres. → Cada vegada que es tanqui una de les fases de tot el procés del taller es faran presentacions individuals o per grups (depenent del contingut de cada fase) a la resta de la classe. Aquestes presentacions hauran d'estar ben preparades amb el suport de la formadora i del docent que els acompanyi en l'activitat. La resta de la classe farà de públic i s'haurà de preparar preguntes o comentaris sobre la feina dels companys, també sempre amb un reforç perquè aquests comentaris siguin constructius.

---

⁴² Catarsia és un col·lectiu de descendents asiàtics de Barcelona que treballa per erradicar el racisme dins el món de l'art a través d'accions de visibilització de la cultura procedent de països asiàtics. Es pot consultar la seva activitat a <https://www.instagram.com/catarsiabcn/>

· Satisfacció i emoció per l'experiència artística. → És molt important que durant tot el taller s'expliqui als nens i nenes la importància d'allò que s'està creant. Se'ls haurà de donar el rol i la responsabilitat que són creadors i creadores artístiques i que gràcies al que estan elaborant estan contribuint a enriquir la cultura del barri i de la ciutat. Aquesta idea s'acabarà de reforçar amb la representació de la mostra final on, davant de famílies i companys podran demostrar amb orgull el resultat final de la seva peça.

· Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques. (*aquest contingut és només referent al cicle mitjà*). → Tots els conceptes que s'han anat esmentant als continguts anteriors aporten també el tractament d'aquest contingut concret. Caldrà que per reforçar-lo es facin unes avaluacions periòdiques (en el cas que el taller sigui d'un curs, es farien coincidir amb les avaluacions trimestrals) que els aportin un seguiment del seu procés, destacant els punts forts i incidint en allò que cal millorar. Aquestes avaluacions no es faran des d'un punt de vista de qualitat artística o del "saber fer", sinó que es faran des del punt de vista de la implicació, el comportament i la dedicació.

BLOC 2. Interpretar i crear

· Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal. → Igual que a les primeres sessions es farà un treball teòric sobre els conceptes principals del tema que s'hagi escollit, també es faran unes classes destinades a donar a conèixer de què parlem quan diem cos, moviment i dansa. En aquestes sessions es trencaran mites sobre la dansa i es donaran coneixements que porten aquesta disciplina més enllà del que els nens i nenes poden conèixer fins el moment. Dins aquestes explicacions s'hi inclouran les diferents terminologies que envolten aquesta disciplina de les arts escèniques.

· Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. → Com ja s'ha apuntat anteriorment, es duran a terme presentacions orals i mostres de les feines que es van fer als companys i companyes.

· Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge. → Com ja s'ha comentat anteriorment, es duran a terme unes avaluacions periòdiques destinades a portar un seguiment pausat de cada alumne o alumna.

· Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions. → Una vegada s'hagi tractat el tema i s'hagi conegut la disciplina de la dansa des de la vessant més teòrica, començaran les sessions més pràctiques a través de diferents recursos sensorials dedicats a l'escolta de la música, adquirir consciència del propi cos i els moviments, moguts per les emocions i sensacions. Aquestes sessions seran clau per ensenyar als infants quin serà el tarannà del taller i la manera de treballar, poc acadèmica o força diferent del que han vist fins ara. També serà molt important posar el focus d'atenció en aquells nens i nenes que els costa més desinhibir-se, per tal que no adquireixen hàbits des de l'inici que els pugui frenar el seu procés de creació personal i el seu desenvolupament creatiu.

En l'exemple que hem anat comentant sobre el tema dels moviments migratoris, en aquest punt es treballarà com es pot passar de conceptes, paraules i estadístiques a les emocions a través dels moviments amb el cos. S'expressarà de manera més literal amb els cursos de cicle inicial i de més metafòrica amb els de cicle mitjà cada un dels conceptes teòrics que s'hagin après a través de moviments de dansa. Es treballarà perquè aquest procés creatiu destapi emocions de cada un dels infants i els permeti crear en base la seva experiència social i artística.

· Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística. → Aquest contingut el trobem en el disseny general de tota l'activitat ja que tots els conceptes que planteja hi són molt presents.

CONTINGUTS CONCRETS de MÚSICA I DANSA

CICLE INICIAL

A continuació es detallen els continguts concrets de cicle inicial dividits en els blocs percebre i explorar i interpretar i crear. Un cop presentats, es fa una descripció de com s'orientarà el taller en aquesta etapa escolar en base a aquests continguts:

BLOC 1. Percebre i explorar

- Característiques sonores de materials i objectes.
- El moviment del cos i les seves possibilitats. Adequació al so i a l'espai.
- Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.
- Lectura d'elements musicals gràfics i corporals.

BLOC 2. Interpretar i crear

- Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.
- Interpretació de cançons i de danses.
- Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectius i atenció al director.
- Elements bàsics de la tècnica vocal i corporal.
- Imitació, interpretació i improvisació i creació de motius melòdics i rítmics amb la veu, el cos i els instruments.

Tenint en compte tots aquests continguts, caldrà que el disseny de l'activitat per als cursos de primer i segon de primària es basi molt en l'experimentació sensorial, deixant de banda els estàndards de la dansa i les coreografies o altres moviments marcats. Caldrà oferir sessions on els nens i nenes siguin lliures corporalment. Per fer-ho serà molt important crear un espai de treball que quedi diferenciat de la resta de les matèries. Per això aquestes sessions es duran a terme a la Sala Dau al Sec.

També és important que tots els referents artístics que es tractin i s'ensenyin s'escullin amb una perspectiva multicultural, tenint en compte els artistes de tot el món. De fet, donat el caràcter multicultural també de les dues escoles que s'han presentat anteriorment, la formadora pot proposar que els nens i nenes preguntin a les famílies o facin recerca per els seus propis mitjans d'artistes dels seus països, vinculats d'alguna manera a la dansa o el moviment.

Caldrà que el taller per cycle inicial es basi sobretot en la coneixença del propi cos i les seves possibilitats. Per fer-ho hi haurà sessions més físiques, que fins i tot es poden lligar

amb l'àrea curricular d'educació física. Aquest aspecte és molt important ja que es dona valor a l'activitat esportiva més enllà dels esports tradicionals que tots i totes coneixen.

Pel que fa al contingut referent a la interpretació de cançons i danses cal que es faci una petita apreciació. No es concep aquest contingut des del punt de vista tradicional sinó que aquesta interpretació es basa en la llibertat de l'infant. Per tant és més aviat una reinterpretació, que deixa volar la imaginació de l'alumne o alumna per recrear artísticament allò que una cançó, per exemple, li provoca.

A les primeres sessions es valorarà el treball individual per tal de veure com evoluciona cadascú i, com es deia anteriorment, es podrà veure qui té més dificultats per seguir-lo. En aquest primer procés caldrà també estar molt atents i atentes a possibles actituds de rebuig que sorgeixin envers l'activitat. Trobar-se i connectar-se amb el propi cos és quelcom que pot provocar sensacions molt encontrades i negatives. A més, tenint en compte les diferents tradicions culturals de cada infant o tothom hi estarà còmode des de l'inici. Per això és important la figura del o la docent de suport.

Les sessions aniran convertint-se mica en mica en un treball força col·lectiu, a vegades en grups petits, a vegades amb tot el grup classe. Això permetrà que els i les alumnes comprovin la importància del treball en equip i el caràcter col·lectiu de l'art, en coordinació amb la resta de companys i companyes. També és un recurs que pot servir per superar conflicte de convivència entre els membres de la classe. En aquest sentit també és molt important la figura del professor o professora de suport ja que coneix millor tot el grup.

CICLE MITJÀ

A continuació es detallen els continguts concrets de cicle mitjà dividits també en els blocs percebre i explorar i interpretar i crear. Seguidament, es fa una descripció de com s'orientarà el taller en aquesta etapa escolar en base a aquests continguts:

BLOC 1. Percebre i explorar

- Sons, músiques, moviments corporals i tecnologies que utilitzen els artistes en l'expressió musical i corporal.
- Estructures de simultaneïtat sonora en produccions musicals i artístiques.

- Reconeixement i representació d'elements musicals i plàstics a través del moviment corporal.

BLOC 2. Interpretar i crear

- Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.
- Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motrius.
- Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectius i atenció al director.
- Tècniques bàsiques de moviment acompanyades o no de seqüències sonores, cançons i obres musicals.
- Terminologia pròpia de la dansa.

Un cop seleccionats els continguts que més s'avenen amb aquest tipus d'activitat, veiem que el disseny d'aquesta seria igual al que s'ha presentat per cycle inicial. Tot i així, cal matisar la importància d'incorporar a la programació elements relacionats amb la tecnologia i la producció artística. En aquest sentit caldrà dedicar alguna sessió a explicar quines sortides professionals poden tenir aquest tipus de procés de creació. Fins i tot es pot destinar algunes sessions a la organització de la Mostra Final, donant als i les alumnes la responsabilitat de crear ells i elles mateixos les entrades, rebre el públic quan arribin i preparar les invitacions o la promoció.

A banda, es podrà fer alguna sessió destinada a l'explicació de com funciona el control de llums i de so en una sala d'arts escèniques.

En general, el contingut serà més elaborat pel que fa la complexitat dels conceptes, tant el tema principal que s'esculli per treballar com els conceptes artístics. D'aquesta manera es veurà una evolució entre el taller de cycle inicial i el de cycle mitjà, de manera que si una escola s'interessés per impartir-lo en un curs de cada cycle, els i les alumnes puguin fer un procés educatiu més complet, durant dos anys. Això permetrà també no caure en la repetició i aportar més varietat el dia de la Mostra final, que seria conjunta amb els diferents cursos d'una mateixa escola.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

Un cop repassats els continguts, es mostren també quines són les competències, dividides en les diferents dimensions de l'àrea d'educació artística, que es treballen amb

aquesta activitat. Es recullen a continuació per tal de tenir-les en compte en els objectius del taller i per tal de treballar amb aquesta referència marcada en el currículum escolar.

Dimensió percepció, comprensió i valoració

Competència 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural.

Competència 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.

Dimensió interpretació i producció

Competència 7. Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic, per expressar-se, interpretar i comunicar-se.

Dimensió imaginació i creativitat

Competència 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.

Competència 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries.

Espais:

Els espais on es durà a terme aquest taller estan dividits en dos. Un és l'espai Dau al Sec Arts Escèniques (situat al Carrer Salvà, 86). L'activitat tindrà lloc dins la sala principal, un espai diàfan en el qual s'hi impartiran les sessions més pràctiques i que necessiten més espai per al moviment corporal. L'altre espai serà una aula o sala de la pròpia escola, on hi tindran lloc les sessions més teòriques o planificadores. És important el fet de situar l'activitat en dos espais diferenciats per remarcar la idea que un procés de creació passa per diferents fases i aquestes poden suposar moltes vegades diferents espais. Aquesta separació reforça als infants la idea de les diferents etapes d'un procés creatiu i dona valor a la peça ja que quan és posada en pràctica és quan es realitza a l'espai professional. Caldrà explicar aquesta idea als alumnes quan es digui a terme l'activitat.

Hores:

L'ideal seria que el taller tingui continuïtat durant tot el curs escolar per tal de poder dur a terme un treball amb més profunditat. En el cas que durés tot el curs es podria fer de manera bisetmanal. En cas que no fos possible fer-ho durant tot un curs es pot adaptar el taller a un trimestre o quadrimestre. Les sessions haurien ser de dues hores (o 1h 50 min) seguides per tal de poder passar pels diferents estadis que demana una activitat així en cada una de les sessions.

Aquest aspecte no es desenvolupa més ja que pot variar molt en funció del centre on es dugui a terme.

Número d'alumnes:

La naturalesa amb la qual està muntada aquesta activitat i segons el criteri de la formadora, determina que les sessions es poden realitzar amb tot el grup classe, és a dir, entre 25 i 30 nens i nenes. En el cas que es volgués fer amb més alumnes es podria adaptar, afegint un formador o formadora més.

Professionals implicats

- Formadora: Sandra Jurado

Sandra Jurado és graduada en Pedagogia per la Universitat Autònoma de Barcelona, mediadora comunitària i postgraduada en Mediació Artística (Art per la transformació social) a la Universitat de Barcelona. La seva formació artística pren com a eix vertebrador les danses urbanes malgrat que s'ha format en altres disciplines com la dansa contemporània. Dirigeix el projecte socioeducatiu Median T la Danza que ha estat guardonat pel programa per a joves emprenedors amb impacte social positiu Atípics o el Concurs d'Economia Social i solidària de Barberà del Vallès. Gràcies a la feina que desenvolupa amb el seu projecte ha estat convidada com a ponent en múltiples jornades artístiques i educatives a més de realitzar diferents formacions per a professionals de l'educació.

- Dau al Sec
- Professionals de l'escola amb qui es desenvolupa el projecte

Accions prèvies a la posada en marxa de l'activitat

Per tal de vendre bé el projecte a les escoles on es presenti cal una bona planificació com la que s'està duent a terme. És important reforçar aquesta presentació sobre paper amb una petita mostra experiencial. Estem treballant un projecte que, tot i que segueix les bases del currículum en el seu plantejament no deixa de tenir un format i una estructura fora dels estàndards de l'escola tradicional. És per això que per tal de vendre'l d'una manera efectiva es proposa dur a terme una presentació al claustre que treballa en l'àrea d'educació artística. Aquesta presentació consistirà en una sessió teòrico-pràctica pel claustre per conèixer el projecte de primera ma i saber què és el que treballaran els i les alumnes. En aquesta sessió es podran plantejar els dubtes que puguin tenir i veure de quina manera poden també treballar a les seves assignatures conceptes que es tractin a les sessions de dansa. D'aquesta manera el projecte adquirirà el caràcter transversal necessari.

A banda, es pot organitzar una sessió gratuïta amb un grup d'alumnes de les escoles Poble-sec i Mossèn Jacint Verdaguer, qui ja sabem que estan interessades en aquesta programació i convidar-hi professionals de l'educació de la resta d'escoles del barri perquè puguin veure una mostra de com treballa la formadora i quin és el tarannà d'aquesta activitat.

Aportacions de l'escola

Com s'ha pogut anar veient, tot i tenir entre mans el disseny d'una programació destinat a ser dut a terme per la Sala Dau al Sec Arts Escèniques, demana també de la col·laboració de l'escola que el rebí i d'algunes aportacions per part seva. Aquestes es resumeixen en:

Espai: quan no es pugui utilitzar la sala perquè està llogada per altres activitats, el curs s'haurà de realitzar en espais de l'escola. Com s'ha comentat

anteriorment, quan es treballi a l'escola és quan es duran a terme les sessions més teòriques.

Suport de professorat a les sessions: caldrà que durant les sessions amb la formadora hi hagi personal docent que estigui de suport.

Compromís claustre: el projecte presentat està dissenyat amb criteris tan artístics com educatius. Tot i així, és necessari el suport del personal docent en el disseny final de l'activitat. En aquest sentit es demana un suport i compromís per a realitzar reunions periòdiques, poder fer un seguiment, tenir assessorament pel que fa als infants,... És necessari treballar conjuntament per tal de sumar esforços i experiències de cada camp i que el taller sigui el més complet possible.

Avaluació del procés: com a tota activitat educativa, és necessari dur a terme una valoració acurada de tot el procés per veure quins aspectes funcionen i quins cal millorar o canviar. En aquest sentit s'organitzaran dues sessions, una durant el procés del projecte i l'altra a l'acabar amb membres de la sala i de l'escola per avaluar el seu funcionament.

ii. TALLER 2. QUÈ M'EXPLIQUES

Característiques generals

En aquesta activitat els i les alumnes hauran de dur a terme la ressenya d'alguna lectura que hagin treballat ja sigui en grup o individualment a les classes de l'àrea de llengua. Aquesta ressenya es durà a terme a través d'unes pautes que Sara Beltrame, creadora del projecte I Biscotti ha dissenyat perquè nens i nenes recomanin els seus llibres preferits als seus companys i companyes. Aquestes pautes són:

- Explicar el tema del llibre
- Parlar sobre el perquè els agrada el llibre que recomanen
- Dir la frase que els ha agradat més
- Dir què han après amb aquesta lectura
- Dir quina pregunta li farien si poguessin conèixer a l'autor o a l'autora del llibre

- Dir quina edat és la recomanada per llegir-lo⁴³

A mode d'exemple, a continuació es fa una petita mostra de com es pot construir una d'aquestes ressenyes. Posem per cas que el llibre escollit és *Hi ha un nen al lavabo de les nenes*⁴⁴.

- Explicar el tema del llibre: L'arribada d'un nou company a l'escola i d'una psicopedagoga ajuden a en Bradley, un nen de 10 anys, a ser més comprensiu amb l'entorn i a deixar enrere comportament agressius.
- Parlar sobre el perquè els agrada el llibre que recomanen: Segurament, en aquest punt el que els nens i nenes podrien destacar seria: l'amistat entre dos amics, el canvi que podem fer com a persones quan ens sentim estimats, la bona relació entre el protagonista i la psicopedagoga, l'escola com a lloc segur i divertit,...
- Dir la frase que els ha agradat més: En aquest cas cada infant triaria la seva frase preferida.
- Dir què han après amb aquesta lectura: Algunes conclusions que podrien sortir en aquest punt serien que una actitud agressiva o contrària a tot el teu voltant acostuma a convertir-te en algú solitari i que sempre està de mal humor, o que cal deixar-se ajudar per l'entorn tant dels adults com dels nens i nenes.
- Dir quina pregunta li farien si poguessin conèixer a l'autor o a l'autora del llibre: En aquest cas, cada nen o nena triaria la pregunta que hagués pensat mentre llegia el llibre.

Amb el suport d'un tallerista expert en el món de la comunicació i les arts escèniques transformaran aquesta ressenya en un producte audiovisual.

El grup classe es dividirà en grups d'entre 4 i 5 alumnes i cada un d'aquests treballarà en el seu projecte artístic. Se'ls donarà formació de narrativa audiovisual, eines informàtiques necessàries per desenvolupar-la i en comunicació artística. El format del projecte artístic poc acabar sent un *booktrailer* que vengui o expliqui de què va el llibre.

---

⁴³ Criteris sobre com fer una ressenya segons el projecte I Biscotti, de Sara Beltrame. Extrets de <https://www.ibiscotti.org/participacatala.html>

⁴⁴ Llibre escrit per Louis Sachar publicat l'any 2003 per l'editorial Cruïlla

El taller culmina el dia de Sant Jordi amb la un espai virtual on s'hi publicaran les diferents ressenyes, destinades a que els i les alumnes participants recomanin els llibres que han treballat.

El taller anirà destinat exclusivament a la creació del guió, la planificació i la gravació del *booktrailer*. De l'edició d'aquest se'n encarregarà el o la tallerista.

Relació entre els continguts curriculars i l'activitat

Per tal de desenvolupar el disseny d'aquesta activitat i complir amb una de les seves finalitats que és crear una programació que pugui encabir-se dins l'educació primària formal, s'ha fet un repàs dels continguts que s'han exposat en el marc teòric i s'han seleccionat tots aquells que estan relacionats amb l'activitat de cos i moviment⁴⁵. A continuació es presenta una relació entre els continguts curriculars que hem conegut. Conèixer els continguts curriculars ha servit per poder dissenyar amb més coneixement de causa i amb criteri pedagògic l'activitat que s'està presentant.

La primera apreciació que podem fer al fixar-nos amb els continguts marcats és que els que concorden més amb l'activitat que es planteja són els de cicle superior. Per tant, anirà destinada a aquests cursos.

Mirant també la els tipus de continguts de cicle superior, aquesta activitat anirà lligada amb les matèries del que en el currículum escolar s'anomena educació visual i plàstica.

A continuació es recullen tots els continguts que trobem al currículum escolar i que formen part d'aquesta activitat, explicant com s'aplicaran en cada cas.

CONTINGUTS COMUNS al CICLE SUPERIOR

BLOC 1. Percebre i explorar

· Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desvetllen les manifestacions artístiques i culturals. → Aquest contingut es treballarà sobre en el fet de saber passar una idea del format escrit o oral al format audiovisual. Un cop escollida la lectura, cada

---

⁴⁵ Es pot consultar la taula amb els continguts curriculars seleccionats a l'ANNEX 12

alumne o alumna haurà de realitzar la seva ressenya en base les pautes exposades anteriorment. Aquest primer procés ja suposa emprar un tipus de llenguatge, primer escrit i després oral ja que l'exposarà davant de la resta del grup. Un cop exposades totes les ressenyes es faran grups d'entre 4 i 5 alumnes i escolliran una de les ressenyes dels membres del grup. Un cop triada, començarà el procés de convertir aquesta ressenya en llenguatge audiovisual. En cada un d'aquests passos, aniran descobrint amb el suport dels formadors o formadores com es manifesta cada llenguatge artístic.

- Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions... → Quan el taller tingui lloc a la sala Dau al Sec se'n farà una presentació i amb ella una explicació de la vida cultura que tan present està al barri del Poble Sec. En cas que al Dau s'hi programi alguna activitat infantil, els nens i nenes participants al taller tindran descomptes especials o altres promocions per poder assistir-hi.

- Paper social, cultural i religiós del patrimoni i les manifestacions artístiques. Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar. → Aquest contingut es treballarà de manera transversal durant tot l'activitat. Primer de tot, les lectures que escullin per fer la ressenya s'internarà que siguin variades entre cultures. A partir d'aquí el treball de la ressenya i l'audiovisual posterior haurà de tractar aquest component cultural amb criteri de l'origen de la peça. D'aquesta manera es podran donar a conèixer diferents tradicions literàries.

- Influència de l'experiència cultural de l'entorn en la comprensió, interpretació i creació visuals, musicals i escèniques. → Aquest contingut forma part de tot el disseny de l'activitat,. Es podria dir que és sobre el qual es construeix tot el disseny. En tot moment s'haurà de fer molt èmfasi en no oblidar l'origen d'on neix el projecte, és a dir la lectura que s'ha escollit. D'aquesta manera es podrà anar fent una comparativa constant entre el què entenien quan llegien i com s'ha acabat transformant en el *booktrailer*. Aquesta transformació del contingut a través de la forma portarà a poder fer reflexions molt interessants sobre la comprensió i la interpretació a través de l'art.

- Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors. → A banda de treballar en el projecte en sí, es donaran exemples i s'intentarà que un o una professional de l'audiovisual pugui venir a fer una sessió. D'aquesta manera es posarà en valor la figura del creador o creadora i la seva tasca professional. En aquest sentit és molt important explicar que la

professió artística és una sortida laboral com moltes d'altres més clàssiques i que la formació en aquest aspecte és tant important com la d'altres àrees com llengua o matemàtiques. Cal treballar per obrir aquest espectre entre els infants.

- Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres. → Cada vegada que es vagin avançant en el fases del procés de creació es duran a terme presentacions orals als companys i companyes i mostres de les feines que es van fent. Aquestes exposicions, com s'avançava anteriorment, a vegades seran individuals i a vegades col·lectives. Caldrà preparar dinàmiques perquè els companys i companyes que estan escoltant apreciïn el que s'està explicant i participin per aportar noves idees i apreciar les produccions de la resta.

- Satisfacció i emoció per l'experiència artística. → Tot i que aquest contingut és quelcom que s'ha de tenir en compte en tot moment en el disseny de l'activitat i en la seva execució, la manera com es farà més present i real entre els infants serà en la seva última fase, la creació d'un portal on es penguin tots els *booktrailers*. En aquesta plataforma s'hi podran consultar de manera oberta els resultats de tots els treballs en equip. Caldrà treballar des de la sala Dau al Sec per fer una bona promoció i difusió d'aquest portal entre la comunitat educativa, el barri i les escoles. Aquesta promoció servirà entre altres aspectes per fer que els nens i nenes participants en el projecte vegin un resultat final global i se sentin satisfets de tot el treball desenvolupat.

- Utilització dels mitjans de comunicació i d'Internet per obtenir informació sobre qüestions relacionades amb l'art i els contextos de producció i exposició artística. → Durant tot el procés de creació serà important fer recerques de referents audiovisuals i literaris així com la cerca d'informació sobre la lectura escollida i l'autora o autor. Aquesta recerca es farà a través d'Internet a les aules d'informàtica de l'escola en qüestió i, tot i que estarà guiada, es farà de manera autònoma.

BLOC 2. Interpretar i crear

- Terminologia que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística visual, sonora i corporal. → En les sessions teòriques caldrà impartir classes sobre la teoria del llenguatge audiovisual, coneixent quins són els tipus de plans, les angulacions i els moviments de càmera. També caldrà aprendre com s'estructura un rodatge i quins són els rols

principals en aquests. Aquestes sessions teòriques ocuparan la part més petita del taller ja que és important destinar el màxim de temps a la experimentació i la posada en pràctica de les seves creacions artístiques.

- Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. → Aquest contingut es treballa tant amb les explicacions teòriques com en les sessions pràctiques i es complementa amb les presentacions orals que faran i que ja s'han explicat anteriorment.

- Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge. → Per tal de contribuir a que els i les alumnes siguin conscients de la seva evolució, es prepararan dues sessions, una a la meitat i l'altra al final del taller, de seguiment. Aquestes sessions seran per grups, de manera que no atura l'activitat general del curs. Dins de cada grup es farà també una petita avaluació individual. Serà important destacar en aquestes avaluacions aspectes com la implicació, la participació i la col·laboració. No serà una avaluació destinada a criteris de "saber fer".

- Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística. → Aquests continguts es treballaran en tot moment durant el taller. És important per tal que es puguin desenvolupar correctament que la tasca dels formadors o formadores estigui destinada a l'acompanyament. Caldrà que es guïi als alumnes però que també es deixi fer, perquè aprenguin de l'experiència i investiguin quines són les possibilitats d'aquest llenguatge nou que estaran aprenent i en què consisteix un procés de creació, el més real possible.

CONTINGUTS CONCRETS d'EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA al CICL SUPERIOR

BLOC 1. Percebre i explorar

- Recursos formals del llenguatge audiovisual i de la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació, punt de vista, il·luminació).

- Relació entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges i els objectes (informar, fer pensar, convèncer, persuadir).

- Característiques (formals, materials i tecnològiques)

BLOC 2. Interpretar i crear

- Construcció i caracterització de personatges, recreació d'espais imaginats, creació d'estructures, maquetes, decorats i exposicions.
- Creació de missatges visuals mitjançant materials plàstics i tecnologies de la comunicació (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació).
- Equilibri, moviment, punts de vista, pla (general, mitjà, de detall), format (vertical, horitzontal, rodó).
- Reutilització d'objectes i imatges de l'entorn amb la finalitat d'explicar visualment experiències, desitjos i valoracions crítiques.
- Ús de representacions culturals (imatgeria popular i mediàtica, fotografies, objectes) en projectes artístics.
- Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix, escultura, espectacle visual, instal·lació, còmic, cartellisme, arquitectura, publicitat, gravat, collage, modelatge, construcció, fotografia imatge digital, cinema-vídeo.

Un cop analitzats tots els continguts que s'acaben d'exposar, podem acabar de definir l'activitat que es presenta amb més coneixement de causa i criteri pedagògic. Primer de tot, hi trobem la importància de destinar una petita part del taller a les explicacions teòriques sobre llenguatge audiovisual i creació artística. Aquest fet ajudarà a ser més conscients a l'hora de dur a terme el *booktrailer* i a la vegada motivarà als i les alumnes a treballar. És un llenguatge que, per l'imaginari que envolta el món del cinema i l'audiovisual, és atractiu. Per exemple, que abans de començar a gravar hi hagi un encarregat o encarregada de dir "acció" els farà creure que el que estan fent té una dimensió en el món real i no és quelcom que només es veu a les pel·lícules.

Un altre aspecte molt important d'aquest taller i en el qual s'ha anat insistint en aquesta presentació és el treballar per aprendre a extreure una idea general d'un producte cultural, en aquest cas un llibre o conte, i després donar-li una forma artística diferent. Aquest procés és clau per reballar també l'extracció i la creació i ús del llenguatge artístic.

Finalment, un element clau en aquest taller i que respon també als continguts que marca el currículum escolar és l'aprendre l'ús de la tecnologia per dur a terme una producció audiovisual. Per tal de realitzar aquest taller es comptarà amb una càmera i un petit equip de so que s'ensenyarà a utilitzar a la classe. Les sessions en les quals s'impartiran

aquests coneixements seran en grups reduïts per tal de fer-les el més pràctiques possible.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Finalment, es presenten les competències bàsiques de l'àrea d'educació artística, classificades segons dimensions, que es treballen amb aquesta activitat. Aquestes competències han servit també per al disseny que s'acaba d'exposar ja que suposen les metes educatives per les que cal treballar en activitats com aquestes.

Dimensió percepció, comprensió i valoració

Competència 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural.

Competència 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.

Dimensió interpretació i producció

Competència 5. Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se.

Dimensió imaginació i creativitat

Competència 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.

Competència 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries.

Espais:

Els espais on es durà a terme aquest taller estan dividits en dos. Un serà les aules de l'escola, on es treballarà la creació de la peça audiovisual o artística que es durà a terme. També s'utilitzaran les aules d'informàtica amb els seus ordinadors per la recerca de referents i la planificació del projecte. L'altre espai que s'utilitzarà és la sala Dau al Sec Arts Escèniques (situat al Carrer Salvà, 86). En aquest espai s'hi realitzarà la primera sessió, en la qual s'explicarà l'activitat i altres sessions on sigui necessària disposar de l'espai diàfan, ja sigui per les gravacions dels tràilers, sessions de fotos,... A la sala també

s'hi celebrarà la mostra final de les peces creades de les diferents escoles el dia de Sant Jordi.

Hores:

Aquest taller tindrà una durada de tres mesos. La temporització més còmode podria ser del mes de gener, tornant de les vacances de Nadal fins el mes de març. Durant el mes d'abril es duran a terme els muntatges per l'equip de Dau al Sec i es prepararà la presentació del dia de Sant Jordi. Per tant, el 23 d'abril serà la mostra final. Després d'aquesta presentació es penjaran les peces a la web de Dau al Sec per tal que quedi una mostra virtual de la feina feta durant el taller.

Número d'alumnes:

La naturalesa amb la qual està muntada aquesta activitat i segons el criteri dels talleristes, determina que les sessions es poden realitzar amb tot el grup classe, és a dir, entre 25 i 30 nens i nenes. Aquest grup classe serà conjunt en les sessions més teòriques i es dividirà en dos en les més pràctiques. De cada un d'aquests subgrups sortiran els equips de 5 que duran a terme cada projecte. D'aquesta manera l'atenció podrà ser més personalitzada i les sessions de rodatge estaran controlades.

Professionals implicats

- Sara Beltrame, I Biscotti:

I Biscotti és un projecte del Poble Sec que es dedica a fer activitats amb escoles o altres grups d'infants destinades a crear ressenyes de contes o llibres que els agraden. Cada nen o nena, seguint unes pautes que la creadora del projecte, Sara Beltrame, els explica, crea un petit resum del llibre que ha llegit. Aquestes ressenyes es graven només amb veu i es penjen a la pàgina web del projecte. En aquest cas, es treballaria conjuntament amb la Sara Beltrame durant la primera fase de l'activitat, en el moment de crear la ressenya del vídeo per tal de després elaborar el guió del videobook. La seva experiència

en el tema i el seu mètode per desenvolupar les ressenyes és molt adequat al que es vols treballar en aquesta activitat.

- Dau al Sec
- Talleristes: encara pendents de saber qui seran.
- Professionals de l'escola amb qui es desenvolupa el projecte

Accions prèvies a la posada en marxa de l'activitat

Per tal de fer una explicació acurada d'aquesta activitat primerament, al ser un projecte vinculat a Sant Jordi i tenint la referència de Cercallibres, caldria reunir-se amb el Centre Cívic El Sortidor i explicar-los el projecte. No es tracta de substituir una activitat que ja funciona, si no de sumar esforços.

Un cop presentat a El Sortidor s'organitzaria una reunió amb les escoles del barri per tal de presentar el projecte. Es podria ensenyar de mostra la peça audiovisual final que van dur a terme els nens i nenes del taller dau al rec, com a exemple de com es treballa amb infants i amb material audiovisual. A més, es realitzaria un dossier explicatiu detallant tots els aspectes conceptuals, curriculars i econòmics.

Aportacions de l'escola

Com ja s'ha anat veient i igual que l'activitat anterior, per tal de dur a terme aquest programa cal que es creïn sinergies entre la sala i l'escola en qüestió per tirar-lo endavant. Aquestes aportacions són:

Espai: aquesta activitat permet que es pugui realitzar sense cap problema a les aules de l'escola, cosa que millora la logística de l'activitat. A més, cal que l'escola faciliti les aules d'informàtica per tot el procés de cerca de referents i informació.

Suport de professorat a les sessions: caldrà que durant les sessions amb la formadora hi hagi personal docent fent una tasca de suport.

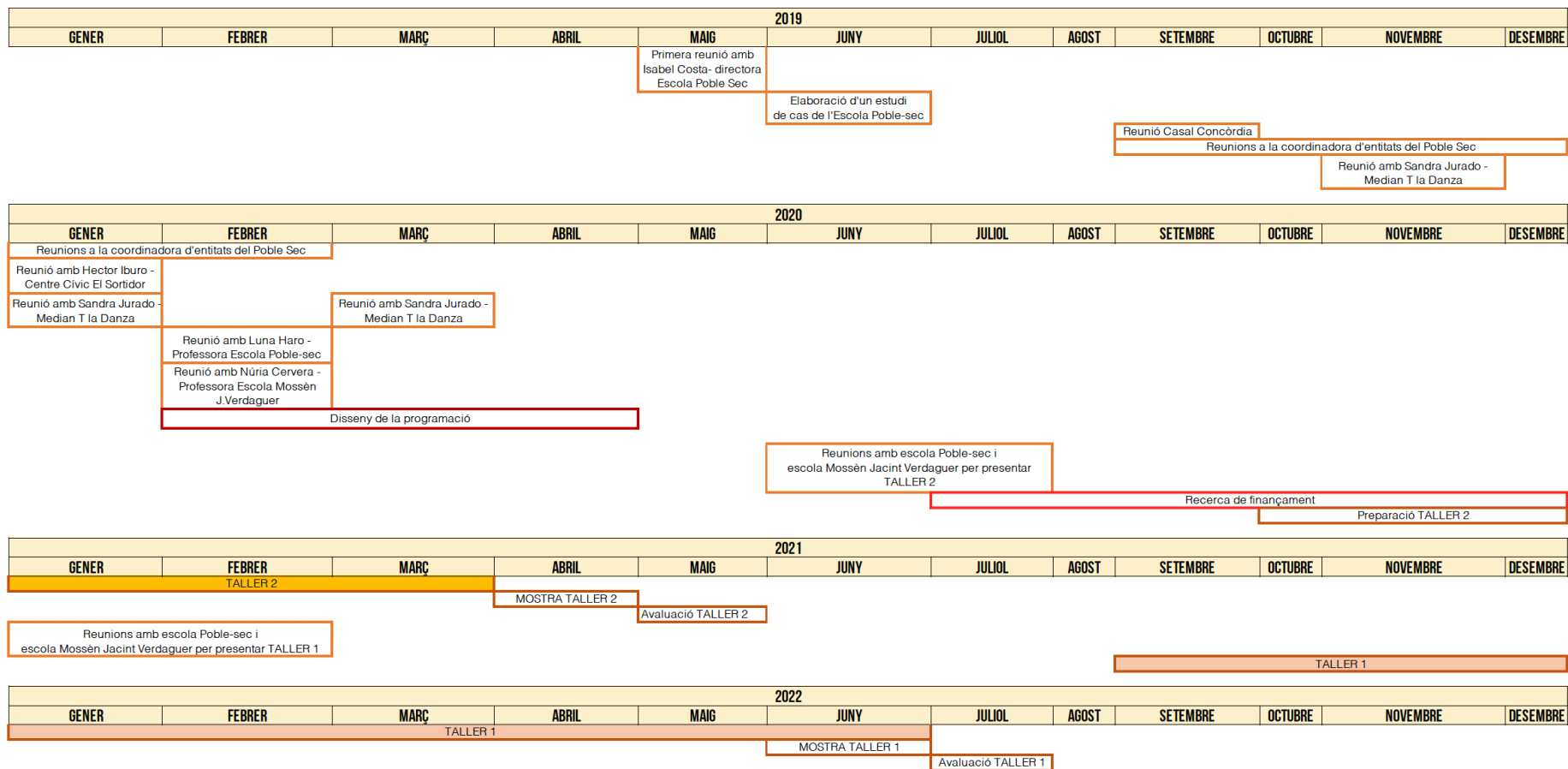
Compromís claustre: el projecte presentat està dissenyat amb criteris tan artístics com educatius. Tot i així, és necessari el suport del personal docent en el disseny final de l'activitat. En aquest sentit es demana un suport i compromís per a realitzar reunions periòdiques, poder fer un seguiment, tenir assessorament pel que fa als infants,... És necessari treballar conjuntament per tal de sumar esforços i experiències de cada camp i que el taller sigui el més complet possible.

Avaluació del procés: com a tota activitat educativa, és necessari dur a terme una valoració acurada de tot el procés per veure quins aspectes funcionen i quins cal millorar o canviar. En aquest sentit s'organitzaran dues sessions, una durant el procés del projecte i l'altra a l'acabar amb membres de la sala i de l'escola per avaluar el seu funcionament.

c. Pla de treball general

A continuació es presenta un pla de treball general on s'hi engloben accions ja dutes a terme i una planificació futura. Aquesta planificació futura és hipotètica ja que donat l'estat d'alarma i el tancament de les escoles no s'han pogut fer les reunions pertinents per saber si hi ha la possibilitat real de dur-la a terme.

Quadre 6. Pla de treball general

FONT: Elaboració pròpia

d. Pressupost general

Finalment, es presenta un breu pressupost orientatiu per tenir una idea aproximada del cost de cada un dels tallers.

El Taller 1 fa referència al *Taller de Cos i Moviment. Mou el Dau*. El Taller 2 és el *Què m'expliques?*. El Taller 1 està comptabilitzat amb una durada de 9 mesos, és a dir tot el curs escolar. En canvi el Taller 2 està comptabilitzat de tres mesos de durada. Tant un com l'altre contempen un grup de dues hores la setmana.

Per tal d'elaborar el següent pressupost s'han tingut en compte el següents conceptes:

- **Professionals involucrats**

- Formadora Taller 1. Sandra Jurado

La Sandra Jurado, formadora del taller 1 formarà part també de l'equip de disseny del programa i del taller. La seva tarifa estàndard són 60€ l'hora i se la contracta a través del règim d'autònoms al qual ja forma part.

El total d'hores del taller, comptabilitzat en 9 mesos, és de 72 hores. Al fer el càlcul surt un total de 4.320€ per tot el taller, que s'arrodoneixen a 4.000€ donat la quantitat d'hores.

- Formadors/es taller 2

En aquest cas els formadors o formadores encara no s'ha estipulat qui seran. El seu perfil ha de ser algú relacionat amb el món de l'audiovisual i de l'educació, ja sigui formal o en el lleure. No hi ha un sou emparaulat ni se sap el mètode de contractació ja que dependrà si les persones cotitzen al règim d'autònoms o no però es calcula que el cost empresarial del preu hora rondarà al voltant dels 35€ per treballador o treballadora.

El total d'hores del taller, comptabilitzat en un trimestre, és de 24 hores. Per tant, en total, seran 840€ per treballador o treballadora.

- Muntador/a

Aquest figura la trobem dins el Taller 2. Serà l'encarregada de, un cop acabat el taller muntar els treballs de tots els nens i nenes, és a dir, fer-ne la producció.

Aquest persona serà una treballadora habitual de Dau al Sec. La seva retribució per taller serà de 200€.

- **I Biscotti**

Com ja hem avançat aquest és un projecte creat per l'artista Sara Beltrame. Pel fet que s'utilitzi el seu mètode com a recurs per iniciar el Taller 2 se li pagarà una comissió per taller contractat de 100€.

- **Recursos materials**

- Pilotes i cintes

Per tal de desenvolupar el Taller 1 faran falta aquests materials. No es necessita que hi hagi un objecte per infant, sinó que s'utilitzaran en el treball col·lectiu en grups.

El preu d'aquests objectes han estat comptabilitzat en base els preus de Decathlon. S'han comptabilitzat un total de 15 cintes i 4 pilotes, a 10€ cada unitat.

- Dossier tècnic

Aquest serà un recurs necessari pels dos tallers. Consistirà en un recull de tota la teoria que s'impartirà al curs per tal que els infants puguin seguir una pauta. Aquest dossier estarà elaborat per la persona responsable de coordinar els tallers de Dau al Sec i els formadors i formadores de cada un. Es demanarà una supervisió per part del personal docent de l'escola per veure si s'adapta a l'estil pedagògic. Aquest dossier s'adaptarà per tant a cada centre.

L'escola es farà càrrec de les còpies impreses d'aquests i, en cas que es vulguin en digital, seran entregats directament en PDF.

- **La sala**

Com es pot comprovar en el pressupost, no està comptabilitzat el lloguer de la sala. Això és perquè la Sala Dau al Sec, com a organitzadora de l'activitat, cedeix el seu espai per a fer les activitats. Sí que es comptabilitzen els subministraments de llum i aigua. S'ha fet el càlcul que dues hores al mes suposen una despesa de 5€ al mes.

Pressupost

Quadre 7. Pressupost de la programació

TALLER 1. MOU EL DAU

Concepte	Import
Formadora	4.000,00 €
Subministraments sala	45,00 €
Material	
Cintes	150,00 €
Pilota	40,00 €
Elaboració dossier teòric	1.500,00 €
TOTAL	5.735,00 €

TALLER 2. QUÈ M'EXPLIQUES?

Concepte	Import
Formador/a 1	840,00 €
Formador/a 1	840,00 €
Subministraments sala	15,00 €
Serveis I Biscotti	100,00 €
Muntador/a	200,00 €
Material	
Càmera	720,00 €
Dossier teòric	1.500,00 €
Equip de so	360,00 €
TOTAL	4.575,00 €

TOTAL TALLERS	10.310,00 €
----------------------	--------------------

FONT: Elaboració pròpia

3. Conclusions i futures línies d'actuació

Un cop duta a terme tota l'anàlisi teòrica i el disseny pràctic d'aquesta programació, podem veure com s'obté com a resultat un bon projecte educatiu per a la Sala Dau al Sec. Aquest treball, com s'exposa a la introducció neix de la voluntat de poder implementar-lo realment. Donada la situació actual és difícil preveure si el pla de treball general que s'ha exposat podrà seguir-se però el que sí que està clar és que el procés de disseny teòric i de continguts està llest per tal d'engegar els tallers quan la situació ho permeti.

La conclusió principal a la qual arribem, en base la hipòtesi que s'ha plantejat a l'inici del treball és que el fet d'incloure la gestió cultural dins l'horari escolar, com a base de la creació de continguts dins l'educació artística, i treballar des d'una vessant de proximitat de la gestió educativa pot portar una millora considerable de la qualitat educativa.

Tot i que és complicat afirmar una hipòtesi que no ha estat aplicada a la realitat, donat que aquest treball respon a un estudi i disseny previ a la seva aplicació real, la raó per la qual afirmem aquesta conclusió és principalment el fet que en tot moment s'ha treballat amb criteris de gestió cultural seguint al peu de la lletra el disseny curricular que marca el Departament d'Ensenyament. El fet d'haver tingut en tot moment aquests dos pilars clars, establerts i com a guia per cada pas que s'ha fet per realitzar el treball, comporta que el disseny tant cultural i artístic com educatiu està fonamentat amb criteris de qualitat i coherents a la realitat on s'emmarquen.

També s'extreuen conclusions secundàries que estan en relació amb les hipòtesis exposades a l'inici del treball però també amb diferents aspectes que s'han anat abordant paral·lelament al treball. Una d'elles és que cal treballar sempre conjuntament amb els experts i expertes de cada disciplina que es planteja, tant a nivell artístic, institucional o educatiu. I aquesta tasca conjunta ha de ser integral; des del disseny del programa fins a la seva aplicació. D'aquesta manera s'aconsegueix un producte més acabat i, el més important, amb una incidència tant per la sala d'arts escèniques com pels infants més real.

També cal concloure la importància de creure sempre en la transversalitat de l'educació artística i no buscar la qualificació final en base el resultat sinó en tot el procés. Això no vols dir que no es valori la qualitat del producte final però cal ser molt conscient que el procés artístic engloba diferents fases així com diferents disciplines i cal transmetre-ho a l'hora d'ensenyar per no caure en la clàssica conclusió simplista que només es dedica o li interessa l'art a aquell a qui "se li dona bé". Abandonar aquesta concepció és revaloritzar l'educació cultural i artística així com el seu poder transversal.

Un aspecte important sobre la hipòtesi que estem afirmant i que acompanya aquesta última reflexió és el fet d'incloure-la dins l'horari escolar. Tal aspecte ajuda també a valoritzar aquest tipus d'educació ja que la situa al mateix nivell d'aquelles matèries instrumentals que, tradicionalment, s'han dotat de més importants, com ara les llengües o les matemàtiques.

D'aquesta idea, en podem extreure una altra conclusió. En aquest treball s'ha buscat incorporar l'art i la cultura a la vida i a les realitats del dia a dia dels infants. S'ha buscat tractar l'educació artística com quelcom aplicable i que completa la resta d'assignatures. S'ha plantejat de manera integradora, tot buscant diversificar les diferents categories educatives i entenent el procés educatiu com una globalitat. Aquesta perspectiva és molt més adient a la realitat del món laboral actual que no pas la que intenta compartimentar els coneixements i els ensenyaments.

A banda d'extreure les conclusions que s'acaben d'exposar, mentre s'ha anat desenvolupant el treball, han anat sorgint idees, plantejaments o inquietuds que, per tal d'acotar-ne al màxim el contingut, no s'han tractat específicament. Són línies futures d'investigació i treball que és important esmentar aquí. Són també aspectes molt importants a tenir en compte per a possibles activitats de la sala Dau al Sec en col·laboració amb el barri i les seves entitats.

Investigant sobre la realitat de les escoles del barri del Poble Sec es va descobrir que tres dels centres escolars del barri estan preparats i especialitzats per adaptar els continguts i les metodologies del currículum a nens i nenes sords. Aquests són l'Institut Consell de Cent, l'Escola Tres Pins i l'Escola Bressol Municipal Forestier. Haver descobert aquesta realitat fa que es plantegi en un futur poder crear una activitat

vinculada a les arts escèniques i a l'educació artística amb alumnes i famílies amb sordesa.

Una altra línia important a tenir en compte i que cal aprofundir més del que s'ha fet en aquest treball en aquest projecte i en tots els que es diguin a terme a la sala Dau al Sec té a veure amb la gestió de la multiculturalitat. Tot i que és un aspecte s'ha anat esmentant al llarg de les explicacions i el disseny de la programació, donada la realitat del barri i dels i les alumnes és molt important que en l'execució dels tallers es tingui molt en compte el factor multicultural tant en els continguts com en la forma.

Finalment, una línia d'actuació futura que també cal explorar té a veure amb l'alt índex d'envelliment del barri. El fet que hi hagi tanta gent gran al barri comporta realitats socials molt complicades, com el fet que molta d'aquesta gent visqui sola al seu domicili i no tingui un acompanyament regular. En aquest sentit, en dissenys futurs d'activitats en col·laboració de Dau al Sec i les escoles es podria plantejar una activitat que relacioni els infants amb la gent gran.

Ja per acabar, es pot concloure que, a banda d'haver pogut conèixer millor i haver tingut la oportunitat d'investigar amb profunditat l'entorn, quedo satisfeta de veure que té sentit i que és necessari desenvolupar projectes com el que s'acaba de presentar en aquest treball. És per això que tinc la intenció, de seguida que sigui possible, de poder tirar endavant aquest disseny d'activitats.

4. Bibliografia

[TERRA oasi] *Art i Educació Lab*. 2020. [Terraosasi]. [online] Recuperat de:

<<https://terraosai.wordpress.com/terra-oasi/>>

Agora.xtec.cat. 2020. *Escola Poble Sec*. [online] Recuperat de: <<https://agora.xtec.cat/escpoble-sec/>>

Ajuntament del Prat de Llobregat. 2020. *MODULACIONS [La Paraula] Pràctiques Artístiques I Educatives. Experiència Pilot 2016-2017*. [online] Recuperat de: <<https://www.elprat.cat/la-ciutat/guia-agenda/modulacions-la-paraula-practiques-artistiques-i-educatives-experiencia-pilot>>

Ajuntament.barcelona.cat. 2020. *Centre Cívic El Sortidor | Ajuntament De Barcelona*. [online] Recuperat de: <<https://ajuntament.barcelona.cat/ccivics/elsortidor>>

Ajuntament.barcelona.cat. 2020. *Centre Cultural Albareda | Ajuntament De Barcelona*. [online] Recuperat de: <<https://ajuntament.barcelona.cat/ccivics/albareda/>>

Ajuntament.barcelona.cat. 2020. *Cercallibres Virtual | Centre Cívic El Sortidor | Ajuntament De Barcelona*. [online] Recuperat de: <<https://ajuntament.barcelona.cat/ccivics/elsortidor/l/14/2855/cercallibres-virtual>>

ANDREU MARTÍNEZ, A; AULADELL MARQUÈS, J; BENITO PORTÉ, L; CARBONELL JORQUERA, G; CASTELLS ROS, C; FERNÁNDEZ ACEBAL, J; GARCIA TRUJILLO, C; HUGUET MARTÍNEZ, C; LOAYZA MARTÍN, A; SALA TUBERT, L; TORRENT PÉREZ, J. (2016). *Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya*. Barcelona: CoNCA

Aprentatgeservei.cat. 2020. *Aprentatge Servei | Centre Promotor D'aprenentatge Servei*. [online] Recuperat de: <<https://aprenentatgeservei.cat>>

Art & Coop. 2020. *HOME*. [online] Recuperat de: <<http://www.artandcoop.org>>

Artiescola.cat. 2020. *¿QUE ES? - Art I Escola*. [online] Recuperat de: <<https://www.artiescola.cat/es>>

BARBIERI, N. (2015). *Cultura i educació: cap a una aproximació integral. Estat de la cultura i de les arts 2015*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

Bcn.cat. 2020. *Nivell Acadèmic De La Població Per Districtes. 2018*. [online] Recuperat de: <<https://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/anuari/cap05/C0501040.htm>>

El Diari de l'Educació. 2020. CARBONELL, J. *De La Segona República A Escola Nova 21: Les Tres Primaveres Pedagògiques*. [online] Recuperat de: <<http://diarieducacio.cat/les-tres-primaveres-pedagogiques/>>

Catalunya, *LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació*. DOGC 5422 – 16.7.2009

Consell Assessor del Pla de Barris de Barcelona. (2017). *Transformar la ciutat amb la ciutadania. Criteris i reflexions per al Pla de Barris de Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2015-2018*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Foment de Ciutat, SA

Consell de Govern específic dedicat a la transversalitat de la Cultura. (2018). *La cultura, eina de transformació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Consell Nacional de la Cultura i les Arts. (2011). *Informe anual sobre l'estat de la Cultura i les Arts de Catalunya*. Barcelona: CoNCA.

Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978.

Diba.cat. 2020. *Porositats_Text - Difusió Artística - Diputació De Barcelona*. [online] Recuperat de: <https://www.diba.cat/es/web/oda/porositats_text>

Direcció General d'Educació Infantil i Primària, Generalitat de Catalunya. (2017). *Programar per competències a l'Educació Primària*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

Edubcn.cat. 2020. *Consorti D'educació De Barcelona*. [online] Recuperat de: <<https://www.edubcn.cat/ca/>>

Edubcn.cat. 2020. *Guia De Centres Educatius*. [online] Recuperat de: <https://www.edubcn.cat/ca/centres_serveis_educatius/centres_educatius/cercador#/centres/////3/11////>

Educaweb.com. 2020. *Educación Primaria - Educaweb.Com*. [online] Recuperat de: <<https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/sistema-educativo/educacion-primaria/>>

Espanya, *Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación*. «BOE» núm. 106, de 04-05-2006. Referència: BOE-A-2006-7899

Espanya, *Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa*. BOE, núm. 295, de 10-12-2013, Referència: BOE-A-2013-12886

Espanya, *Real Decreto 126/2014, de 28 de febrero, por el que se establece el currículo básico de la Educación Primaria*. BOE, núm. 52, 01-03-2014.

Estatut d'autonomia de Catalunya. DOGC.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament. (2017). *Curriculum d'educació primària*. Barcelona: Departament d' Educació

Generalitat de Catalunya. (2014). *La mirada estètica dels espais, un valor afegit*. Barcelona: Departament d'Ensenyament

Generalitat de Catalunya. (2017). *Ara és demà. Debat sobre el futur de l'educació a Catalunya. Síntesi de les aportacions rebudes*. Barcelona: Consell Escolar de Catalunya.

HERNÁNDEZ-HERNÁNDEZ, F. (2018). *La importància d'hibridar les arts i l'educació per afavorir la consciència imaginativa. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

i Biscotti. 2020. *Casa*. [online] Recuperat de: <<https://www.ibiscotti.org>>

JIMÉNEZ LÓPEZ, L. (2018). *Ciutats, cultura i educació. Formació intercultural per a la convivència i el bon viure. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

JUAREZ VIVES, D. (2018). *A la intempèrie. Explorant espais d'aprenentatge des de les arts. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

Jurjotorres.com. 2020. » Archivos Del Blog » *Justicia Curricular y la Urgencia De Volver A Repensar El Currículum Escolar*. [online] Recuperat de: <<https://jurjotorres.com/?p=5127>>

La població de Barcelona. *Lectura del Padró Municipal d'Habitants a 01/01/2019*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

MARTÍNEZ RIBOT, N. (2017). *Revolució a les aules*. Barcelona: Grup 62.

Oficina Municipal de Dades, Departament d'Estadística i Difusió de Dades. (2019). *La Població de Barcelona, Lectura del Padró Municipal d'Habitants a 01/01/2019, Síntesi de resultats*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona

PARRAMON ARIMANY, R. (2018). *Entre art i educació. Institucions híbrides, pràctiques experimentals i territoris per definir. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

RIERA, J. (2019). *Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2018*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill

Sants-Montjuïc. 2020. *El Poble-Sec*. [online] Recuperat de: <<https://ajuntament.barcelona.cat/sants-montjuic/ca/el-districte-i-els-seus-barris/el-poble-sec>>

SARRAMONA, J. (2014). *Competencias básicas y currículum. El caso de Cataluña*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social.

SARRAMONA, J. (2014). *Les lleis d'educació després del franquisme: Implicacions per a Catalunya*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

The Flipped Classroom. 2020. *La Innovación Educativa - What Is The Flipped Classroom*. [online] Recuperat de: <<https://www.theflippedclassroom.es/what-is-innovacion-educativa/>>

TRANS_ART_LABORATORI. (2012). *L'educació de les arts: Projectes innovadors als centres educatius*. Barcelona: Trans_art_laboratori.

TROGUET TAULL, M. (2018). *Teatre i escoles / Escoles i teatres. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

VALLORY, E. (2016). *Discurs Escola Nova 21*. Barcelona: Escola Nova 21

VIDIELLA PAGÈS, J. (2018). *Pedagogies culturals i comunitats d'aprenentatge en espais no formals i informals. Més enllà del binomi entre cultura i educació: aproximacions des de l'àmbit local*, Barcelona: Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

5. Annexes

ANNEX 1. ARTICLE 58. Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació marcada per la Generalitat de Catalunya. EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Educació primària

1. L'etapa d'educació primària comprèn sis anys acadèmics, organitzats en cicles de dos anys, i es cursa normalment entre els sis i els dotze anys d'edat, amb el currículum organitzat per àrees.
2. L'etapa d'educació primària té com a finalitat proporcionar a tots els alumnes una educació que, d'acord amb les competències bàsiques fixades en el currículum, els permeti:
  - a) Desenvolupar les capacitats personals i les habilitats socials.
  - b) Adquirir i desenvolupar les habilitats i les competències relatives a l'expressió i la comprensió orals, l'expressió escrita i la comprensió lectora, les competències en matemàtiques bàsiques i les competències necessàries per a l'ús de les noves tecnologies i de la comunicació audiovisual.
  - c) Desenvolupar la capacitat d'esforç, de treball i d'estudi.
  - d) Expressar el sentit artístic, la creativitat i l'afectivitat.
  - e) Conèixer els elements bàsics de la història, la geografia i les tradicions pròpies de Catalunya que els facilitin l'arrelament.
3. En l'educació primària, l'avaluació dels aprenentatges dels alumnes ha d'ésser contínua i global. La decisió de promoció de cicle té caràcter global, de manera que s'ha de determinar a partir del progrés conjunt en les diverses àrees que configuren el currículum i del grau d'assoliment de les competències bàsiques.

ANNEX 2. ARTICLE 3. DEL CURRÍCULUM D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA.

OBJECTIUS DE L'ETAPA DE L'EDUCACIÓ PRIMÀRIA.

1. Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà o ciutadana lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.
2. Tenir consciència del valor del treball individual i col·lectiu i desenvolupar hàbits d'esforç i treball en l'estudi, així com actituds de confiança, amb iniciativa personal, autodisciplina, sentit crític, responsabilitat, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge.
3. Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència, i per prevenir i resoldre conflictes de manera pacífica tant en l'àmbit familiar com en els àmbits escolar i social.
4. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, facilitar que les nenes i els nens elaborin una imatge de si mateixos positiva i equilibrada i adquireixin autonomia personal, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat; defensar l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida personal i social, sense cap tipus de discriminació.
5. Conèixer i utilitzar de manera apropiada tant la llengua catalana com la llengua castellana i, si escau, l'aranès, així com una llengua estrangera, i desenvolupar hàbits de lectura.
6. Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques, iniciar-se en la resolució de problemes que requereixin la realització d'operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, i ser capaç d'aplicar-les a les situacions de la vida quotidiana.
7. Conèixer, valorar i estimar l'entorn natural, social i cultural més proper, reforçant així el sentiment de pertinença i arrelament al país i la capacitat d'extrapolar aquests coneixements al món en general; comprendre, a partir de l'observació de fets i fenòmens senzills, els principals mecanismes que regeixen aquest entorn per tal de ser capaç de prendre compromisos responsables per mantenir-lo o introduir-hi elements de millora.
8. Utilitzar diferents representacions i expressions artístiques i iniciar-se en la construcció de propostes visuals.
9. Iniciar-se en la utilització per a l'aprenentatge de les tecnologies de la informació i la comunicació, seleccionar i valorar la informació rebuda o aconseguida per mitjà de les tecnologies de la informació i de la comunicació.
10. Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en la manera de relacionar-se amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol mena i als estereotips sexistes.
11. Aplicar, en contextos diversos, els diferents coneixements adquirits i els recursos propis, a fi de resoldre de manera creativa problemes, situacions personals i necessitats de la vida quotidiana.
12. Valorar la importància de la higiene i de la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i utilitzar l'educació física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social.

13. Adquirir els elements bàsics d'una correcta educació vial i les actituds de respecte que afavoreixin la prevenció d'accidents de trànsit.
14. Conèixer i valorar el medi natural, així com els animals més propers a l'ésser humà i adoptar comportaments que afavoreixin la seva protecció.

ANNEX 3. NORMATIVA EDUCACIÓ PRIMÀRIA A LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I A L'ESTATUT DE CATALUNYA

Constitució espanyola

Article 27

1. Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.
2. L'educació tindrà com a objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i a les llibertats fonamentals.
3. Els poders públics garanteixen el dret que assisteix els pares per tal que els fills rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb les seves conviccions.
4. L'ensenyament bàsic és obligatori i gratuït.
5. Els poders públics garanteixen el dret de tothom a l'educació, mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.
6. Es reconeix a les persones físiques i jurídiques la llibertat de creació de centres docents, dins el respecte als principis constitucionals.
7. Els professors, els pares i, en el seu cas, els alumnes intervindran en el control i en la gestió de tots els centres sostinguts per l'Administració amb fons públics, en la forma que la llei estableixi.
8. Els poders públics inspeccionaran i homologaran el sistema educatiu per tal de garantir el compliment de les lleis.
9. Els poders públics ajudaran aquells centres docents que reuneixin els requisits que la llei estableixi.
10. Es reconeix l'autonomia de les universitats, en la forma que la llei estableixi.

Article 20

1. Es reconeixen i es protegeixen els drets:
  - a) A expressar i difondre lliurement els pensaments, les idees i les opinions mitjançant la paraula, l'escriptura o qualsevol altre mitjà de reproducció.
  - b) A la producció i a la creació literària, artística, científica i tècnica.
  - c) A la llibertat de càtedra.
  - d) A comunicar o a rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.

Article 43

3. Els poders públics fomentaran l'educació sanitària, l'educació física i l'esport. Facilitaran també la utilització adequada del lleure.

Estatut d'Autonomia de Catalunya

Títol I. Dels drets, deures i principis rectors

Capítol I. Drets i deures de l'àmbit civil i social

Article 21. Drets i deures en l'àmbit de l'educació

1. Totes les persones tenen dret a una educació de qualitat i a accedir-hi en condicions d'igualtat. La Generalitat ha d'establir un model educatiu d'interès públic que garanteixi aquests drets.
2. Les mares i els pares tenen garantit, d'acord amb els principis establerts per l'article 37.4, el dret que els assisteix per tal que llurs fills i filles rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb llurs conviccions a les escoles de titularitat pública, en les quals l'ensenyament és laic.
3. Els centres docents privats poden ésser sostinguts amb fons públics d'acord amb el que determinen les lleis, per tal de garantir els drets d'accés en condicions d'igualtat i a la qualitat de l'ensenyament.
4. L'ensenyament és gratuït en totes les etapes obligatòries i en els altres nivells que s'estableixin per llei.
5. Totes les persones tenen dret a la formació professional i a la formació permanent, en els termes que estableixen les lleis.
6. Totes les persones tenen dret a disposar, en els termes i les condicions que estableixen les lleis, d'ajuts públics per a satisfer els requeriments educatius i per a accedir en igualtat de condicions als nivells educatius superiors, en funció de llurs recursos econòmics, aptituds i preferències.
7. Les persones amb necessitats educatives especials tenen dret a rebre el suport necessari que els permeti accedir al sistema educatiu, d'acord amb el que estableixen les lleis.
8. Els membres de la comunitat educativa tenen dret a participar en els assumptes escolars i universitaris en els termes que estableixen les lleis.

Capítol III. Drets i deures lingüístics

Article 35. Drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament

1. Totes les persones tenen dret a rebre l'ensenyament en català, d'acord amb el que estableix aquest Estatut. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari i en el no universitari.
2. Els alumnes tenen dret a rebre l'ensenyament en català en l'ensenyament no universitari. També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament. L'ensenyament del català i el castellà ha de tenir una presència adequada en els plans d'estudis.
3. Els alumnes tenen dret a no ésser separats en centres ni en grups classe diferents per raó de llur llengua habitual.

4. Els alumnes que s'incorporen més tard de l'edat corresponent al sistema escolar de Catalunya gaudeixen del dret a rebre un suport lingüístic especial si la manca de comprensió els dificulta seguir amb normalitat l'ensenyament.
5. El professorat i l'alumnat dels centres universitaris tenen dret a expressar-se, oralment i per escrit, en la llengua oficial que elegeixin.

Article 44. Educació, recerca i cultura

1. Els poders públics han de garantir la qualitat del sistema d'ensenyament i han d'impulsar una formació humana, científica i tècnica de l'alumnat basada en els valors socials d'igualtat, solidaritat, llibertat, pluralisme, responsabilitat cívica i els altres que fonamenten la convivència democràtica.
2. Els poders públics han de promoure el coneixement suficient d'una tercera llengua en finalitzar l'ensenyament obligatori.
3. Els poders públics han de promoure i han d'impulsar la implicació i la participació de la família en l'educació dels fills i filles, en el marc de la comunitat educativa, i han de facilitar i promoure l'accés a les activitats d'educació en el lleure.

ANNEX 4. ELEMENTS CURRICULARS REUNITS A LA Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación

- a) Els objectius de cada ensenyament i etapa educativa.
- b) Les competències, o capacitats per aplicar de forma integrada els continguts propis de cada ensenyament i etapa educativa, per tal d'aconseguir la realització adequada d'activitats i la resolució eficaç de problemes complexos.
- c) Els continguts, o conjunts de coneixements, habilitats, destreses i actituds que contribueixen a l'assoliment dels objectius de cada ensenyament i etapa educativa i a l'adquisició de competències. Els continguts s'ordenen en assignatures, que es classifiquen en matèries, àmbits, àrees i mòduls en funció dels ensenyaments, les etapes educatives o els programes en què participen els alumnes i les alumnes.
- d) La metodologia didàctica, que comprèn tant la descripció de les pràctiques docents com l'organització de la feina dels docents.
- e) Els estàndards i resultats d'aprenentatge avaluable.
- f) Els criteris d'avaluació del grau d'adquisició de les competències i de l'assoliment dels objectius de cada ensenyament i etapa educativa.

ANNEX 5. ASPECTES PEDAGÒGICS A Programar per competències a l'educació primària, del Departament d'Ensenyament:

Insistència en l'activitat de l'alumne. Les competències emfatitzen l'activitat com a mesura per aprendre i posen de manifest la utilitat dels aprenentatges.

Inclusió de coneixements, habilitats i actituds. Aprendre per competències no es tracta d'un simple saber fer sense comprensió, sinó d'un saber fer raonat i amb compromís per part de l'alumne.

Globalització dels aprenentatges. Les competències demanen l'esforç d'integrar aprenentatges de diferents àrees perquè els problemes complexos necessiten la contribució interdisciplinari de les informacions i aplicacions.

Demanda d'aprenentatges significatius. Aprenentatges integrats amb els que ja posseeix l'alumne com a garantia de comprensió dels nous.

Necessitat de transferència. Un alumne competent resol situacions diverses i no es limita a repetir solucions rutinàries o simplement consolidades.

ANNEX 6. ENTITATS MEMBRES DE LA COORDINADORA D'ENTITATS DEL POBLE SEC (Elaboració pròpia)

NOM ENTITAT	CULTURA	EDUCACIÓ
1 ACAB – El Troc, Associació per a la Promoció del Col·leccionisme	X	
2 Agrupament Escola i Guies Baden Powell		
3 Alameda, Amigos de la Medicina del Alma		
4 Alerta Poble-sec		
5 Amics de la Sardana del Poble Sec	X	
6 Amics de la Encenalla		X
7 AMPA CEIP Mossèn Jacint Verdaguer		X
8 AMPA Centre d'Estudis Sant Francesc Xavier		X
9 AMPA Col·legi Sant Pere Claver		X
10 AMPA Escola Anna Revell		X
11 AMPA Escola Bosc de Montjuïc		X
12 AMPA Escola Municipal Tree Pins		X
13 AMPA IES Consejo de Cent		X
14 Arres, Fundació (Llar Pere Barris)		
15 Artistes Plàstics del Poble Sec	X	
16 Asociación Cultural Arte & Conciencia	X	
17 Asociación Cultural Chilena Pablo Neruda	X	
18 Asociación Cultural Social Arte Culinario de Honduras y Amigos en Catalunya	X	
19 Asociación de Ingenieros Ambientales (AINAM)		
20 Asociación Raíces de Chile Barcelona		
21 Asociación Templarios de Jumilla		
22 Associació Catalana de Dones Separades		
23 Associació Catalana de Tècnics i Maquinistes de Teatre		
24 Associació Ciclista Montjuïc, La Grupa (Premi Poble-sec 2015)		
25 Associació Cultural Faizan-e-Madina	X	
26 Associació Cultural Jumillana	X	
27 Associació Cultural l'Arxipol – Espai Pedreres	X	
28 Associació Cultural La Bibliomusicalneteca	X	
29 Associació Cultural Shur Fiong	X	
30 Associació d'Usuaris de Bancs, Cabes i Assegurances de Catalunya (AICEC-ADICAE)		
31 Associació de Comerciants Poble-sec – Paral·lel		
32 Associació de Dilemats de Sants – Montjuïc		
33 Associació de Famílies i Amics de Malalts Mentals de Sants-Montjuïc		
34 Associació de Pares de Deficients Psíquics del Poble Sec		
35 Associació de Pares de la Ciutat del Teatre	X	
36 Associació de Veïns de La Plaça de Las Navas		
37 Associació de Veïns de La Satala		
38 Associació de Veïns i Comerciants La França		
39 Associació Espurna		
40 Associació Evangèlica Salem		
41 Associació Futbol Poble Sec		
42 Associació Mixta de Separats i Vidus de Catalunya		
43 Associació Musical Oso Estudio		
44 Associació Nacional de Fotografia Analògica (ANFA)		
45 Associació Socio cultural La Formiga	X	
46 Avillero Espacio Cultural	X	
47 Ateneu Rebel	X	
48 Atlètic La Palma Futbol Club	X	
49 Barcelona Tambori Club		
50 Bona Voluntat en Acció		
51 Caminada Internacional de Barcelona		
52 Casa Pakistan (Dar-e-Pakistan)	X	
53 Castellors del Poble Sec (Premi Poble-sec 2013)	X	
54 Centre Cultural Tomàs Tortajada	X	
55 Centre de Recerca Històrica del Poble Sec (CERHSEC)		
56 Centre Socioeducatiu Poble-sec Fundació Pere Tarrés		
57 Circulo Castilla y León – Casa Regional		
58 Club Atlètic Running		
59 Club d'Agility Ciutat Comtal		
60 Club de Bàsquet Sant Antoni – Poble Sec		
61 Club de Petanca Las Navas		
62 Club de Petanca Poble Sec		
63 Club Natació Montjuïc		
64 Col·legi Sant Pere Claver		X
65 Coordinadora de Jubilats i Pensionistes de l'Associació de Veïns de Barcelona		
66 Coral Dalna	X	
67 Coral Infantil Xemenela Amurt (Premi Poble-sec 2014)	X	
68 Cultrmusic	X	
69 Diables i Tàbalers del Poble Sec	X	
70 El Monstre de Paper, associació per a la criança compartida		
71 Els Amics de la Plaça Santa Madrona		
72 Enmedio Colectivo		
73 Escacs Comtal Club		
74 Escola Anna Revell		X
75 Escola de Ballet Carles Ibañez	X	
76 Esparta Poble Sec Club de Futbol		
77 Espai Xenòia		
78 Foment Excursionista de Barcelona		
79 Fotografes.com		
80 Fundació Hospital de la Mare de Déu de Lurdes		
81 Fundació Joan Miró	X	
82 Fundació Sant Pere Claver		
83 Gats Urbans		
84 Geganters i Grallers del Poble Sec	X	
85 Grup Internacional de Danses Renaixença		
86 Homenatge / Homenaje / Homage		
87 JOC Nacional de Catalunya i les Illes		
88 La Cultural del Seco	X	
89 La Purée, Associació Cultural	X	
90 La Sargentana (La Vilella)	X	
91 La Tinta, laboratori de creació, cultura i pensament crític	X	
92 Marabá, Formació i Creació Artística		
93 Memento Underground, associació per a la promoció artística		
94 Movement i Creació – Espai El Miral		
95 O!Green, associació cultural		
96 Omnium Sants-Montjuïc	X	
97 Parròquia de la Mare de Déu de Lurdes		
98 Parròquia de Sant Pere Claver		
99 Parròquia de Sant Salvador d'Horta		
100 Parròquia de Santa Madrona		
101 Phacto Associació Cultural		
102 Plataforma de Famílies d'Alcèdats per la Fibromiàlgia (SFC – SOM)		
103 Poble Sec per la Independència		
104 Psicòlegs sense Fronteres		
105 Raons Públiques		
106 REMAR Internacional		
107 Societat Coral Els Modernes del Poble Sec		
108 Societat Coral La Palma Moderna		
109 Susoospai, Creació i Salut Mental		
110 The SoundDreamers, grup vocal		
111 Unió Esportiva del Poble Sec		
112 Zona Sec Comunicació		
TOTAL	30	10

ANNEX 7. ESCOLES DEL BARRI DEL POBLE SEC (Elaboració pròpia)

		TITULARITAT		ETAPA EDUCATIVA		CENTRE D'INSERCIÓ	ADREÇA	OBSERVACIONS
		PÚBLICA	PRIVADA CONCERTADA	PRIVADA	ÚNICA			
EDUCACIÓ INFANTIL	1	X			X		Carrer Segons Jocs Mediterranis 2, 08004 Barcelona	Centre de referència per a la escolarització de l'alumnat amb sordesa. Agrupament en modalitat bilingüe (llengua de signes i llengua oral).
	2	X			X		Passeig Exposició 1, 08004 Barcelona	
	3	X					Avinyuda Miramar 11, 08038 Barcelona	
	4	X					Carrer Lleida 32, 08004 Barcelona	
	5	X					Passeig Exposició 1, 08004 Barcelona	
	6	X					Carrer Tres Pins 28, 08038 Barcelona	Agrupament d'alumnes sords en context d'educació conjunta infants sords i oïdors.
	7		X				Carrer Vila i Vila 14, 08004 Barcelona	
	8		X				Carrer Tamarit 80, 08004 Barcelona	
	9		X				Carrer Concordia 68-74, 08004 Barcelona	
	10		X		X		Carrer Maria 4-3, 08004 Barcelona	
	11		X				Carrer Blasco de Garay 52, 08004 Barcelona	
	12		X				Carrer Bobila 26, 08004 Barcelona	
EDUCACIÓ PRIMÀRIA		X					Avinyuda Miramar 11, 08038 Barcelona	
		X					Carrer Lleida 32, 08004 Barcelona	
		X					Passeig Exposició 1, 08004 Barcelona	
		X					Carrer Tres Pins 28, 08038 Barcelona	
			X				Carrer Vila i Vila 14, 08004 Barcelona	
			X				Carrer Blasco de Garay 52, 08004 Barcelona	
			X				Carrer Bobila 26, 08004 Barcelona	
			X				Pilega Margarida Xirgu s/n, 08004 Barcelona	
			X				Avinyuda Miramar 11, 08038 Barcelona	
			X				Carrer Carrera 25, 08004 Barcelona	Centre ordinari de referència per a l'escolarització d'alumnat amb sordesa. Agrupament en modalitat bilingüe
			X				Avinyuda del Paral·lel 71-73, 08094 Barcelona	
			X				Carrer Blasco de Garay 52, 08004 Barcelona	
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA			X				Carrer Bobila 26, 08004 Barcelona	
			X				Pilega Margarida Xirgu s/n, 08004 Barcelona	
			X				Avinyuda Miramar 11, 08038 Barcelona	
			X				Carrer Carrera 25, 08004 Barcelona	
			X				Avinyuda del Paral·lel 71-73, 08094 Barcelona	
			X				Carrer Blasco de Garay 52, 08004 Barcelona	
			X				Carrer Bobila 26, 08004 Barcelona	
			X				Carrer Carrera 25, 08004 Barcelona	Centre ordinari de referència per a l'escolarització d'alumnat amb sordesa. Agrupament en modalitat bilingüe
			X				Carrer Carrera 25, 08004 Barcelona	
			X				Avinyuda del Paral·lel 71-73, 08094 Barcelona	
			X				Carrer Blasco de Garay 52, 08004 Barcelona	
			X				Carrer Bobila 26, 08004 Barcelona	

ANNEX 8. ARTICLE 93 LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA (LEC)

Article 93. Caràcter i projecte educatiu dels centres públics

1. Les administracions han de garantir que els centres públics dels quals són titulars siguin referent de qualitat educativa i d'assoliment dels objectius d'excel·lència i d'equitat que aquesta llei determina.

2. L'escola pública catalana es defineix com a inclusiva, laica i respectuosa amb la pluralitat, trets definidors del seu caràcter propi.

3. Els centres públics es defineixen d'acord amb els principis de qualitat pedagògica, de direcció responsable, de dedicació i professionalitat docents, d'avaluació, de retiment de comptes, d'implicació de les famílies, de preservació de l'equitat, de cerca de l'excel·lència i de respecte a les idees i les creences dels alumnes i de llurs mares, pares o tutors.

4. Els principis definits pels apartats 2 i 3 inspiren el projecte educatiu que cada centre públic ha d'adoptar en exercici de l'autonomia que aquesta llei li reconeix. En tot cas, el projecte educatiu de cada centre s'ha de comprometre expressament a complir aquests principis i ha de determinar la relació amb els alumnes i les famílies, la implicació activa del centre en l'entorn social i el compromís de cooperació i d'integració plena en la prestació del Servei d'Educació de Catalunya.

ANNEX 9. OBJECTIUS DE L'ESCOLA POBLE SEC. PORTAL WEB CONSORCI D'EDUCACIÓ

1. Desenvolupar les competències i els valors per convida democràticament i treballar les habilitats emocionals, socials i relacionals.
2. Potenciar els valors d'autonomia, esforç, responsabilitat i diversitat.
3. Fomentar la participació i la col·laboració de les famílies a l'escola.
4. Participar en projectes d'entitats del barri, del districte o de la ciutat.
5. Millorar les competències bàsiques comunicatives tot potenciant l'aprenentatge de la llengua com a eina imprescindible per poder-se comunicar tant oralment com per escrit.
6. Impulsar la lectura per potenciar la comprensió lectora i el gust per la lectura.
7. Incrementar l'ús de les noves tecnologies (Pla TAC)
8. Millorar les competències bàsiques matemàtiques
9. Impulsar projectes artístics i activitats creatives.
10. Impulsar metodologies i estratègies innovadores i inclusives .
11. Promoure la cultura avaluativa del centre
12. Proporcionar la formació permanent adequada segons les necessitats de l'escola.

ANNEX 10. OBJECTIUS ESCOLA MOSSÈN JACINT VERDAGUER. PORTAL WEB CONSORCI D'EDUCACIÓ

1. Adquirir instruments per al domini del coneixement i la comprensió. Es proporciona un coneixement general ampli, treballant en profunditat un petit nombre de temes. S'aprèn a aprendre de manera autònoma per continuar aprenent al llarg de la vida.
2. Desenvolupar les habilitats necessàries per actuar sobre l'entorn. Adquirir capacitats que possibilitin la participació en la societat del coneixement i en un entorn laboral canviant. Saber afrontar situacions diverses i treballar en equip.
3. Adquirir els valors dels drets humans, dels principis democràtics, de l'entesa intercultural, del desenvolupament sostenible i del respecte i la pau. Aprendre a cooperar amb els altres en totes les activitats humanes.
4. Desenvolupar la personalitat pròpia i ser capaç d'actuar amb més autonomia, criteri i responsabilitat personal.

ANNEX 11. CONTINGUTS CURRICULARS ADIENTS AL PROGRAMA DEL TALLER 1. TALLER DE COS I MOVIMENT. MOU EL DAU (Elaboració pròpia)

		CONTINGUTS		
		CONTINGUTS COMUNS	CONTINGUTS EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA	CONTINGUTS DE MÚSICA I DANCA
CICLE INICIAL	BLOU 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<p>- Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons...</p> <p>- Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>- Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>- Interès i curiósitat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>- Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>- Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>- Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p>	<p>Característiques de les imatges fixes i seriades del món visual proper (historietes, còmics, il·lustracions, fotografies, cartells, publicitat) que provenen del camp de les arts i la cultura visual.</p> <p>Propietats dels materials, els colors, i les formes... en les imatges, els objectes i les obres artístiques.</p>	<p>Discriminació del so i del silenci, de les diferents qualitats del so i de la seva combinació.</p> <p>Possibilitats sonores i expressives de la veu.</p> <p>- Característiques sonores de materials i objectes.</p> <p>- El moviment del cos i les seves possibilitats. Adecuació al so i a l'espai.</p> <p>- Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>- Lectura d'elements musicals gràfics i corporals.</p>
	BLOU 2. INTERPRETAR I CREAR	<p>- Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal.</p> <p>- Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>- Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge.</p> <p>- Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>- Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>- Qualitat visual i plàstica dels materials dels elements presents en l'entorn.</p> <p>- Composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes a partir de materials i tècniques.</p> <p>- Ús de materials, d'imatges i d'objectes diversos de l'entorn en les produccions pròpies i col·lectives.</p> <p>- Ordre i atenció en els processos de producció i cura dels materials i estils emprats.</p>	<p>- Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>- Interpretació de cançons i de danses.</p> <p>- Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>- Elements bàsics de la tècnica vocal i corporal.</p> <p>- Imitació, interpretació i improvisació i creació de motus melòdics i rítmics amb la veu, el cos i els instruments.</p> <p>- Utilització de grafes no convencionals (imatges, paraules, símbols) i grafes musicals convencionals en la lectura, la interpretació i la creació de partitures senzilles.</p>
AVALUACIÓ		<ol style="list-style-type: none"> 1. Reconèixer algunes de les característiques i de les possibilitats d'utilització plàstica, sonora i corporal dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic. 2. Expressar de forma senzilla i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Crear composicions visuals (imatges i objectes) i sonores i corporals senzilles, que representin el món imaginari, afectiu i social i participar en produccions col·lectives. 4. Mostrar respecte en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 5. Interpretar de memòria cançons i danses. 6. Realitzar breus patrons de moviment, jocs motius, esquemes rítmics i melòdics amb la veu, el cos i instruments. 7. Llegir i interpretar petits patrons melòdics i rítmics amb els elements apresos. 		
CICLE MITJÀ	BLOU 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<p>- Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons...</p> <p>- Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>- Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>- Interès i curiósitat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>- Paper social i cultural del patrimoni i les manifestacions artístiques. Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar.</p> <p>- Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>- Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>- Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p> <p>- Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques.</p>	<p>Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries, perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques.</p> <p>Recursos formals del llenguatge (enquadrament, planificació i punt de vista).</p> <p>Relació entre les qualitats perceptibles de les produccions artístiques i el que commou o provoca.</p> <p>- Posicionaments, Judicis i arguments que desenvolupen els objectes i les imatges.</p> <p>- Funció de les produccions audiovisuals i els objectes com a explicatives del món i de nosaltres mateixos.</p> <p>- Materials i tecnologies emprats pels artistes en el present i en el passat.</p>	<p>- Sons, músiques, moviments corporals i tecnologies que utilitzen els artistes en l'expressió musical i corporal.</p> <p>- Famílies instrumentals.</p> <p>- Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>- Estructures de simultaneïtat sonora en produccions musicals i artístiques.</p> <p>- Reconeixement bàsic de formes musicals, de qualitats del so, d'instruments i formacions instrumentals i vocals.</p> <p>- Reconeixement i representació d'elements musicals i plàstics a través del moviment corporal.</p>
	BLOU 2. INTERPRETAR I CREAR	<p>- Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal.</p> <p>- Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>- Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge.</p> <p>- Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>- Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>Possibilitats expressives i plàstiques i de transformació dels materials (possibilitats espacials en la intervenció bidimensional i tridimensional); accions que permeten els materials i tècniques artístiques del passat i del present (fotografia, imatge digital, animació).</p> <p>Disseny i composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes utilitzant materials, tècniques i procediments diversos (materials naturals, industrials i de rebuig, recursos plàstics, fotografia, recursos digitals...).</p> <p>Equilibrat, ritmes visuals, plans (figure-fons) i punts de vista diversos.</p> <p>- Ús d'imatges i objectes de l'entorn proper (imatgeria popular i mediàtica).</p> <p>- Caracterització de personatges, producció d'imatges i objectes, recreació d'espais imaginaris, creació d'estructures, decorats i exposicions</p>	<p>- Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>- Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motius.</p> <p>- Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>- Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal.</p> <p>- Tècniques bàsiques de moviment acompanyades o no de seqüències sonores, cançons i obres musicals.</p> <p>- Composició individual i col·lectiva de cançons, músiques i coreografies senzilles utilitzant materials i instruments de percussió diversos, inclosos els recursos digitals i audiovisuals.</p> <p>- Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures senzilles.</p> <p>- Terminologia pròpia de la dansa.</p>
AVALUACIÓ		<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i verbalitzar amb la terminologia adequada les possibilitats plàstiques, sonores i corporals que utilitzen els artistes i els mitjans de comunicació. 2. Expressar i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Cercar informacions i respostes a partir de dubtes i qüestions plantejades al voltant de les manifestacions artístiques. 4. Crear composicions visuals (imatges i objectes), sonores i corporals senzilles que representin idees, emocions i experiències utilitzant materials i instruments diversos, inclosos els recursos digitals. 5. Mostrar respecte i responsabilitat en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu, dels instruments i del moviment corporal. 7. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 		
CICLE SUPERIOR	BLOU 1. PERCEBRE I EXPLORAR	<p>- Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons...</p> <p>- Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>- Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>- Interès i curiósitat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>- Paper social, cultural i religiós del patrimoni i les manifestacions artístiques. Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar.</p> <p>- Influència de l'experiència cultural de l'entorn en la comprensió, interpretació i creació visual, musical i escèniques.</p> <p>- Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>- Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>- Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p> <p>- Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques.</p> <p>- Utilització dels mitjans de comunicació i d'Internet per obtenir informació sobre qüestions relacionades amb l'art i els contextos de producció i exposició artístics.</p> <p>- Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques.</p>	<p>Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries i perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques.</p> <p>Recursos formals del llenguatge audiovisual i de la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació, punt de vista, il·luminació).</p> <p>Relació entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges i els objectes (informar, fer pensar, convèncer, persuadir).</p> <p>- Reconeixement de maneres de veure, de formes d'organització social i d'atribucions de temps i lloc en les imatges i els objectes.</p> <p>- Característiques (formals, materials i tecnològiques)</p>	<p>Possibilitats sonores dels recursos digitals, de la intervenció de diferents mitjans i llenguatges artístics i de les famílies i les agrupacions instrumentals.</p> <p>Reconeixement bàsic de formes musicals, d'instruments i de formacions instrumentals i vocals.</p> <p>- Possibilitats corporals comunicatives.</p> <p>- Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>- Estructures de simultaneïtat en produccions musicals i artístiques de complexitat creixent.</p> <p>- Grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures.</p> <p>- Presència de la música en els mitjans de comunicació i en les produccions audiovisuals.</p> <p>- Reconeixement i escriptura de ritmes i melodies, emprant la grafia musical convencional.</p>
	BLOU 2. INTERPRETAR I CREAR	<p>- Terminologia que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística visual, sonora i corporal.</p> <p>- Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>- Valoració de l'avenç en el propi aprenentatge.</p> <p>- Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>- Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>Possibilitats comunicatives d'imatges, objectes, elements naturals, estructures geomètriques, materials i recursos digitals; possibilitats espacials en la intervenció bidimensional i tridimensional; accions que permeten els materials; possibilitats de la llum i dels mitjans artístics del passat i del present (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació).</p> <p>- Construcció i caracterització de personatges, recreació d'espais imaginaris, creació d'estructures, maquetes, decorats i exposicions.</p> <p>- Creació de missatges visuals mitjançant materials plàstics i tecnologies de la comunicació (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació).</p> <p>- Equilibri, moviment i punts de vista (pla general, mitjà de detall), format (vertical, horitzontal, rodó).</p> <p>- Reutilització d'objectes i imatges de l'entorn amb la finalitat d'aplicar visualment experiències, desitjos i valoracions crítiques.</p> <p>- Ús de representacions culturals (imatgeria popular i mediàtica, fotografies, objectes) en projectes artístics.</p> <p>- Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix, escultura, espectacle visual, instal·lació, còmic, cartellisme, arquitectura, publicitat, gravat, collage, modelatge, construcció, fotografia imatge digital, cinema-vídeo.</p>	<p>Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>- Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motius.</p> <p>- Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>- Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal.</p> <p>- Tècniques bàsiques de moviment i utilització d'estructures sonores en la improvisació i composició coreogràfica</p> <p>- Sincronitzacions de música i moviment.</p> <p>- Creació de missatges sonors i corporals amb l'ús de recursos digitals a partir de la combinació de diversos mitjans i tecnologies de la comunicació.</p> <p>- Elaboració de produccions a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>- Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures.</p> <p>- Terminologia pròpia de la pràctica i de la vivència de la dansa.</p>
AVALUACIÓ		<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i reconèixer en les diverses formes d'expressió artística alguns trets socials, culturals, religiosos, formals, estructurals, ideològics, psicològics, semiótics i de gènere. 2. Formular opinions i argumentacions i cercar creences i idees al voltant de les manifestacions artístiques i culturals. 3. Comunicar de forma visual, sonora i corporal coneixement, pensament, emocions i experiències, tot aplicant i combinant les possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, de les imatges, dels objectes, de les figures geomètriques i dels recursos digitals. 4. Elaborar produccions artístiques que promoguin la valoració crítica del nostre entorn. 5. Planificar els processos de producció pel que fa a la previsió de recursos, materials, moments de revisió i a l'assumpció de responsabilitats en el treball cooperatiu. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu i del moviment. 7. Crear cançons i participar en creacions individuals i col·lectives emprant degudament la terminologia i grafia corresponents. 8. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 		

ANNEX 12. CONTINGUTS CURRICULARS ADIENTS AL PROGRAMA DEL TALLER 2. QUÈ M'EXPLIQUES (Elaboració pròpia)

		CONTINGUTS			
		CONTINGUTS COMUNS	CONTINGUTS EDUCACIÓ VISUAL I PLÀSTICA	CONTINGUTS DE MÚSICA I DANSA	
COLE MITJA	BLOC 1: PERCEBRE L'ENTORN	<p>Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic; els objectes, els materials, els sons...</p> <p>Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p>	<p>Característiques de les imatges fixes i esbocades del món visual proper (historietes, còmics, il·lustracions, fotografies, cartells, publicitat) que provenen del camp de les arts i la cultura visual.</p> <p>Propietats dels materials, els colors, i les formes... en les imatges, els objectes i les obres artístiques.</p>	<p>Discriminació del so i del silenci, de les diferents qualitats del so i de la seva combinació.</p> <p>Possibilitats sonores i expressives de la veu.</p> <p>Característiques sonores de materials i objectes.</p> <p>El moviment del cos i les seves possibilitats. Adecuació al so i a l'espai.</p> <p>Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>Lectura d'elements musicals gràfics i corporals.</p>	
COLE MITJA	BLOC 2: INTERPRETAR	<p>Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal.</p> <p>Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>Valoració de l'aveg en el propi aprenentatge.</p> <p>Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>Qualitats visuals i plàstiques dels materials dels elements presents en l'entorn.</p> <p>Composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes a partir de materials tècnics.</p> <p>Ús de materials, d'imatges i d'objectes diversos de l'entorn en les produccions pròpies i col·lectives.</p> <p>Ordre i atenció en els processos de producció i cura dels materials i estris emprats.</p>	<p>Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>Interpretació de cançons i de danses.</p> <p>Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>Elements bàsics de la tècnica vocal i corporal.</p> <p>Imitació, interpretació i improvisació (creació de motius melòdics i rítmics amb la veu, el cos i els instruments).</p> <p>Utilització de grafies no convencionals (imatges, paraules, símbols) i grafies musicals convencionals en la lectura, la interpretació i la creació de partitures senzilles.</p>	
ANUÀRIU		<ol style="list-style-type: none"> 1. Reconèixer algunes de les característiques i de les possibilitats d'utilització plàstica, sonora i corporal dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic. 2. Expressar de forma senzilla i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Crear composicions visuals (imatges i objectes), sonores i corporals senzilles, que representin el món imaginari, afectiu i social i participar en produccions col·lectives. 4. Mostrar respecte en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 5. Interpretar de memòria cançons i danses. 6. Realitzar breus patrons de moviment, jocs motius, esquemes rítmics i melòdics amb la veu, el cos i instruments. 7. Llegir i interpretar petits patrons melòdics i rítmics amb els elements apresos. 			
COLE MITJA	BLOC 1: PERCEBRE L'ENTORN	<p>Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic; els objectes, els materials, els sons...</p> <p>Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>Paper social i cultural del patrimoni i les manifestacions artístiques. Incidència en la vida quotidiana de les persones i en la forma de pensar.</p> <p>Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>Valoració i respecte per les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p> <p>Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques.</p>	<p>Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries, perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques.</p> <p>Recursos formals del llenguatge (enquadrament, planificació i punt de vista).</p> <p>Relació entre les qualitats perceptibles de les produccions artístiques i el que commou o provoca.</p> <p>Equilibris, rimes visuals, plans (figura-fons) i punts de vista diversos.</p> <p>Funció de les produccions audiovisuals i els objectes com a explicatives del món i de nosaltres mateixos.</p> <p>Materials i tecnologies emprats pels artistes en el present i el passat.</p>	<p>Sons, músiques, moviments corporals i tecnologies que utilitzen els artistes en l'expressió musical i corporal.</p> <p>Famílies instrumentals.</p> <p>Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>Estructures de simultaneïtat sonora en produccions musicals i artístiques.</p> <p>Reconeixement bàsic de formes musicals, de qualitats del so, d'instruments i formacions instrumentals i vocals.</p> <p>Reconeixement i representació d'elements musicals i plàstics a través del moviment corporal.</p>	
COLE MITJA	BLOC 2: INTERPRETAR	<p>Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística, visual, sonora i corporal.</p> <p>Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>Valoració de l'aveg en el propi aprenentatge.</p> <p>Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>Possibilitats expressives i plàstiques i de transformació dels materials (possibilitat especial en la intervenció bidimensional i tridimensional): accions que permeten els materials i tècniques artístiques del passat i del present (fotografia, imatge digital, animació).</p> <p>Disseny i composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes utilitzant materials, tècniques i procediments diversos (materials naturals, industrials i de rebuig, recursos plàstics, fotografia, recursos digitals...).</p> <p>Equilibris, rimes visuals, plans (figura-fons) i punts de vista diversos.</p> <p>Ús d'imatges i objectes de l'entorn proper (matèria popular i mediatèica).</p> <p>Caracterització de personatges, producció d'imatges i objectes, recreació d'espais imaginaris, creació d'estructures, decorats i exposicions</p>	<p>Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motius.</p> <p>Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal.</p> <p>Tècniques bàsiques de moviment acompanyades o no de seqüències sonores, cançons i obres musicals.</p> <p>Composició individual i col·lectiva de cançons, músiques i coreografies senzilles utilitzant materials i instruments de percussió diversos, inclosos els recursos digitals i audiovisuals.</p> <p>Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures senzilles.</p> <p>Terminologia pròpia de la dansa.</p>	
ANUÀRIU		<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i verbalitzar amb la terminologia adequada les possibilitats plàstiques, sonores i corporals que utilitzen els artistes i els mitjans de comunicació. 2. Expressar i compartir amb els companys el que suggereix una experiència artística, individual o col·lectiva. 3. Cercar informacions i respostes a partir de dubtes i qüestions plantejades al voltant de les manifestacions artístiques. 4. Crear composicions visuals (imatges i objectes), sonores i corporals senzilles que representin idees, emocions i experiències utilitzant materials i instruments diversos, inclosos els recursos digitals. 5. Mostrar respecte i responsabilitat en el treball cooperatiu a l'hora de participar en projectes artístics col·lectius. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu, dels instruments i del moviment corporal. 7. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 			
COLE SUPERIOR	BLOC 1: PERCEBRE L'ENTORN	<p>Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic; els objectes, els materials, els sons...</p> <p>Expressió en diferents llenguatges de les idees, emocions i experiències que desenvolupen les manifestacions artístiques i culturals.</p> <p>Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.</p> <p>Interès i curiositat per descobrir, gaudir i participar de les manifestacions artístiques que ofereix l'entorn: exposicions, espectacles, actuacions...</p> <p>Influència de l'experiència cultural de l'entorn en la comprensió, interpretació i creació visual, musical i tècnica.</p> <p>Apreciació de les habilitats i la imaginació dels creadors.</p> <p>Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.</p> <p>Satisfacció i emoció per l'experiència artística.</p> <p>Percepció que a través de la implicació, de la resolució de problemes i de la constància s'arriba a la satisfacció en la comprensió, interpretació i creació artístiques.</p> <p>Utilització dels mitjans de comunicació d'Internet per obtenir informació sobre qüestions relacionades amb l'art i els contextos de producció i exposició artística.</p>	<p>Propietats dels materials, els colors, les formes (volums, línies, contorns, textures, grandàries i perspectives...) en les imatges, els objectes i en les obres artístiques.</p> <p>Recursos formals del llenguatge audiovisual i de la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació, punt de vista, il·luminació).</p> <p>Relació entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges i els objectes (informar, fer pensar, convèncer, persuadir).</p> <p>Reconeixement de maneres de viure, de formes d'organització social i d'atribucions de temps i lloc en les imatges i els objectes.</p> <p>Característiques (formals, materials i tecnològiques)</p>	<p>Possibilitats sonores dels recursos digitals, de la interacció de diferents mitjans i llenguatges artístics i de les famílies i les agrupacions instrumentals.</p> <p>Reconeixement bàsic de formes musicals, d'instruments i de formacions instrumentals i vocals.</p> <p>Possibilitats corporals comunicatives.</p> <p>Escolta de peces instrumentals i vocals catalanes i d'arreu de diferents autors i estils.</p> <p>Estructures de simultaneïtat en produccions musicals i artístiques de complexitat creixent.</p> <p>Grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures.</p> <p>Prevalença de la música en els mitjans de comunicació i en les produccions audiovisuals.</p> <p>Reconeixement i escriptura de rimes i melòdics, emprant la grafia musical convencional.</p>	
COLE SUPERIOR	BLOC 2: INTERPRETAR	<p>Terminologia que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística visual, sonora i corporal.</p> <p>Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.</p> <p>Valoració de l'aveg en el propi aprenentatge.</p> <p>Produccions artístiques (plàstiques, musicals i corporals) amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>Creativitat i imaginació en l'expressió i comunicació artística.</p>	<p>Possibilitats comunicatives d'imatges, objectes, elements naturals, estructures geomètriques, materials i recursos digitals; possibilitats espacials en la intervenció bidimensional i tridimensional; accions que permeten els materials; possibilitats de la llum i dels mitjans artístics del passat i del present (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació).</p> <p>Construcció i caracterització de personatges, recreació d'espais imaginaris, creació d'estructures, maquetes, decorats i exposicions.</p> <p>Creació de missatges visuals mitjançant materials plàstics i tecnologies de la comunicació (imatge digital, vídeo, fotografia, instal·lació).</p> <p>Equilibri, moviment, punta de vista, pla (general, mitjà, de detall), format (vertical, horitzontal, rodó).</p> <p>Reutilització d'objectes i imatges de l'entorn amb la finalitat d'explicar visualment experiències, desitjos i valoracions crítiques.</p> <p>Ús de representacions culturals (matèria popular i mediatèica, fotografies, objectes) en projectes artístics.</p> <p>Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix, escultura, espectacle visual, instal·lació, còmic, cartellisme, arquitectura, publicitat, gravat, collage, modelatge, construcció, fotografia imatge digital, cinema-vídeo.</p>	<p>Possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, dels instruments i dels recursos digitals.</p> <p>Interpretació, improvisació i creació de cançons, danses i jocs motius.</p> <p>Interpretació col·lectiva: coordinació amb els acompanyants en el cant i la dansa col·lectiva i atenció al director.</p> <p>Afinació, dicció, tècnica vocal, instrumental i corporal.</p> <p>Tècniques bàsiques de moviment i utilització d'estructures sonores en la improvisació i composició coreogràfiques</p> <p>Sincronitzacions de música i moviment.</p> <p>Creació de missatges sonors i corporals amb l'ús de recursos digitals a partir de la combinació de diversos mitjans i tecnologies de la comunicació.</p> <p>Elaboració de produccions a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.</p> <p>Terminologia pròpia del llenguatge musical: grafia musical convencional en la lectura, interpretació i creació de partitures.</p> <p>Terminologia pròpia de la pràctica i de la vivència de la dansa.</p>	
ANUÀRIU		<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar i reconèixer en les diverses formes d'expressió artística alguns trets socials, culturals, religiosos, formals, estructurals, ideològics, psicològics, semiòtics i de gènere. 2. Formular opinions i argumentacions i cercar creences i idees al voltant de les manifestacions artístiques i culturals. 3. Comunicar de forma visual, sonora i corporal coneixement, pensament, emocions i experiències, tot aplicant i combinant les possibilitats de comunicació del cos, dels sons, de les músiques, de les imatges, dels objectes, de les figures geomètriques i dels recursos digitals. 4. Elaborar produccions artístiques que promoguin la valoració crítica del nostre entorn. 5. Planificar els processos de producció pel que fa a la previsió de recursos, materials, moments de revisió i a l'assumpció de responsabilitats en el treball cooperatiu. 6. Interpretar cançons i danses apreses utilitzant les tècniques bàsiques de la veu i del moviment. 7. Crear cançons i participar en creacions individuals i col·lectives emprant degudament la terminologia i grafia corresponents. 8. Llegir i interpretar petites partitures amb els elements musicals apresos. 			